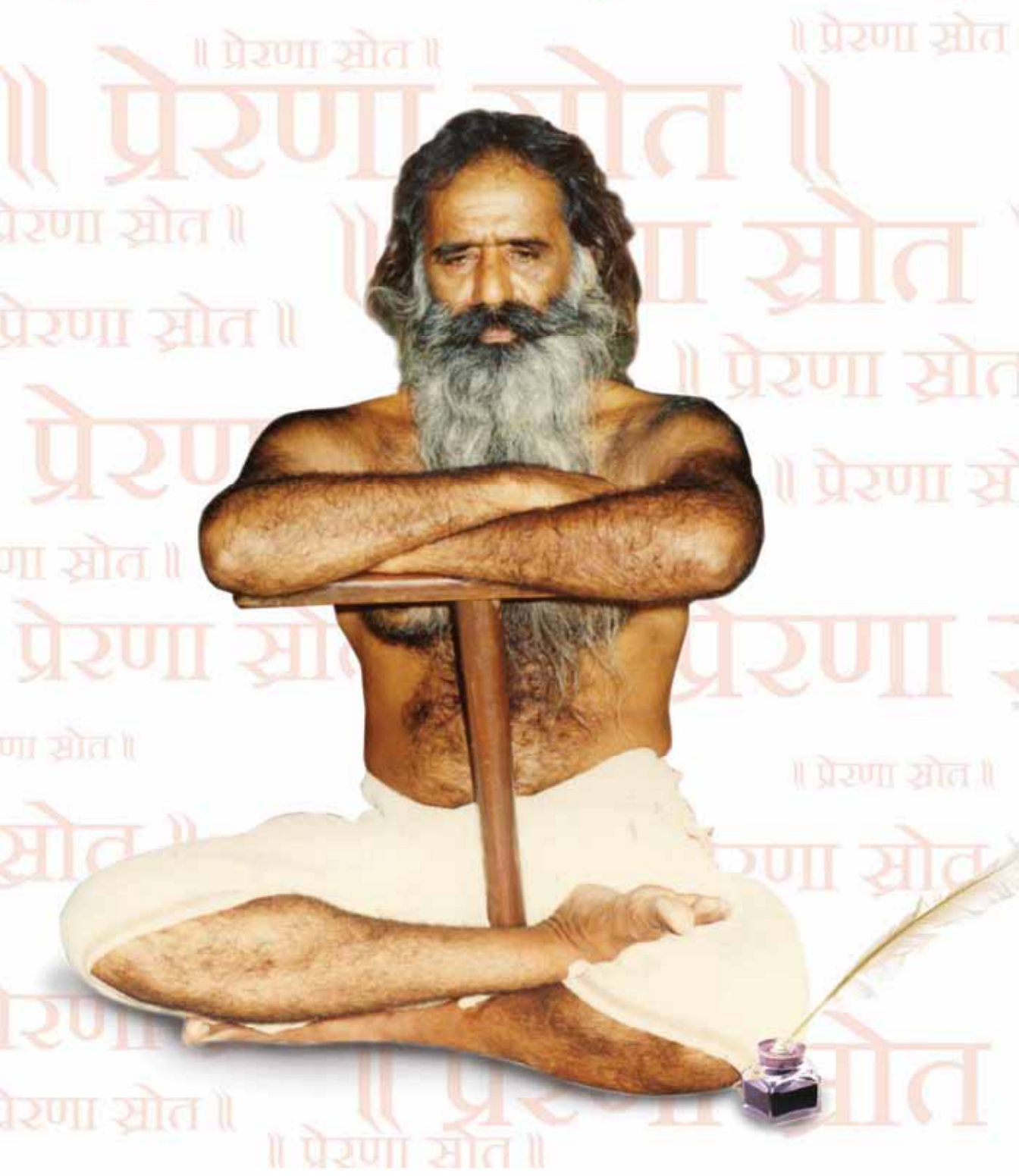

॥ प्रेरणा स्रोत ॥

~Ô vece: meoie@oJeeUe~

Dej Ceeceeele

mJeecee Bëe hejceevevo pee cenejepe

mJeecee Bëe De [ie [evevo pee cenejepe

mechekeà meše —

श्री परमहंस स्वामी अङ्गड़ानन्दजी आश्रम ट्रस्ट

vÙe Deheeuëe mŠŠ, ieeuee ve. 5 Deej 11, ceieje ueve (jueJe meye-ye heeme), DeOeje (heJe), cecyeF - 400069 Yeejle.

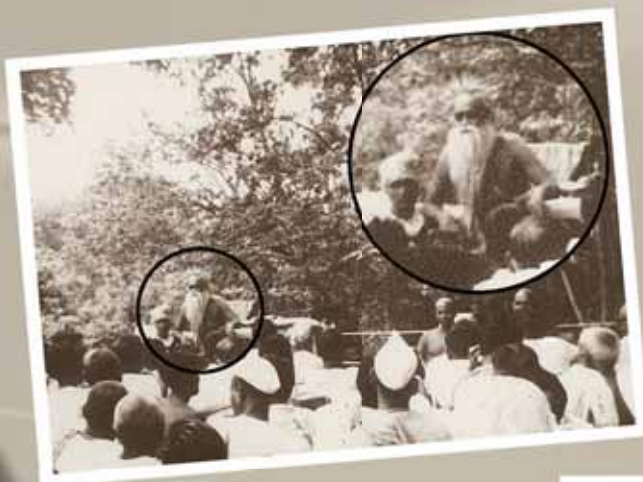
heàeve - 91 22 2825 5300, F-ceue - contact@yatharthgeeta.com

www.yatharthgeeta.com

◀ Bēe hej ceevevo hej cenmepee cenejepe kâe Ú[e

DeLece heeðeâ- Bēe Sme.[e. ÚeJeoe, Bēe mJeecee De[ie[eeveopee
eÉleeÚe heeðeâ- mJeecee Bēe meeÚeoeveopee, hepÚe hej cenmepee
leLee Bēe YeieJeeveveopee

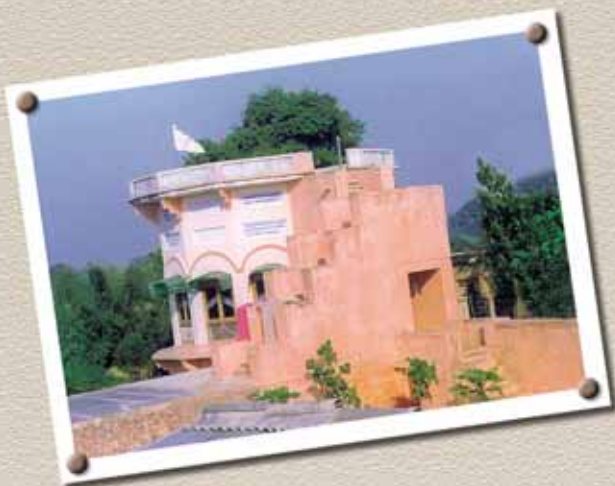
◀ eJeMe<e heJee hej meeOekeâe Dee j
Yeðeâe kâe yeeÚe Bēe hej cenme
cenejepe pee

hej ce BæÚe Bēe meoie@OJe
श्री अनन्त स्वरूप श्री
hej cenme pee cenejepe ▶

◀ Bēe hej cenme mJeecee hej ceevevo pee cenejepe melmeie kâj le nS

Beë hej cenme DeeSece
(Meòeâkeie{)

सद्गुरु दरबार

पूज्य श्री सत्संगी महाराज

१०

९

८

७

६

५

स्वामी श्री परमानन्द जी महाराज

४

३

२

१

भक्त

डॉ. रमाशंकर सिंह

श्री ओच्छवलाल एम. पारिख

श्री एस. डी. चतुर्वेदी
परगनाधीश (डी. एम.)

१. स्वामी श्री सच्चिदानन्द जी
२. स्वामी श्री अखण्डानन्द जी
३. स्वामी श्री भगवानानन्द जी
४. स्वामी श्री शिवानन्द जी
५. स्वामी श्री स्वयंमानन्द जी
६. स्वामी श्री रामानन्द जी
७. स्वामी श्री मंगलदादा (मंगलबाबा)
८. स्वामी श्री शरणार्थी जी
९. स्वामी श्री महादेवानन्द जी
१०. स्वामी श्री अङ्गडानन्द जी

eJecceŪeve meceejen

jeJeJeej, 13 heåjJeje 1994

Bee hejcenme mJeecee Bee De[ie[eevo pee cenejepe keå
keåjkeåceuee Éeje 'ŪeLeeLe ieeLee' Deee[Ūee keåmešme keåe eJecceŪeve
meceejen

Ielkeåceueve je°heele [e. MekeåjoŪeeue Mecee Éeje
'ŪeLeeLe ieeLee' Deee[Ūee keåmešme keåe eJecceŪeve Je
Bee De[ie[eevo pee cenejepe keåe yenceeve

विचार-बिन्दु

~~ Bæ hejceelceve vece:~~

eJeÛeej - eyevo

pev\$e cev\$e meye Yejce n, Yele hele De® oJe~
De[ie[meeÛe ie® eyevee, keâme heeJe YeJe~~

De[ie[Ûeen memeej ce, eJexe DeeJ Decele oeÛe~
cejKe Ûeenle eJexÛe eJexe, Yeðeâ meOeeceÛe neÛe~~

- yeÿeÛeÛe- ceve me eJexÛe keâe eÛevleve ve keâjle nS, Skeâ hejceelcee keâe evejvlej eÛevleve ne yeÿeÛeÛe keâe DeeÛejCe n- Fmeme peveveevðÛe ne vene, mekeâueevðÛe meÛece menpe n~

- Yepeve (meeOevee) keâe eveeo° eJeeOe- Skeâ hejceelcee ce Bææ

leLee Gme hejceleðJe hejceelcee keâe heejÛeeÛekeâ keâeF oe-{eF De#ej keâ veece Ô Ûee jece keâe pehe leLee ekeâmee DeelceomMee, leðJeJeðee cenehe®e (meoie®) keâe meeeVeOÛe, meJee SJe OÛeeve me Yepeve keâe Me®Deele nelee n~

- meoie®- pee memeej meeiej को पार करने के लिए सेतुरूप n, pee mecemle eJeOeeDee keâ Goiece mLeue n, pee mecemle heCÛekeâcee keâ keâjCe-keâjCe n - ऐसे कल्याणकारी शिवस्वरूप meoie® keâe melele mcejCe, Gvekeâ eveoMeeve ce OÛeeve keâjvee ÛeenS~

- memeej ce meyme ye[e enlecee Je oÛeeue Deiej keâeF n lee Jen emeHeâ leðJeoMee (meoie®) n DeeJ keâeF vene~ heCe meceheCe me Gvekeâe DeeŠ ce jnveJeeue Yeðeâ keâe memeej keâe keâeF Yee eJehæðe keâÛ Yee vene eyeiee[mekeâllee n~

- Oece- Oeeecakeâ GLeue-heLeue keâe Ûe[Skeâcee\$e ceje MejCe ce ne pee DeLeele Skeâ YeieJeeve keâ ðeele heCe meceheCe ne Oece keâe ceue n- Gme ðeYe keâe heeve keâe eveÛeÛe eJeeOe keâe DeeÛejCe ne OeeceÛejCe n DeeJ pee Gme keâjlee n, Jen DeÛevle heehee Yee Meele Oeeceelcee ne peelee n~

• yeÿee DeeJ Gmeme eveecele mee°, oJele DeeJ oeveJe, oŠKee kaà Keeve #eCeYeieJ DeeJ veŒeJ n~

• DeveYeJe ie® kaà yeele n,
 ùòÙe yeme eove jle~
 heuekaà-heuekaà De® mJeeme ce,
 eJeheue Yeo ojmeele~

• ieele kaà DevenneeJ pee hevepevce kaà kaàjCe n Jen heehe n, DeeJ pee hejceelcee kaà DeveYeele kaàjelle n Gme eveÙele eJeeOe (kaàce) kaà DeeÙejCe ne heCÙeKaà n~ leòJeeMLele cenehe®<e (meoie®) ce ßææ Gme hejceelcee kaà eJeeole kaàjve kaà lejekeà n~

• ie® kaàve n? pee kaàJeue enle kaà GheoMe kaàjlee n~

• ceeveJe-leve kaà meeLekeàlee- meKejenle, #eCeYeieJ ekaàvle oueYe ceeveJe-leve kaà heeKaàj ceje Yepeve kaàj- DeLeele Yepeve kaà DeeOeKaàj memeeJ YeJ kaà ceeveJe ceeŒe kaà n~

• FŒej kaà eveJeeme- Jen meJemecle, meoe jnveJeeue hejceelcee ceeveJe kaà ùòÙe ce emLele n~ mecheCe YeeJee me GmeKaà MeJCe ce peeve kaà eJeOeeve n epememe MeeŒele Oeece, meoe jnveJeeue hejceMeevle kaà ðeeehle nelee n~

• eJeŒe Skeà emLeele- e>eàÙeIckeà heLe hej Ûeuekaàj yeÿe kaà DeveYeele kaàjveJeeue ne yeeÿeCe (eJeŒe) n~ Jen e>eàÙee n - kaàJeue Skeà hejceelcee ce eve%oo~

• YeieJelheLe ce yeepe kaà veeMe vene- DeelcoMee kaà e>eàÙee kaà mJeuhe DeeÙejCe Yee pevce-cejCe kaà ceneve YeÙe me Gæej kaàjveJeeue n~

• pee SkeàceeŒe meoie® ce ßææ DeeJ SkeàceeŒe hejceelcee kaà veece, Ő DeLeJee jace kaà meecejve kaàjlee n Jen e>eàÙee kaà ve peevele nS Yee e>eàÙeeJeeve n~

• meye yeele meye kaàF peevele n~ oe-oe heme ce Jeovle eyekàle n ekaàvle Ûeeie-meeOeeve eueKee vene peelee- Ûen ekaàmee DeveYeJee cenehe®<e Éeje ekaàmee DeeOeKaàje meeOeKaà kaà ùòÙe ce peeiele kaàj oe peelee n~

• melÙe Jemle kaà leevee kaàuee ce DeveYeJee vene n DeeJ DemelÙe Jemle kaà DeemlelJe vene n~ Deelcee ne leevee kaàuee ce melÙe n, MeeŒele n, meveeleve n~

• meoie® pemee ŒecheCe, enleeÙevlekaà, kaàheue eJeŒeYeJ ce omeje kaàF vene n~ ŒeYe kaà Denlekaà kaàhee me ne meoie® kaà oMeeve nele n~

• ie® kaà JeÙeeve ce ieppeFMe, kaàueÙeie kaà elekaà [cayeepee~

• FŒej oKee pee mekeàlee n- DevevÙe Yeeðeà kaà Éeje ce ŒelÙe#e oKeve, peeveve leLee ŒeJeMe kaàjve kaà eueS Yee meueYe n~

(ieelee, 11/54)

• eJeÕe ce ØeÙeeuele mecheCe eJeÙeeje kâ Deeo Goiece mLeue Yeejle kâ mecemle DeOÙeelce Deej DeelceemLeele eoueueJeeue mecheCe MeeOe kâ meeOeve→eâce kâe mhe^o JeCeve ieelee ce n~ epamece FÕej Skeâ, heeve kâe e>eâÙee Skeâ leLee heejCeece Skeâ n... Jen n ØeYe kâe oMeve, भगवत् स्वरूप की प्राप्ति और काल से Deleele Devevle peeJev~

• ieelee kâ ne SkeâÕejJeeo kâe eJeÕe kâe eJeeJeOe Yee<eeDae ce camee, Fmee leLee Devekeâ meHeâe mevlee ve HeâueeÙee~ Yee<eevlej neve me Ûe heLekeâ~heLekeâ Øelelele nele n', ekeâvle emæævle ieelee kâ ne n~ Dele: ieelee ceeveJecese kâe DelekeÙe OeceMeeCe n~

• Beekâ<Ce kâ Devemeej, cenehe@<e ne kâce kâ ceeOÙece n ve ekeâ kâJue hemlekeâ~ hemlekeâ lee Skeâ vemKee n~ vemKee jšve me kâeF veejeie vene nele, yeeukeâ Gme Deceue ce ueeve n~

• ieelee kâ Devemeej, Skeâ ne Øeehle kâjve ÛeeiÙe oJe n~ Deelcee ne melÙe n~ emeJeeÙe Deelcee kâ kâÙ Yee MeeÕele vene n~ Gve ceneve ÛeeieÕej ve kâne, “Depeve! Deece - De#eÙe hejceelcee kâ veece kâe pehe kâj Deej OÙeeve ceje Oej~ Skeâ ne kâce n~ ieelee ce JeeCele hejceOJe Skeâ hejceelcee kâe meJee~ Gvn Beæe me Deheve ÛoÙe ce OeejCe kâj~

• YeieJeeve Beekâ<Ce kâ heMÙeele epeve cenehe@<ee ve Skeâ FÕej kâe melÙe yeeÙee, ieelee kâ ne mevomeJeenkâ n~ FÕej me ne ueekâkeâ, hejueekâkeâ meKee kâe kâacevee, FÕej me [jvee, DevÙe ekeâmee kâe FÕej ve ceevevee~ Ûene lekeâ lee meYee cenehe@<ee ve yeeÙee; ekeâvle FÕejÙe meeOevee, FÕej lekeâ kâe oje leÙe kâjvee, DeveceÙe hejceheo Øeehle kâjvee - Ûen kâJue ieelee ce meeieheie >eâceyeæ meje#ele n~ oKe ieeleeYee<Ùe ‘ÙeLeeLe ieelee’~

अनुक्रमणिका

Deve>eâceeCekeâe

eJeeÙehe%	meKÙee
☐ peeJee-heelÙee	01
☐ 'ÙeLeeLe ieelee' keâ DeekeâCe	06
☐ ðeeÙeevekeâeue me uekeâj DeAeeve ceveeeÙee Éje eoÙe ieÙe leeLekeâ >eâceeverneej meoMe	08
☐ ieelee ceveJe ceêe keâe OeceMeeCe n- ceneCe JeoJÙee	10
☐ hejcehepÙe ßee hejcenme pee cenejepe keâe keâheeðemeeo mJeecee ßee De[ie[evevopee Éje jeÙe 'ÙeLeeLe ieelee'	12
☐ ßeeceOYeieJeoiielee keâe YeeÙe 'ÙeLeeLe ieelee'	15
☐ eJeMJeomeve - ieelee	17
☐ ceveJe-mecemÙee Deej meceeOeeve	20
☐ ceveJe-peelee keâ eueS Decej meoMe	22
☐ mcejCeelÙe	24
☐ epemeve eveieue eueÙee n DeeÙe memkeâlee, envo Oece keâe Jen n- 'JeCe'	27
☐ Oece-meoMe	29
☐ Oece DeheeJJeleeveMeeue n-	31
☐ DeeßeceeÙe meeenlÙe	34
☐ OeceMeeCe heejYeecelee ekeâÙee peelÙe	36
☐ Skeâlee keâe meêe	39
☐ ceneYeejle Ùæ keâe Seleneemekaâlee Deej DeOÙeelee	42
☐ ieelee ne eJeMeæ cevemceele	45
☐ keÙee envolJe ekeâmee peeJee-Meuee keâe veece n?	47
☐ DeeÙe, meveelee Deej envo Oece	50
☐ गीता में वेद का स्वरूप	६०
☐ Depcelee-ÙeLeeLe ieelee	67
☐ mJeecee ßee De[ie[evevokaâlee meyeOe meeenlÙe	68
☐ Deee[Ùee-Jee[Ùee DeceleJeeCee mekeâueve	69
☐ meccceve-heêe	78

जीवन-परिचय

peeJeeve – hee j ŪeŪe

mJeecee Bēe De[ie[evevo pee cenejepe meŪe kēā
MeeŌe cē FŪemlele: eJeŪejCe kēājle leFme Je<e kēā DeeŪe cē,
veJecyej 1955 F. cē Ūeiehe@<e hejcenme mJeecee
hejceevevo pee kēā MejCe cē DeeŪe~ hejceevevo pee kēā
eveJeeme eŪe\$eekāŠ DeverneFŪee, meŪevee, cēŪeŪeoMe (Yeejle)
kēā leej peieue cē jne n, pee enmekeā peeJe-pevleDee kēā
eveJeeme Lee~ Sme evepeve DejCŪe cē eyevee ekeāmee JŪeJemLee
kēā Bēe hejcenmepee kēā eveJeeme leee<ele
kēājlee n ekeā Je Skeā emeæhe@<e Le~

hepŪe hejcenme pee kēā
Deehekeā Deeieeve kēā mekeāle Jeece
heJe ne eceueve ueie Le~ epeme
eove Deehe DeeŪe, hejcenme
pee kēā FŌejeŪe eveŌMe
eceuee epeme YeŌēā me
yeŪeŪe nS Gvneve
keāne ekeā Skeā yeeuekēā
YeJe~meejlee me heej
peeve kēā eueS eJekēāue
n, DeeŪe ne neiee~
Deehe hej Åe° he[le ne

Gvneve yeŪeŪee ekeā Jen yeeuekēā Ūene n~

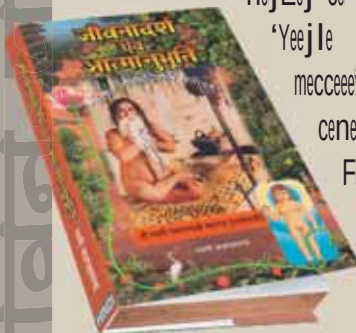
meeŌeekā peye Yee ekeāmee cenehe@<e kēā
meeveŪe cē DeeŪe n lee menmee Gme Gvekeā
cenehe@<eŪe kēā eJeŌeeme vene neŪe~ Deehekeā
Yee leheSheŪe meoeŪeeje eJeŪe ve mJehe cē
yeŪeŪee- “Deveeeokeāue me peme cenehe@<e
neŪe DeeŪe n, Fve cenehe@<e cē Je meYee
ue#eCe n Dee j Ūene Deehekeā ie@ cenejepe
n~” ie@Ōe cē eve%oe leveeYeŪe neŪe ne
meeŌevee ve ieŪe hekeā[e Dee j Sme leheŌeve
kēā mej#eCe cē Deehe DeeJeeieeve kēā yevŌeve
me cēŌēā kēā eoMee cē De<emej ne ieŪe~

ueKeve cē cenejepeŪee kēā DeeYe@eŪe
vene Lee, ekeāvle FŌejeŪe eveŌMee kēā oeeŪeŪe
kēā Jenve kēājle nS Deeheve meecepenle cē
Devekeā yenceuŪe Ūeeieoeve JeeCee SJe ueKeve
Éje eoŪe n, epevece ŪeLace ‘peeJeeveŌMe
SJe DeeŪeeveYeŪe’ Deehekeā ie@Ōe hejcenme
hejceevevo pee kēā DeeŌMe peeJeeve SJe
DeeŪeeueeyŌe kēā meenlee n, Gvekeā
peeJeeJeŌe SJe Deueeekeākeā leŠveeDee kēā

mekeåueve n~ Je ueeie Deepe Yee
eJeÅeaeve n epevneve Gvekeå
eJue#eCe JÙeðeåJJe keåe oKee
n SJe Deheve keåe OevÙe
yeveeÙee n~ hepÙe
ie@oJe ve Deehekeåe pee
meeOeveeIckeåe jnmÙee keåe

GoleeŠve ekeåÙee, Jen Yee Deeheve Fmece
Deekeåle ekeåÙee n~ Ûen keåele Fme eJeeÙe keåe
Skeå mcejCeeÙe Ûeeoieej leLee Fme Ûeie keåe
DeÙeelece ove n epemekeå DeOÙelee SJe
cevevekeåðee mJeÙe keåe OevÙe mecePeie~

BeceeoYeieJeoielee keåe DeeÉleeÙe
JÙeeKÙee 'ÙeLeeLe ieelee', epeme cenekeåYe heJe
nejÉej ce DeÙee, 1998 FO ce
'Yeejle ieejJe' keåe GhееeOe me
mecceeevele ekeåÙee ieÙee~
cenejepeBeee keåe Ûen keåele
FÕjeÙe eveoMe keåe ðeCeÙeve
keåe eveceðee yevee~
ÙeeieÕej YeieJeeve
Beekeå<Ce keåe JeeCee ce
evenle DeeMeÙe keåe pÙee-
keåe-Ùee JÙeðeå keåjve keå keåjCe ne Fme
'ÙeLeeLe ieelee' keåe veece eoÙee ieÙee- YeieJeeve
Beekeå<Ce keå heSeele ieie heeÙe npeej Je<ee keå
Ghejvle ieelee keåe Ûen JÙeeKÙee ceeveJe ceeŠe
keå eueS mecleele leLee ceðeå keåe mevoMe n
epemekeå DeveMeeueve me
meeOeveeIckeå YeeevÙee eveceue
keåj Deehe hejceleðJe keåe eJeeole
keåj mekeåie~

@e{«emle meceape keåe mecemle MekeåeDee
keåe cenejepe pee ve Dehevee keåele 'Mekeåe-
mecceOeeve' ce ðemlele ekeåÙee n~ ðeMvee keåe
व्यापकता, उनका अध्यात्मिक निरूपण
melÙe keå Éej lekeå meieceleeeheJeekeå henÙeve ce
Deehekeåe meneÙelee keå eueS n~ meeOeve DeejcYe
keåjve keå heSeele FÕjeÙe peeieele SJe mekeåle
Deie-mhevoove keå ceoÙeece me nele n epevekeåe
GuueKe 'Deie keÙee Heå[keåle n? keÙee keånle
n?' heemlekeåe ce ekeåÙee ieÙee n~

Ooce-mevoMeJeeene eJeÕe keå cenehe@<ee
keåe JeeCeÙee keåe Skeålee keåe mhe° keåjle nS
Deeheve cenelceee keåyeej keåe JeeCeÙee, Gvekeåe
jnmÙeeIckeåe GueŠJeeemeÙee keåe jnmÙe
'DecelJeeCee' Dee [Ùee-Jee [Ùee mee[epe keå
ceoÙeece me JÙeðeå ekeåÙee n~ heJe cenehe@<e
melÙe keåe MeeOe keåe eJeJjCe Deheve peeJeevekeåeue
ce eueehyeæ vene keåj mekeå~ eJeÙejCemeeue
mJeYeeJe, ueKeve-ðekeåeMeve keåe DemeeJeOee leLee
leIkeåeueve meceeepekeå SJe MeemekeåeÙe eJeJeOe
me Smee Gvekeå eueS mecYeJe ve ne mekeåe~
melÙe keåe mej#ee keå eueS Gvneve pee GheveÙeece
yeveeÙe, ueKeve keå meceÙe Jene keåJeeÙe Oece
yevee jne~ mJeecee Beee De[ie[evevo pee
cenejepe Skeå Sme mevle n, epevn Dehevee
MeeOe keåe mJeÙe eueehyeæ keåjve keåe meÙeeie
eceuee n epevekeåe keåhee me Deehe melÙe keåe
Gvne keå Meyoe ce hee jn n, keåejCe n
ie@keåhee Deej ðeYe keåe eveoMeve~

hepÙe ie@oJe mJeecee Beee
De[ie[evevo pee cenejepe keå
ÙejCee ce keåF DeeBece n~ Gve

DeeSecee kaê mLeehevee Gme mceUe nF Lee pene ueeie Ûeueve kaê eueS oe yeej eJeÛeej kaâjle, leeve yeej vee kaâjle Le, eHeâj Ûeej-heeÛe ueeiee को साथ लेकर जाते थे। उदाहरणस्वरूप yejÛeej DeeSece, pee leve peieue ce n, heeme kaê Skeâ ieHeâe ãeiee \$e+e ce kaê lehemLeuee n~ epeleve Yee DeeSece n, heJe ce ðeemeæ \$e+e ce Uee ve Gve mLeuee hej meeOvee kaê n~ Fve DeeSecee की रूपरेखा अगर आप देखें तो आप DeveYeJe kaâj mekaâle n ekaâ epeve mLeevee hej ueeie peeve ce Yee YeÛe cenmeme kaâjle n, Gvne mLeevee hej Sme eJeMeeue DeeSecee kaê mLeehevee nF, Ûen Yee Skeâ Ûecellkaâeejkaâ SJe DemeeOÛe kaâÛe n, DemeeceevÛe leLee DemeYeJe leŠvee n~ Sme DeeSecee kaê >eace ce Ûeeueeme ieeJe (ceneje°) ce emLele n, ecepeehej ce eJepelÙehej, kaâevehej ce Ûeevee ekaâveej leLee DevÛeŠe ie@pee cenejepe kaê eveoMeve SJe kaâhee kaâ Deleiele mekaâ [e eJejðeâ meeOkeâ lehemÛeejle n leLee Fve आश्रमों के माध्यम से सत्य के निरूपण में meueie n~ Fve meeOkeâ ce ekaâmee ve Deheve lej-heejJeej, ekaâmee ve Deheve mJeÛe kaâ peeJee kaê ceenlÛeeie kaâj Fme meeOvee-heLe kaê DeheveeÛee n~ Fmece meYee DeeÛe-Jeie kaâ ueeie n~ ekaâmee kaê ekaâMeejeJemLee ce ueieue ueiee, ekaâmee kaê ÛeJeeJemLee ce leLee ekaâmee kaê

DeO[eJemLee ce Ûen eoMee eceuee~ epeme paye Yee Fme melÛe kaâ DeMe kaê DeeYeeme cees\$e nDee, Jen cenejepepee kaâ MejCe ce melÛe kaâ MeeOe ce ueie ieÛee Deej Gvekaâ meheCe Ûeeie#ece kaê JÛeJemLee eyevee ekaâmee

ðeKaâej kaâ Meukeâ kaâ DeeSece kaê Deej me peeJevheÙevle kaâ eueS nelee n~ cenejepepee kaâ eveJeeme DeeSece Meðeâ#eie{, ecepeehej ce Je<e 1999, (30 peueeF) ie® heeCeece heJe hej ueeKee YeðeâieCe cenejepe kaâ oMevenle evejvlej Je<ee kaâ yeeÛe DeeÛe, epememe pevemeceevÛe ce cenejepe kaâ ðeele ueieeJe, eve%oe kaê YeeJe ceuece he [lee n~

ðeMve - hejcenme ðee hejceeveopee kaê ce peevelee vene n~ ceve eJeJekaâevevo pee kaê veece mevee n, ieelece yeæ, Fmee, cemee Deeeo kaê veece mevee n - Deehe kaâme kaân mekaâle n ekaâ hejceeveopee Skeâ emeæhe@<e Le, heChehe@<e Le Deej Gvekaâ MejCe ce jnveJeeue cenejepeðee ve Yee Jene mLeeve ðeehle ekaâÛee?

Gòej - ðee hejceeveopee cenejepe kaê jnvee, kaâjvee Deej Gvekaâ meeOve-peeJee kaê hemlekaâ 'peeJeeeoMe SJe DeelceevYeie' me Ûen eJeeole nelee n ekaâ Je kaâeve Le~ Deveeeokaâeue me peme cenehe@<e nele DeeS n, Gmee ðeCee kaâ Je Le~ kaâÛ Yeðeâ, epevnvee hejceeveopee cenejepe kaâ meeLe maceÛe evekaâeuee n, Je Deepe Yee n~

kaâYee kaâF cenehe@<e ðeÛeeuele cepenye Ûee hejcheje me heoe vene nDee~ Oece kaâ veece hej Heâuee kaâjeeleÛee ce me Oece kaê GmeKaâ शुद्ध स्वरूप में पहचानने, जनता को सत्य kaê %eeve kaâjeve kaâ eueS cenehe@<e kaê DeeeJeYeeJe kaâne me Yee ne mekaâlee n DevÛeLee Fmee, cemee, ceneJeej, yeæ, veevekaâ FIÛeeeo Skeâ ne ieðe me evekaâuele~

mecepe keâe kaâuÙeeCe, Gvekeâe MekeâeDee
keâe meceOeeve, Gvekeâe mecemÙeeDee keâe nue
keâeF mecekeâeueve cenelcee ne kaâj mekeâlee n~
ceO kaâyê me Meemeve vene kaâjle~ heJeepe keâ
Ùeele ßææe, Gverne ceieOeMeve Skeâ meecce lekeâ
ne GeÙeele n FmeeeueS Jeleceeve mevoYee keâe
nue ekeâmee cenehe@<e me ðeehle kaâj~

mJeecee pee ve Smee oeJee kaâYee vene
ekeâÙee ekeâ Gvneve hejceeIcee keâe hee eueÙee~
meÙee keâe MeeOe ce Gvn pee jlve eceue, Gme
Je mecepe keâe o jn n~

Deheve ie@OJe kaâ meeeVeOÙe ce mJeecee
pee kaâ Ûeeon Je<e ienve leheSeÙee kaâ jn n
epevece Gvekeâ DeVe, peue, eveðe FlÙeeeo kaâ
lÙeeie keâe oKeveJeeue Deepe Yee n~

1969 FO ce ie@OJe kaâ elejeYeeJe me
Deye lekeâ mJeecepee ve pene-pene eveJeeme
ekeâÙee, mekeâ[e eJejòâ cenelcee, npeeje #eSeÙe
Yeðâ leLee jeie-Meekeâ me heee[lle peve Deehekeâ
oMeve, eveÙeecele melmeie SJe DeeMeeJeeo me
Ùeeleeeove ueeYeevJele ne jn n~ meyekeâ eueS
Deuheenej, Yeepeve leLee eveJeeme keâe Gòce
ekeâvle eveŠMeukeâ JÙeJemLee ekeâmee eveeSele
ceeele kaâ eyevee DeveJeele meJÙeJemLele Ûeuevee
ueekeâÂe° ce Skeâ DeeSeÙe n~

ðeMve - mJeecee ßee De[ie[eveopee
cenejepe keâe ‘ÙeLeeLe ieelee’ keâe Deehe
keâme kaân mekeâle n ekeâ Jen ÛeLee-DeLe
n?

Gòej - ÛeLeeLe keâe DeLe nelee n -
peme keâe Jeme~ keâeF ekeâleeyee Deiej keâeF ome
ekeâleeyee me mekeâeuele kaâjkeâ eueKelee n, lee

he{le Jeðâ menpe ne ueieve ueielee n ekeâ
eceueeJeŠ keâe ieF n~ cenejepe pee ve ve
kaâJee ‘ÙeLeeLe ieelee’ ce ieelee kaâ jnmÙe keâe
mejue yeeOeieCÙe Yee<ee ce yeeÙee n yeeukeâ Fme
mcyevOe ce ekeâmee keâe ekeâmee Yee Mekeâe keâe
mJeÙe heÙve keâe eueS DeeceeSele kaâjle jnle n~
Fmece yeenj me keâeF eceueeJeŠ vene n~ pee
Devoj n Jene yeenj n~ pee ieelee ce evenle
n Jene ÛeLeeLe ieelee ce pevemeecceevÙe keâe Yee<ee
ce ðemlele ekeâÙee ieÙee n~

ieelee keâe npeeje ŠekeâeS n, Deehe meYee
ue ue, Fme Yee Skeâ vepej oKe lee Deehe
mJeÙe heeÙee ekeâ pee yeele Deehekeâe yeeleF pee
jne n Jen ieelee kaâ Muekeâe me ðeceeCele n~
ieelee ÛeeieOeMeve n~ YeieJeeve ßeekeâCe ÛeeieOej
Le~ Dele: keâeF Ûeeiee ne ieelee ce evenle
jnmÙee keâe mecePee mekeâlee n~ Gmee mlej kaâ
Ùeeiee YeieJeeve hejceeevo pee cenejepe keâe
keâhee me ‘ÙeLeeLe ieelee’ keâe ðemHeâŠve mJeecee
De[ie[eveo pee kaâ DevleOme ce nDee n~
‘ÙeLeeLe ieelee’ keâe Deehe ßææeJeekeâ oe-leeve
yeej he{~ leovemej DeeÙejCe kaâjve keâe ðeÙeeme
kaâj~ 4-6 cenevee keâ Devlejeue me ne Deehe
heeÙee ekeâ Deehekeâ ðeMve eveceue ne ieÙe,
Deehekeâ Devoj Yepeve peeiee ne ieÙee, YeieJeeve

Deehekaá meeLe n DeeJ Deye Deehekaá ceieOMeve
keáj jn n~

ieeLee kaáe ØekeaáMeve Oeeécekaá YeevleÚee kaá
eveJeejCeeLe ueekaákaáUÚeeCe kaáe YeeJeeve me
ekaáÚee pee jne n~

ØeMve - cenehe®<e kaáe JÚeeKÚee keiÚee
n? YeieJeeve kaáne jnle n? keiÚee YeieJeeve
kaáe oKee pee mekaálee n?

Gòej - Ûen Skeá Smee ØeMve n, pee
DeveYeJeeieÚe n~ pee Gme hej Úeuelee n Jene
kaánlee n~

DeheÚeeceCeceÚeueØeele%

meceÖcehe: ØeeJeMeevle ÚeÉle~

leÉlkeáecce Úe ØeeJeMeevle meJe

me Meevlececeheeele ve kaácecekaáecce~~

(ieeLee, 2/70)

FÖej: meJeYeeleevee ùöMeÓpeve ele%aele~

भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया।।

(ieeLee, 18/61)

DeeSeÚeJellheMÚeele kaáeSeove-

ceeSeÚeJeÉoele leLeJe ÚeevÚe:~

DeeSeÚeJeÚÚevecevÚe: äeCeele

BeIJeehÚeve Jeo ve ÚeJe kaáeSele~~

(ieeLee, 2/29)

nj peeJe YeieJeeve kaáe eJeMeæ DeMe n~
ceceJeeMee peeJeeueekaá peeJeYele: meveeIeve:~
ceve:<e%oeveeevÖÚeeCe ØekeaáIemLeeve keá<eele~~
(ieeLee, 15/7)

nj Fmeeve kaáe Dehevee Deelcee hejceelcee
(जो आत्मा का शुद्ध स्वरूप है) को देखने
kaá eueS DeMeælee nšvee neiee DeeJ
DeMeælee nšvee kaá eueS ÚeeenS meoie® kaáe
kaáhee, Gvekaáe %eeve SJe Gvekaáe DeeMeeJeeo-
meoie® kaáe kaáÚe nelee n Deehekaá ceieOMeve
kaájvee~ Úeuevee Deehekaá kaáce n~ pené ®kaáeJeš
Deelee n Jene meoie® DeeMeeJeeo ole n DeeJ
Gyeejle n, ueekaáve Úeuevee lee Deehe ueeiee kaáe
n~

ØeMve - Devekaá oJee-oJeele hepe pee
jn n, keiÚee Ûen MeeEemeccele n?

Gòej - ieeLee ce YeieJeeve Beekaá<Ce
kaánle n ekaá kaáceveeDee ve epevekaá %eeve kaáe
DehenjCe keáj eueÚee n, Sme ueeie ne DevÚe-
DevÚe oJeeleDee kaáe hepele n (ieeLee,
7/20)~ Gvekaáe Ûen hepeve DeeJeeOeheJeekeá n
(ieeLee, 9/23)~

‘ÙeLeeLe ieelee’ kêâ DeekeâeCe

‘ÙeLeeLe ieelee’ kêâ DeekeâeCe eveevueeKele n-

○ meveeleve Oece-

hejceelcee meveeleve n~ hejceelcee me eceueeveJeeuee
e>eâÙee ne ‘meveeleve Oece’ n~

○ Ùæ-

oJee SJe Deemeje mecheoeDee kêâ melee ‘Ùæ’
n, pee DevleŠkeâjCe kêâ oe ðeJeeðeÙee n~ Fve
oevee kêâ eceŠvee hejCeece n~

○ Ùæ#e\$e-

Ùen ceeveJe Mejej, cevemeenle FevðÙee kêâ
mecen ‘ÙæmLeue’ n~

○ Ùe%e-

meeOevee kêâ eJeeOe-eJeMece kêâ veece ‘Ùe%e’ n,
pee meeOekeâ kêâ hejceelcee me ceue kêâjelee n~

○ **keâce-**

यज्ञ को कार्यरूप देना ‘कर्म’ है। यज्ञ के Deelejòeà pee kaâÚ Yee ekeâÚee peelee n, Jen Fmee ueekeâ keâe Skeâ yevOeve n ve ekeâ ieleeòeâ keâce~

○ **Ùeeie-**

Øekeâe le keâ ÉvÉe ce Heâmee nF Deelcee keâe Øekeâe le me hej hejceelcee me eceueve keâe veece ‘Ùeeie’ n~

○ **MeeEe-**

hejceelcee ce ØeJeMe eoueuejeeue e>eâÙeeIcekâ DeveMeemeve keâ evelcece keâe mekeâueve ne MeeEe n~

○ **Oece-**

eJeÖe ce Oece Skeâ ne n~ MeeÖele SkeâceSe hejceelcee n~ Gme hejceelcee keâe Øeehle keâjvejeeuee eveÙele eJeeOe ieleeòeâ ÙeeleLe keâce keâe DeeÙejCe ne OecceÙejCe n~ hejceelcee Yee Ùeeo oe n lee Gvekeâ eueS omeje mee° ÙeeenS, Gvekeâ JÙeehle neve, jnve keâ eueS~ keÙeekeâ Yeiejeeve Fme mee° keâ keâce-keâce ce JÙeehle n lee omeje DeeSlee lee eveJeeme kaâne keâjlee?

○ **Deece-**

Deece hejceelcee keâe hejÙeeÙekeâ n, hejceelcee keâe eveoMe keâjlee n, mceele eouelee n, mekeâle keâjlee n~

○ **DeveYeJe-**

epeme melen hej nce Ke[n, Gmee mlej hej peye mJeÙe ØeYe ùoÙe ce Glej DeeÙe, jekeâLeece keâjve ueie, [iecaieeve hej mecYeeue, leYee ceve yeme ce ne heelee n~ Fmee meÙeeueve keâe veece DeveYeJe n~

○ **Øejkeâ-**

peye Yeiejeeve keâhee keâjlee n, Deelcee me jLee ne peelee n lee KacYe me, Je#e me, MevÙe me, nj mLeeve me yeeuele Deej mecYeeuele n~

○ **keâhee-**

meeOekeâ keâe Beæe ne keâhee yevekeâj Gme eceuelee n~

Yeiejeeve peye keâhee keâjlee n lee MeSe eceSe yeve peelee n~ eJeeòe mecheòe yeve peelee n~
Yeiejeeve meJeSe me oKele n~ -mJeecee hejceeveo pee

ØeeÛeevekeâeue me uekeâj DeÅeeleve ceveee<eÛee Éeje eOÙe ieÙe leeLekeâ >eâceevemeej mevoMe

Be hejcenme DeeSece peieleeevo, «eeOheeO—yejvee, keâÛJee, epeuee— ecepeehej (GOøeO)
ce Deheve eveJee me keâe DeJeeOe ce mJeecee Be De [ie [evevo pee ve ØeJeMe—Éej keâ heeme Fme
leeuekeâe keâe ieiee oMenje (1993 FO) keâ heeJee heJe hej yee [hej Deekeâle keâjeÙee—

~~ eJeMJeie® Yeejle ~~

mee° keâe DeeeoMeeEe—

‘Fce eJeJemJele Ûeeiee’ (ieelee, 4/1)
YeieJeeve Beekê<Ce ve keâne— Fme DeeJeeveMee
Ûeeie keâe cave DeejcYe ce meÙe me keâne, meÙe
ve Fme mJelÙeYe Deeeoceve me keâne; DeLeele
ieelee ne Deeeo OeceMeeEe n epemekeâ Devemeej
Skeâ hejceelcee ne melÙe n, hejceleòJe n; Jen
keâCe—keâCe ce JÙeehle n~ Ûeeie—meeOevee keâ Éeje
Jen hejceelcee oMeve, mheMe DeeJ ØeJeMe keâ
eueÙe meueYe n~ YeieJeeve Éeje Gheeo° Jen
Deeeo%eeve JeeOkêa \$e+e<eÙee me uekeâj DeÅeeJeeOe
अक्षुण्ण रूप से प्रवाहित है।

JeeOkêa \$e+e<

(DeveeeOkêeue - JeO (veejelÙeCe meòeâ))—

keâCe—keâCe ce JÙeehle yeÿe ne melÙe n~ Gme
eJeeole keâjve keâ Deeleejòeâ
ceeòeâ keâe keâeF DevÙe GheeÙe vene n~

YeieJeeve Bejeje

(\$elee—ueeKee Jee heJe — jeeceÙeCe)—

Skeâ hejceelcee keâ Yepeve keâ eyevee pee keâuÙeeCe
Ùeenlee n, Jen ce { n~

ÛeeieÖej Beekê<Ce

(5000 Jee heJe—ieelee—Oece keâe

hevejeheoMe)—

hejceelcee ne melÙe n~ eÙevleve keâe heele ce
Gme meveeleve yeÿe keâe Øeehle mecYeJe n~ oJee-
oJeeDee keâe hepee ce {yeæ keâe ove n~

cenelcee ceme
(3000 Jε<ε heJe—yeeFyeue Deeu [
šmšeceš)—

Ieceve FMJej me βæe nšeÙee, ceεle yeeveÙee—
 Fmeme FMJej veejepe n~ ØeeLevee ce ueie
 peeDee~

cenelcee pejLeEe
(2700 Jε<ε heJe— DeJemlee)—

Denj-cepoe (FMJej) kâæ Gheemeeve Éje ùoÙe
 ce emLele eJekâæje kâæ ve° kâæje, pee o:Ke kâ
 kâæjCe n~

YeieJeeve ceneJeej
(2600 Jε<ε heJe— meš«evLe)—

Deelcee ne melÙe n~ kâ"ej lehemÙee me Fmee
 pevce ce peevee pee mekâlee n~

ieelece yeæ
(2500 Jε<ε heJe— ešeeheškeâ)—

ceve Gme DeeJeeveMee heo kâæ Øeehle ekeâÙee n,
 epeme heJe ceneÙeeve ve Øeehle ekeâÙee Lee~ Ùene
 cee#e n~

cemeen Fmee
(2000 Jε<ε heJe— yeeFyeue vÙe
šmšeceš)—

FMJej ØeeLevee me Øeehle nelee n~ caj DeLeele
 meoie® kâ heeme DeeDee, FmeeueÙe ekeâ FMJej
 kâ heše kânuueDeeie~

npejle cencceo meueuueen.
(1400 Jε<ε heJe— kâjDeeve)—

'uee Fueen Fuueuueen cencceoj j meueuueen'-
 pej-pej ce JÙeehle Keoe (FMJej) kâ emeJeeÙe

kâæF hepeveeÙe vené n~ cencceo Deuueen kâ
 mevoMeJeenkâ n~

Deeeo MekeâjeÙeeÙe
(1200 Jε<ε heJe)—

peiele eceLÙee n~ Fmece melÙe n kâJeeve nej
 DeeJ Gvekeâ veece~

mevle kâæyeej
(600 Jε<ε heJe)—

jεce veece DeeLe oueYe, DeeJ le veen kâæce~~
 Deeeo Devle Dee Ùeie-Ùeie, jεceen le me«eece~~
 jεce me melece kâæje, Jene kâuÙeeCekeâæje n~

ie® veevekeâ
(500 Jε<ε heJe)—

'Skeâ Deekeâj meleie® Øemeeo~' Skeâ Deekeâj
 ne melÙe n; ekeâvle Jen meoie® kâæ kâhee kâæ
 Øemeeo n~

mJeecee oÙeevevo mejmJeele
(200 Jε<ε heJe)—

Depej, Decej, DeeJeeveMee Skeâ hejceeIcee kâæ
 Gheemeeve kâj~ Gme FMJej kâæ ceKÙe veece
 Deece n~

mJeecee βee hejceevevo pee
(meve 1911–1969 FO)—

YeieJeeve peye kâhee kâjle n lee Meše eceše ne
 peeLe n, eJeeheðe mecheðe ne peelee n~ YeieJeeve
 meJeše me oKele n~

~~ Ô ~~

ieelee ceeveJe cee\$e kâe OeceMeeEe n~

— ceneJe JeOJÙeeme

श्रीकृष्णकालीन महर्षि वेदव्यास से पूर्व कोई भी शास्त्र पुस्तक के रूप में उपलब्ध नहीं
Lee~ ßele%eeve kâe Fme hejcheje kâe ueKeve me pee [le nS Gvneve Ûeej JeO, yeÿeme\$e, ceneYeejle,
YeeieJele SJe ieelee-peme «evLee ce heJemeeÙele Yeeelekeâ SJe DeeOÙeeIcekeâ %eevejeeMe kâe mekâeuele
keâj Devle ce mJeÙe ne eveCeÙe eoÙee ekeâ—

ieelee meieelee kâeJÙee ekeâcevÙe: MeeEeme«en:~

Ùee mJeÙe he@eveeYemÙe ceKahe@eeeÊeve:mee~~

(ceneYeejle, Yee<ceheJe DeO 43/1)

ieelee Yeuee Øekeâej ceveve kâjkeâ ùoÙe ce OeejCe kâjive ÛeeiÙe n, pee he@eveeYe YeieJeeve kâ
BeeceKe me eve:mee JeeCee n; eHeâj DevÙe MeeEee kâ me«en kâe keÙee DeeJemÙekeâlee? ceeveJe-mee °
kâ DeeO ce YeieJeeve Beekâ<Ce kâ BeeceKe me eve:mee DeeJeeveMee Ûeeie DeLeele BeecæEieJeÙelee,
epemekeâe eJemlele JÙeeKÙee JeO DeeJ Gheev<eo n, eJemceele Dee peeve hej Gmee DeeO MeeEe kâe
YeieJeeve Beekâ<Ce ve Depeve kâ Øeele heve: ØekeâeMee ekeâÙee, epemekeâe ÛeeJeele JÙeeKÙee 'ÙeeLee
ieelee' n~

'ieelee' kâe meejeMe Fme Muekeâ me ØekeâŠ nelee n—

Skeâ MeeEe oJekâehe\$e ieelece

Skeâ oJee oJekâehe\$e SJe~

Skeâ ce\$emleÙe veeceeeve Ûeeve

keâceehÙekeâ lemÙe oJemÙe meJee~~ (ieelee-ceenelÙe)

DeLeele Skeâ ne MeeEe n pee oJekâehe\$e YeieJeeve ve BeeceKe me ieeÙee
ekeâÙee— ieelee! Skeâ ne Øeehle kâjive ÛeeiÙe oJe n~ Gme ieeÙee ce pee melÙe

yeleeÙee— Deelcee! emeJeeÙe Deelcee kaà kaàÚ Yee
 MeeMJele vene n~ Gme ieeÙeve ce Gve
 ceneÙeeieMJej ve keÙee peheve kaà eueÙe kaàne?
 Deece~ Depeve! Deece De#eÙe hejceelcee kaàe
 veece n, Gmekeàe pehe kaàj DeeJ OÙeeve ceje
 Oej~ Skeà ne kaàce n ieelee ce JeeCele hejceOJe
 Skeà hejceelcee kaàe meJee~ Gvn Bææ me Deheve
 ùoÙe ce OeejCe kaàj~ Demle, DeeJcYe me ne
 ieelee Deehkeàe MeeÙe jne n~ YeieJeeve Bseekeà~Ce
 kaà npeeje Jee heMÙeele hejJele epeve cenehe@<ee
 ve Skeà FMJej kaàe melÙe
 yeleeÙee, ieelee kaà ne
 mevoMeJeenkaà n~

FMJej me ne ueeekeàkaà
 SJee heejueeekeàkaà meKee kaàe
 kaàacevee, FMJej me [jvee,
 DevÙe ekeàmee kaàe FMJej ve
 caevevee— Ùene lekeà lee meYee
 cenehe@<ee ve yeleeÙee; ekeàvle
 FMJejÙe meeOevee, FMJej lekeà
 kaàe oje leÙe kaàjvee— Ùen
 kaàJeeue ieelee ce ne meeieehheie
 >eàceyæ meje#ele n~ ieelee me
 meKe~Meeevle lee eceuelee ne
 n, Ùen De#eÙe DeveceÙe heo
 Yee ole n~ oeKeÙe
 Bseece/ÆieJeeÙe kaàe šekeàe—
 ‘Ùeleelee ieelee’~

ÙeÀeehe eJeMJJe ce meJeše
 ieelee kaàe meceej n eHeàj Yee
 Ùen ekeàmee cepenye Ùee
 mecÙeeÙe kaàe meeenlÙe vene

yeve mekeàe; keÙeekeà mecÙeeÙe ekeàmee~ve~ekeàmee
 @e{ me pekeà [n~ Yeejle ce Øekeàš nF ieelee
 eJeMJJe~cevee<ee kaàe Oejenj n, Dele: Fme
 je°Ùe MeeÙe kaàe caeve okeàj TÙe~veeÙe,
 YeOYeeJe leLee kaàuen~hejcheje me heee [le
 eJeMJJe kaàe mecheCe pevelee kaàe Meeevle ove kaàe
 melÙeeÙe kaàj~

ne|ceneroue isee ne|cenme pee cenejepe kaê keâneewemeeo
mJeecee isee De[ie[eveno pee Éeje jeÙele `ÙeLeeLe ieelee'

hejcehepÙe Bëe hejcenme pee cenejepe kaê keâneewemeeo
mJeecee Bëe De[ie[eveno pee Éeje jeÙele `ÙeLeeLe ieelee'

yevOeDee!

Yeejle kaê heeme oe cenòJehCe JemleS vene n - Skeâ meJeeceVÙe OeceMeeEe
Deej omeje Oece kaê yeeOieCÙe JÙeeKÙee, pee iejeje kaê Peehe[e me uekaáj
cenuue lekaâ Skeâ-pemee yeeOe kaáje mekaâ, GImeen Deej eJeÕeeme eouee mekaâ-

ieelee cepenyecedeâ n; keÙeeekaâ Deepe kaâ ØeÙeeuele cepenyee ce me
Beekeâ<Cekeâeue ce kaêF vene Lee~ meecØeOeeÙeekaâ cele-celeevleJ Beekeâ<Ce kaâ [{-
oe npeej Jece heSeele DeejcYe nS~ Dele: ieelee kaê mJeekeâj kaáj Deehe
ईश्वरीय वाणी के प्रथम संकलन को उसके मूलरूप में स्वीकार कर रहे
n~

ueieYeie heeÙe npeej Jece heJe meepete ieelee kaê Deepe memeej ce
npeejje ŠekeâS n, ekeâvle ekeâmee Yee Šekeâ ce Ùen vene yeleeÙee ieÙee
ekaâ ieeleeòeâ kaâce keÙee n? Ùe%e leLee JeCe keÙee n? Ùeæ-mLeeve ce
mevÙe-eveje#eCe kaáj Depeve Ùeæ kaê eveCeÙe Úe[Ùeekaâ Lee~ Gme
nleØeYe Depeve kaê kaâce kaê eMe#ee okaáj YeieJeeve Beekeâ<Ce ve Gme
kaâce-heLe hej Ùeuee Yee eoÙee~ Dele: ieelee kaê cenòJe kaâce kaê
JÙeeKÙee hej DeeOeejle n~ Fmee GÖMÙe me 'ÙeLeeLe ieelee' Deehe ueeiee
kaâ mece#e Øemlele kaê ieF n

ieelee ceve<Ùe ceeŠe kaê eueS n~ 'DeeveÙecemeKe ueekeaacece ØeehÙe
YepemJe ceece~' (9/33) Depeve! le meKajenle, #eCeYeiej ekeâvle
oueYe ceve<Ùe-Mejj kaê heekaáj ceje Yepeve kaáj~ DeLeele Yepeve kaê
DeeOeekaáj ceve<Ùe-MejjOeeje kaê n~

‘ÙeLeeLe ieelee’ keâ DeekeâCe

‘ÙeLeeLe ieelee’ keâ pJuevle ðeMve ‘JeCe’ n~ Ùen DeejeOevee keâ Skeâ eJeeOe-eJemeCe n epemekeâ Ûeej BeeCeÙee ce yeeše ieÙee n~ Ùe n~ yeeÿeCe, #ee\$eÙe, JeMÙe DeeJ Með~ Ùen meeOekeâ keâ TÙee-veeÙee mleJ n ve ekeâ peeele~

‘ÙeLeeLe ieelee’ ce ‘Ùe%e’ keâ meeOevee keâ eJemeCe e>eâÙee yeeÙee ieÙee n~ ‘keâce’ keâ विषय में कहा गया कि यज्ञ को कार्यरूप ovee keâce n~

BeekeâCe ve mecheCe ieelee ce yeej-yeej Skeâ ne ‘meÙe’ keâ Â{eÙee ekeâ Deelcee ne meÙe n, Ùene hejcemelÙe n~ mecheCe YeeeeOekeâ keâ Mejej veeMejeeve n~

‘meveeleve Oece’ hejceelcee me eceueveJeeuee e>eâÙee n~ ‘Ùeæ’ keâ keâne ieÙee ekeâ Ùen oJee SJe Deemeje mecheOeDee keâ meleCe n, pee DevleSkeâjCe keâ oe ðeJeeOeÙee n~ Fve oevee keâ ecešvee hejCeece n~ ‘Ùeæ-mLeeve’ ceeveJe-Mejej DeeJ cavemeenle FevðÙee keâ yeeÙee ieÙee~

‘oJeele’ ùoÙe-oMe ce hejceOe keâ oJelJe Deepete keâJeeJeeue ieCee keâ mecen n~ yeeðe oJeeleDee keâ hepee ce{yeeæ keâ ove n~

‘DeJeej’ ùoÙe-oMe ce nelee n, yeenj YeKeC[e ce keâuhevee ceeše n~

Skeâceše hejelhej yeÿe ne ‘hepeveeÙe oJe’ n~ Gme Keepeve keâ mLeeve ùoÙe-oMe n~ उसकी प्राप्ति का स्रोत अव्यक्त स्वरूप में emLele ðeeehleJeeue cenehe@<ee keâ Éeje n~

‘यथार्थ गीता’ में ‘धर्म’ का स्वरूप

ÙeeieÕej BeekeâCe keâ Devemeej Demele Jemle keâ DeemlelJe vene n DeeJ mele keâ keâYee DeYeeJe vene n~ hejceelcee ne meÙe n, Meeðele n~ Depej, Decej, DeheejJeleveMeeue DeeJ meveeleve n; ekeâvle Jen hejceelcee DeeÙevlÙe DeeJ DeieeÙej n, eÙeðe keâ lejiee me hej n~ eÙeðe keâ evejeOe keâjkeâ Gme hejceelcee keâ heeve keâ eJeeOe-eJemeCe keâ veece Ùe%e n~ Fme यज्ञ को कार्यरूप देना कर्म है DeeJ Fme keâce keâ DeeÙejCe ne Oece n~

Oece ce ðeJeMe keâ DeeOekeâj

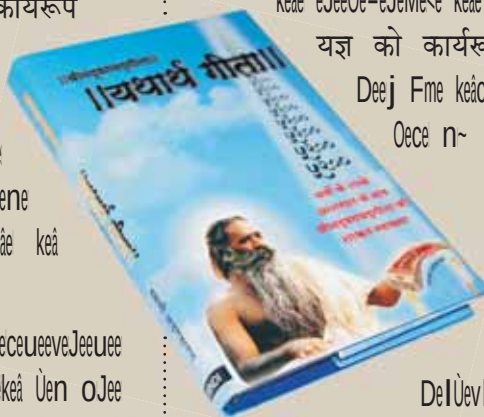
ÙeeieÕej keâne n~ Depeve!

DeÙevle ojeÙeeje Yee

Ùeeo DeevÙe YeeJe me YePe Yepete n, cePe Ùe[keâj DevÙe ekeâmee keâ vene Yepete, lee Jen Meete ne Oeceelcee ne peete n~ Gmekeâ Deelcee Oece me meÙeðeâ ne peete n~ Dele: Skeâ hejceelcee keâ ðeele meceehete JÙeðeâ ne Oeecekeâ n~

mevle meye Skeâ

memej keâ meYee cenehe@<ee Skeâ n~ Ùeen Jen jace jn ne Ùee keâCe, Fmee jn ne Ùee peJLeEe, cencceo jn ne Ùee ie@veevekeâ - meYee ve Skeâ ne ceueeyvo keâ mheMe keâj स्वरूप को प्राप्त किया। ऐसी अवस्था को ðeehle cenehe@<ee keâ Mejej ceeâeve ceeše jn peete n~ iee[, Keoe, Fðej, hejceelcee, yeÿe

Skeâ ne hejceelcee kêa heÙee n~ cenehe@<ee kêa
heSeele Gvekeâ DeveÙee Dehevee mecÙee
yeveekêj mekeâÙee ne peelee n~ ekeamee cenehe@<e
kêa heeÙ Ùeeve Jeeue Ùenoe ne peelee n' lee
ekeamee kêa DeveÙee FmeeF, cameueceve Deeeo~
`ÙeeLeeLee ieelee' kêa Golee<

‘ÙeLeeLee ieelee’ kàe Golàee n ekeà Deelcee
 Skeà n~ meÙee kà Èje Gme ùeehle kàje~ epemekeà
 eJeeOe eveÙee kàee n~ SkeàÕjeJeo kàe Ùen
 mevoMe cenehe®ee ve henuè ùòÙe ce OÙeeve kàe
 emLeele ce heeÙee ekeà kàJee Skeà hejceelcee ne
 melÙe n~ Fme eJee kà kàeeve~kàeeve ce Heàueeve.
 Jeeve cenehe®ee ieelee kà ne mevoMeJeenkà n~

यदि गीता प्रमुख शास्त्र के रूप में
 DeemeeeJle kaāj meye yeŪŪee kēāe he{e oe peeŪe lee
 peye Je kēāce-#e\$e ce Glejie, Skeālee, meecevelee,
 YeOYeeJe, peeele-heeele me ceōā leLee Skeā
 सर्वशक्तिमान् परमात्मा की सन्तान के रूप में
 evekeāueie DeeJ Deehekeāe DeKeC[ieejcee me
 DeeLe-Ūeele kaāj oie~ Gvece Skeālee jniee~ Gvn
 kēāeF vene YeJcee mekeāiee~ oMe Ūee memLee kēā
 veece heJ Skeālee yeeveŪe jKeve kēā ŪeŪeame ce
 Dejyee @heŪe KeŪe kaājve heJ Yee mejkēāJ kēāe pee
 mehēāuelee vene eceue hee jne n, Jen ieelee kēā
 ceeŪeece me mJeŪeameæ n-

DeeeoMeeEe ieelee

eJeÕe kaê DeeeOMeeEe ieelee n~ Fmekeâ
DeOÙeeÙe Ûeej ce YeieJeeve Beekê<Ce kêanle n,
“Depeve! Fme DeeJeeveMee Ûeeie kêaê cêve kêauhe
kêa Deeeo ce meÙe kêa ðeele kêâne Lee~ meÙe ve Fme
DeeJeeveMee Ûeeie kêaê cêve kêa ðeele kêâne~ cêve ve
F#Jeekeâ kêa ðeele kêâne~ F#Jeekeâ me jepee<Ùee ve

peevlee DeeJ Ûen DeeJeeveeMee Ûeeie Fme cenòJheCe
keàeue me Fme OeJlee heJ ueehie ne ieÙee Lee- Jene
ce Deye leJ ðeele keànvie pee jne n', keÙeekeà le
ceje eÙee Yeðà DeeJ DevenÙe meKee n- mee ° keà
ÙeJelekeà ceve keà meece#e JeeO keà DeeJeeYeJ nDee
Lee, ekeàvle ielee keà DeeJeeveeMee Ûeeie ceve me
heJe meÙe me keàne ieÙee- Fme ðekeàej ielee
DeeJeeveeMee Ûeeie heCeeveYe YeieJeeve keà BeeceKe me
hernue ðemeeejle nDee, Gmekeà heSeele Jee ceve keà
meece#e ðemeeejle nS- Jee%eelee ceve, ieleeÙà
DeeJeeveeMee Ûeeie keà meJeenkeà ceve, epemece FÕej
Skeà, ðeeehle keà meeOeve Skeà leLee Gme ðeehle
keàjve keà DeeOekeàej meyekeà Skeà pemee n, Jen
YeeYeJeeJe mceele eueKeeàj meecepe keà Devoj
ojj keàne [eue mekeàlee n?

jeceŋeejeleceeveme ce n- 'mJeeŋeYe ceve De®
सतरूपा। जिन्ह ते भै नर सृष्टि अनूपा।।'
cenejepe ceve me Devehece mee° nF- epemekeā
keāeF Ghecee vene, Smee hejce heeJeve mee° nF!
Skeā ne ceēlee-ehēlee keāe mevleeve Gme Devehece,
hejce heeJeve mee° ce keāeF Deŋŋevle heeJeve DeeJ
keāeF Deŋŋevle leeCele keāme ne ieŋee?

oJeoueYe ceeveJe-!eve kaẽ meelLeka!lee ceese
Fõej kaẽ ðeeeh!e kaẽ eueS n~ !eelee kaẽ mevoMe
kaẽ %eelee ceve ekaamee ceeveJe !eve kaẽ DemheMÙe
kaame kaãn meka!e n? (ieelee, 9/33)

ØeLeLe neLee n eka Fve cenehe@<ee ka ØeLe
 peveceeveme kaDe DeŠŠ ßæe oKeKa j pevemeØee jCe
 kaæe eMeTtee me JeeØeLe jKe meðeeØeehle yeeæpeeeJeeØee
 ve Fve cenehe@<ee ka veece he j kaæeLeLe mceæeLeØee
 ÊeJe meecæeepekeà JÙeJemLeeDee kaæe Oee kaæe me%ee
 oka j Øeuee eoØee, epevekeà Fve cenehe@<ee me
 kaàÙ Yee uevee-ovee vene n~

श्रीमद्भगवद्गीता का भाष्य 'यथार्थ गीता'

BeceOYeieJeoieelee keâe Yee<Ùe `ÙeLeeLe ielee'

ieelee ce Skeâ hejceelcee keâe Øeehle keâe
>æceceka JeCeve n~ epeme Øeehle kaâj ceve<Ùe
meYee mecemÙeeDee me meJLee ÚŠ peelee n~

ueieYeie heeÙe npæj Je<e heJe YeieJeeve
JeoJÙeeve ve YeieJeeve Beceka<Ce kaâ GheOMe keâe
गीता के रूप में संकलित कर सम्पूर्ण
ceeveJe~peeele keâe kaâUÙeeCe keâe Keuee DeecevSeCe
eOÙee~ Fme meOMe keâe ceneve oeMeevekeâ hueŠe,
Dejmle, mekeâjle, leyejpe, pejLe(Ee, yeæ,
ceneJeej, ceÙvØveeLe, iejKeveeLe, Yelenej,
Fmee, ceenccæo, DeeeOMeKaâjeÙeeÙe, mele
%eeveØej, kaâyej, leumee, veevekeâ, joeme,
ceeje, ÛeleÙe ceneÙeYe, mJeecee eJeJekaâvevo,
cenece Delelevo FIÙeeo nneele ðeYeYeoeæ ve
mJeekeâe keâi ielee keae meccceve
ekeaÙee n~

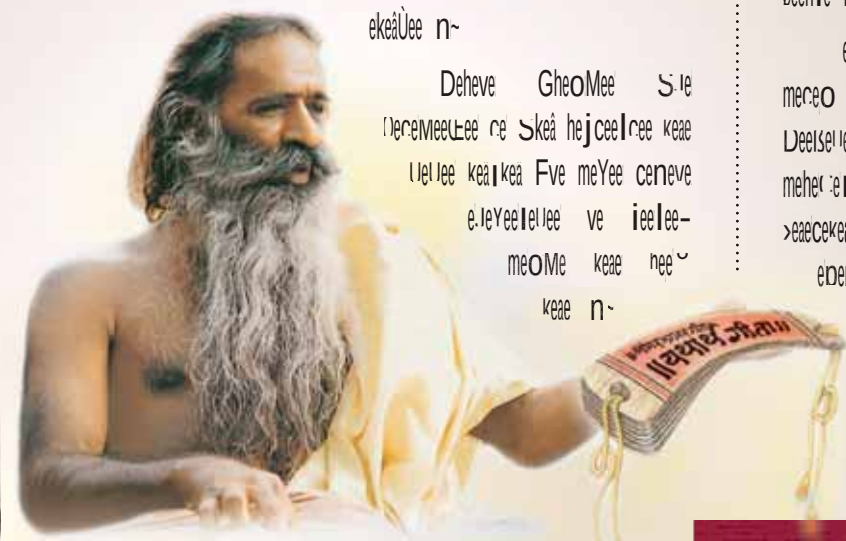
Deheve GheOMee S~e
DeemeeÙee ce Skeâ hejceelcee keae
ÙelJee keaakea Fve meYee ceneve
eYeieÙelJee ve ielee~
meOMe keae hee~
keae n~

Ùeeo Fve meYee OaceMeeEee me Skeâ hejceelcee
keâe ÛeÙee evekeâeue oe peeÙe lee ekeâmee kaâ heeme
kaâU Yee vene yeÙelee~ FmeeueS ielee mecheCe
ceeveJe~peeele keâe DelekeÙe OaceMeeEe n,
meJeeieeCe eJeekeâeme keâe kaâpee n~

ieelee ce JeeCele meeOeve kaâ Devemeej
ÙelÙeKa JÙeeoâ Gme mecheeÙe keâe ceeÙeuekaâ yeve
mekeâlee n epemekeâe kaâYee eJeeveMe vene nelee,
pee ðelÙeKaâ #Se ce meheâuelee eoueekaâj MeeÙele
(Devevle) peeJeeve Øeeve keâjlee n~

Skeâ hejceelcee SJe mecheCe OaceMeeEee
keâe yeeOe kaâjeve JeeÙee 'ÙeLeeLe ielee' Dehe
mevekeâ mece#e n, epemekeâe leeve yeej ceveve
kaâjkeâ keâe~ Yee .Ùeeoâ peeJeeve keâe meÙee ceeie
Ùeehle kaâj mekeâlee n~

epeme Øeekeâe mecheCe veeOÙee keâe DeeBeÙe
meceO n, Gmee Øeekeâej mecheCe peeJee keâe
DeeBeÙe hejceelcee n~ Gme hejceelcee keâe
meheÙe me Øeehle kaâjeve keâe mecheCe eJeeOe keâe
>æceceka JeCeve BeceOYeieJeoieelee ce n,
eDemeekeâe meÙeÙee JÙeeKÙee Dehe 'ÙeLeeLe
ielee' ce oKe mekeâle n~

FÕej Øeehle ne peeJee keâ mee j n~
 FÕej ne mecheCe meKee keâ DeeOee j n~
 FÕej ne meJeBe" peeJee keâ æeele n~

epeme DeveYeJee mele meoie® keâ ceeOÙece me DeveYeJee me\$heele Éeje OÙeeve-mecceeOe keâ DeJemLee ce DeveYeJe ekeâÙee pee mekeâlee n, ØelÙe#e oKee pee mekeâlee n~ memeej keâ keâeF Yee ceve<Ùe FÕej keâ Øeehle keâjkeâ meJeLee oŠKeceðeâ ne mekeâlee n~ heo, Oeve SJe yeeækeâ mlej keâ ØeYeeJe me keâeF Yee ceve<Ùe meKee vene ne mekeâlee~

memeej ce meye keâÙ veÕej n, MeeÕele n keâJeue Skeâ hejceelcee~ Gme hejceelcee keâ peeveve keâ keâpee mele n, epeveme Øece keâjkeâ Deehe Dehevee Deelcee keâ eJeeole keâj mekeâlee n~

memeej ce peeJeeÙeeheve keâ epeleve Yee JÙeJeemLee eJeYeeie n, Gve eJeYeeiee keâ meJeeheej heo hej Deemeeve JÙeeðeâ oŠKe SJe eÙevleeDee me ceðeâ vene n~ FÕej-Øeehle ne ceeveJe-peeJee keâ mecheCe mecemÙeeDee keâ nue n~

विश्वदर्शन - गीता!

eJeÕeoMeve - ieelee!

ieelee MeeÕeLe Meeevle, Deevle peeJee
SJe kaYee ve eJeeveMe neveJeeue Oeece olee n~

Yeejle kaêe mecheCe DeOÙeeIce DeeJ
DeelceemLeele eoueaveJeeue meeOeve->eâce Fme
ieelee ce mhe° JeeCele n~

Ùen OeceMeeEe n~ eJeÕeie® Yeejle kaêe
mecheCe Keepe, mecemle emeæevle Fmece oKe
pee mekaêle n~

Ùen ekaamee kaayeeue kaêe MeeEe vene,
Deehelle memeej Yej ka ceeveJe ceeSe kaêe oMeve
n~

Fmece eveeo° eveÙeele kaâce kaêe heeueve
kaáj ceveÙe hejceSeÙe kaêe ðeehle kaájlee n~

Jemle Ûeenve Jeeuee JÙeeðeá Jemle ðeehle
kaáj, Jemle kaêe DeeÙe n FmeueS
eveeSele DeJeeOe Ieká Gmekeâe
GheYeeie kaáj DeeJeeveMee heo
kaêe ðeehle kaájlee n~

Fmece yeepe kaêe veeMe
vene n, Dele: Deuhe
meeOeve kaêe DeYÙeame
Yee ceneve
pevce-ceÙe

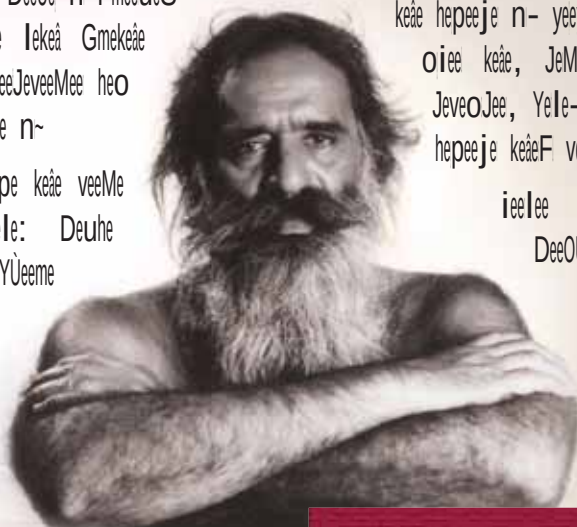
kaá yevOeve me ÚŠkaêeje eouelee n~ meoe jnve
Jeeuee, Decele (ceÙe me Deleele hejceheo) kaêe
Yeeiee yevve olee n~

Meeevle ÛeenveJeeue ceeveJe ceeSe kaêe
OeceMeeEe Ûene BeecoYeieJeoieelee n epemece
FÕej Skeâ, heeve kaêe e>eâÙee Skeâ, heLe ce
Devekeâchee Skeâ leLee heejCeece Skeâ n -- Jen
n ðeYe-oMeve DeeJ ðeYe-YeeJe kaêe ðeehle-
DeceleceÙe De#eÙe heo, meoe jnve Jeeue Deevle
peeJeeve kaêe ðeehle- oKe, 'ÙeLeeLe ieelee'!

ieelee kaáJeeue envoDee kaêe OeceMeeEe
vene n~ Ûen ceeveJe-oMeve n, ceeveJe-Oece n~
kaêeJCe ekaá ieelee ce 'envo' Meyo kaêe ðeÙeeie
vene n~

Ùeej Yeeiee ce yeŠe envo Ûeej oeJeÙee
kaêe hepeeje n- yeeYeCe mejmJeele kaêe, #eeSeÙe
oiee kaêe, JeMÙe ue#cee kaêe SJe MeÕ
JeevoJee, Yele-YeJeevee kaêe~ hejceeIcee kaêe
hepeeje kaêeF vene~

ieelee mecheCe DeeÙe-eJeeOe n,
DeeOÙeeIcekaá oMe Yeejle kaá
DeeOÙeeIcekaá Tpee kaêe
kaápee n~

一、二、三、四、五、六、七、八、九、十、十一、十二、十三、十四、十五、十六、十七、十八、十九、二十、二十一、二十二、二十三、二十四、二十五、二十六、二十七、二十八、二十九、三十、三十一、三十二、三十三、三十四、三十五、三十六、三十七、三十八、三十九、四十、四十一、四十二、四十三、四十四、四十五、四十六、四十七、四十八、四十九、五十、五十一、五十二、五十三、五十四、五十五、五十六、五十七、五十八、五十九、六十、六十一、六十二、六十三、六十四、六十五、六十六、六十七、六十八、六十九、七十、七十一、七十二、七十三、七十四、七十五、七十六、七十七、七十八、七十九、八十、八十一、八十二、八十三、八十四、八十五、八十六、八十七、八十八、八十九、九十、九十一、九十二、九十三、九十四、九十五、九十六、九十七、九十八、九十九、一百。

1692

4

.....

.....

.....

.....

•

.....

ieelee ekaamee jipeveeeleka oue-eJeme
 keae «evLe vene n~ Ûen meYee peeele, oMe DeeJ
 keaeue keae meJecceevÙe Oecemeenlee n~

cenehe@e Deheve GheoMee DeeJ keaeleÙee
 kea ceeOÙeece me henÙeevee peelee n~ cekeaeÙeÙe
 Yeuee keÙee GheoMe oie? ceneeveJeeCe me heJe
 YeieJeeve yeæ ve eMe<Ùee keae Deheve GheoMee
 के अनुरूप आचरण करने का निर्देश देते
 nS keane Lee- “Deevevo! leLeeiele kea veÙej
 Mejej keae hepee ce meceÙe ve° cele keajvee~”
 Fmee >æce ce eJeÙe kea cenevelece meceeš
 DeMeekeae ve eMeueueKe, mlecYeueKe DeeJ
 ieneueKee ce Øeelecee kea mLeeve hej YeieJeeve
 yeæ kea GheoMee keae ne Dekeæve keajvee
 BeÙemkeaj mecePee~ celekeaeuee SJe eÙeÙekeaeuee
 Gve eovee DeÙevle eJekaeamele Lee epemekeae

ØeeceCe mlecYe Mee<emLe emen Øeelecee leLee
 iene-eÙeÙe n, ekeævle eÙeÙeoMee meceeš ve
 Deheve eÙeÙe keae cenòJe vene eoÙee~ Fmee Øekaeaj
 mJeleÙee kea heSeele ceÙeDee, Ûeejene leLee
 cenòJehCe mLeeve hej je°ehellee cenelcee ieeOee
 kea eÙeÙe-ceeÙe me Gvekeae emæevlee, JÙeeðealJe
 Ûee keaelelJe keae yeeOe vene ne heelee~ DeÙÙe
 lee Ûen nelee eka Fmekeae mLeeve hej je°ehellee
 kea ceue ØejCee ceeele, mekeaeš kea meceÙe Gvn
 pene me meceOeeve eceuelee Lee, YeieJeeve
 Beekae<Ce kea BeceKe keae JeeCee BeceeoYeieJeoielee
 kea GheoMe Dekeaele keajeÙe peeÙe DeeJ ieelee
 keae je°eÙe «evLe leee<ele keaj je°ehellee kea
 mevome keae peve-peve leka henÙeeÙee peeÙe~

मानव समस्या और समाधान

ceeveJe mecemÙee DeeJ meceeOeeve

hejcenme mJeecee ßee De[ie[evevo pee cenejepe
keà Devemeej, eJeÕe keà mecemle mecemÙeeDee keà
meceeOeeve Skeà OeceMeeEe, YeieJeeve ßeekeà<Ceeðà
ßeeceOYeieJeoielee me mecYeJe n~ ieelee memkeàle ce
n, epemekeà ðeÙeeve Deye eJMJee ce vene keà yejeje
n~ ieelee keà eJeMeæ peevekeàje keà eueS 'ÙeLeeLe
ieelee' keà DeveMeeueve keàj~

eJeÕe keà mecemÙeeS

- jòeàjpele DeeLekeàJeeo
- meecðeeOeeÙekeà Gvceeo
- jie-Yeo
- eEeÙee keà oMee
- Mee<eCe SJe DeeLekeà meeceepÙeeJeeo

समाधान के रूप में गीता क्या olee n?

hejcaelcee keà ðeLece JeeCee, Skeàlee, YeelelJe
keà yeue, meceeæ keà æeele, meie''ve, meJeeceevÙe
MeeEe, Oece keà JÙeeKÙee, OecaeÙejCe keà mece<e
eJeeOe, leðJeeMee mevle keà henÙeeve, cepenyee Peie[ie
me ceeðeà, ðeÙe DeeJ hejceÙe~

Yeejle keà mecemÙeeS-

JeCe-JÙeJemLee (peeleeJeeo)

ieelee keà Devemeej, Deepe keà peeleeÙee
YeieJeeve ve vene yeveeÙee~ JeCe YeieJelheLe keà
>eàceeeVele meeheve n~

mecðeeOeeJeeo DeeJ eJeeOee hepee- heæeeleÙee

ieelee keà Devemeej FÕej-ðeeehle keà eJeeOe

Skeà n- eveÙele keàce keàe DeeÙejCe~ yenle~mee
eJeeOeÙee ce{yeeæ DeeJeJeekeàÙee keàe ove n~

venoJeJeeo

DevÙe~DevÙe oJele Gve DeeJeJeekeàÙee keà
ceve keàe Ghepe n, pee keàceveeDee me Dee>eàvle
Deej eJeJeMe n~

eEeÙee keà DeeOekeàe j

ieelee (Ee~he@<e oevee keàe mecevee ceveelee
n~ oevee ne #ej DeLeJee De#ej he@<e n~ oevee
ce me keàeF Yee he@<eeòce ne mekeàlee n~

envoDee ce eyeKejeJe (yeeæ, peve,
emeKe, JeCeJe, MeJe, Meeòà FIÙeeeo)

Deehamee HeàŠ OeceMeeEe keàe ve mecePeve
me DeeÙee n~ MeeEe eceuele ne Je Skeà leŠkeà
ce mecee peeÙeie~

Oecevle jCe -

ieelee keà Devemeej ceveJe ceèŠe keàe Oece
Skeà n- Skeà hejceelcee keà Øeele ßææ, Gmekeàe
Øeeehle keàe eveÙele eJeeOe keàe DeeÙejCe,
mee#eelkeàej, oMeve Deej emLeele - lee DevlejCe
keàmee? DevlejCe nelee n @e{Ùee keàe, eJeÙeeje
keàe, jnve~menve keàe; Oece keàe vene~

**Ye °eÙej, TÙe~veÙe, meceeepekeà
Demeeveelee, jepeveelee ce DehejeeOeÙee
keàe ØeJeMe**

peye lekeà keàjeeÙee jniee, pevelee keàe
iecejn keàjkeà ueeYe G"eveJeeue jnie~ ieelee
ØekeàeMe ce Deelee ne Ùen iecejeenÙele menpe
Meevle ne peeÙeiee~ keàeF ekeàmee keàe Yejcee vene

mekeàiee~ ceve<Ùe ceve<Ùe keàe meie YeeF keàe lejn
oKeve ueieiee~

yejepeieeje -

`jeŠe, keàhe [e Deej cekeàeve'

ieelee ce YeieJeeve keànle n ekeà cePe
eveÙele eJeeOe me Yepekeàj ueeie mJeie lekeà keàe
keàcevee keàjle n Deej ce olee n~ Skeà
hejceelcee me meye keàÙ meueYe n~

Deej #eCe -

ieelee keà Devemeej, 'ceceJeeMee
peeJeeuekeà....' (15/7) ceve<Ùe ceje eJeMeæ
DeMe n~ peye Gmece peelee ne vene lee
Deej #eCe keàmee? meeJeOee ovee n lee DeeelLekeà
DeeOeej ne mekeàlee n; ekeàvle DeÙle,
DemheMÙe, DevemeeÙele, DeeeoJemee, pevepeelee
peme leCeemeÙekeà Meyoe keàe ÙeeŠe ceejkeàj
meeJeOee ove keàe DeeelÙle vene n~

DeelekeàJeeo -

Skeà uecyee hejcheje pee Yeejle ce
ueieYeie meve 1100 F. me Ùeue jne n~
peye lekeà cemeuecevee, FmeeF Ùee envo jnie,
Ùen jniee~ henue ØeÙeeuele OeceMeeEee keàe
mecee#ee keàj DeelekeàJeeo keà pe [keàe henÙeeve
keàj ekeà Fvece ekeàleeve mecepeMeeEe n Deej
ekeàleeve DeOÙeeIce? pee OeceMeeEe n Gme
DeheveÙe, DeelekeàJeeo meceehle ne peeSiae~
mecheeòe keà Peie [ne mekeàle n ekeàvle eiejn
yeveeekàj evejen ueeiee keàe veMeme nÙee yevo
ne peeÙeiee~

मानव-जाति के लिए अमर संदेश

ceeveJe-peeelle kaâ eueS DeceJ meoMe

heeUe npeeJ Jee henue YeieJeeve
BeekâCe ve epeme melUe kaâ Golee<e ekeâUee
Lee, Jene melUe (hejceelcee) kaâjeve, yeeFeyue,
«evLemeenye, DeJemlee FIUeeo Oeecekaâ «evLee
ce n pee ieelee kaâ yeeo kaâ ne n~ Fve meYee
cenehe@<ee ve Skeâ hejceelcee kaâ ne meoMe
eoUee~ FmeeeueS ieelee meYee OeceMeeCeel kaâ
Dekeâue ne ØeeleeveeOeJJe kaâjlee n~ Skeâ
hejceelcee kaâ UeUee nŠe oe peeS lee ekeâmee
kaâ heeme kaâU vene yeUeiee~ Gme hejceelcee kaâ
meJeUeLece Keepe kaâ kaâjCe ne Yeejle eJœie@
n~

meJeUeLece YeejleeUe \$e+eUee ve
Fœj kaâ Keepe kaâjkaâ Gme
mecheCe ceeveJe-peeelle kaâ mecheCe
meKee kaâ DeeOeej
yeUeeUee~ Gmekeâ yeeo

jece, kaâCe, yeæ, ceneJeeJ Deeeo
MekeâjeUeeUe, Fmee, ceencce, mekeâjele,
Dejmle FIUeeo \$e+eUee ve Øeehle kaâjkaâ
mecheCe ceeveJe-peeelle kaâ Gme heLe hej Ueueve
kaâ eueS Øeejle ekeâUee~ Deeeo me Deye lekaâ
Ueeo memeej kaâ kaâU ove ueeUekaâ n lee
cenehe@<ee kaâ heeme ove kaâ #ecelee n~ Fvekaâ
heoeUevne hej Ueuekaâj kaâF Yee JUeeòeâ
oKaŠceòeâ ne mekeâlee n, ueekeaêUe ne
mekeâlee n~

epeme heo, Oeve SJe meecceDee kaâ
Jeeæ ce ceveUe Deveelekaâ kaâoce G"ekeâj
Keve-Kejeyee kaâjlee n, DehenjCe kaâjlee n,
keUee Uen meye mLeeUee n? keUee Fmeme henue
Sme JUeeòeâ vene nS epevneve ueeKee ceveUee
kaâ Keve me meeUeUe Yeece hej Meemeve kaâjve
kaâ Øeeeme ekeâUee, ueekeaêve kaâye lekaâ? keUee
Deepe Je meecceS Je Kepееve Dehevee peien hej
n? Fleve ye[heehe me oyee Gve ceveUee kaâ
JUeJemLeeDee kaâ veecceeeveMeeve vene jn ieUee~
Jen ehelee, ehelee vene pee Dehevee melleeve kaâ
eueS kaâŠe Yeje jemlee Ue[peelee n~ peye
Yee kaâŠ UeYele n melleeve heJepее kaâ
oe<e ole n~ Jen ØeeleeveeOe, ØeeleeveeOe

vene pee Deheve heeÚ ŪueveJeeue meceepe kaâ
JecavemŪlee ka ceeie hej Ūueekaâj meoJe kaâ
eueS Gmekeâ heleve SJe o:Ke kaâ Éj Kaeue
olee n~ Deepe epemekeâ eueS ceeveJe-peelee
ue[jne n, Jen meoJe kaâ eueS vene
eceueiee~ ueekaâve Ūen yeeŪee nDee yeepe
Dehevee mevleevee kaâ meoJe o:Ke kaâ lej ce
jKaiee; YeeF kaâ YeeF me, heele kaâ helvee
me, ceele-ehelee kaâ yeš me, mecyevOee kaâ
mecyevOee me SJe eceše kaâ eceše me Deueie
kaâjlee jniee~ Jeleceeve eJeŪeeje SJe kaâŪe-
ŪeCeeuee me kaâYee Yee ceeveJe-peelee meKee
vené ne mekaâlee DeeJ ve ne Gmekeâe JeemleeJekaâ
eJekeâame hevehe mekaâlee n~

Ūen eJekeâame pee Deehe oKe jn n,
Fmeme kaâje[ievee eJekeâame ceveŪe DeeJ kaâj
ue ueekaâve meKe kaâYee vené eceueiee~ Jen
veoe kaâ Yeeele evejvlej "eakaâj Keelee jniee,
जब तक वह ईश्वररूपी समुद्र में नहीं मिल
peeŪeiee~

memeej kaâ meJeBe%o heo, JeCe, Jeenve,
DeeJeeme SJe meepe-mepppee kaâ yeeŪe peeJeeve-
Ūeeheve kaâjveJeeuee JŪeeðeâ Yee oŠKe me ceðeâ

vene n~ Ūeeo Skeâ JŪeeðeâ kaâ, Skeâ meie"ve
kaâ JeŪemJe mecheCe Yece[ue hej ne peeS,
Jen Yee ekaâleve meceŪe kaâ eueS? Fmeme
henue Smee mJehe oKeve Jeeue ekaâleve DeeS
DeeJ ekaâleve ieŪe, Deepe Gve meie"vee SJe
peeleeŪee kaâ veceeeveMeeve vene n~ Deepe Yee
pee Fve heJe DeeleeleeŪeŪee kaâ ceeie hej
Ūueve kaâ ŪeŪeeme kaâj jn n keŪee Ūe meoJe
jnie? keŪee Fve mayeme Fvn meKe-Meeevle
Ūeehle ne peeSiae? epemekeâ hejCeece oŠKe
n, Gme ceeie hej ŪueveJeeuee keŪee ceeveJe-
peelee kaâ MeYeeŪelekaâ kaâne pee mekaâlee n?

Dele: Gve meYee ŪeeleeveeŪeŪee me nceeje
ŪeeLevee n ekaâ Deheve heeÚ ŪueveJeeue meceepe
kaâ enlee kaâ Ūueeve ce jKele nS Deheve ceue
ce nS \$e+eŪee, melle, heeje SJe Heâkaâje kaâ
GheoMee kaâ meceavee kaâj mecheCe ceeveJe-
peelee kaâ Skeâ me\$e ce yeeOeve kaâ ŪeŪeeme
kaâjkaâ Dehevee veece \$e+eŪee kaâ Yeeele emelleje
ce SJe mJeeCece De#eje ce eueKeekaâj jee,
kaâCe, yeæ, ceneJeej, veevekaâ, kaâyeej,
leueme, ceeje, joeme, ie® ieejKeveeLe kaâ
lej n meoJe kaâ eueS hepeveeŪe yeve~

स्मरणीय

mce j CeeÙe

eJeMJe kaà eJeMeeuelece ueekaàleše kaà
mej#eKaà ceeveveÙe peveÙeeleeveeOe!

Yeejle kaàe DeKeC[lee, Skeàlee nle
meVæ Deehe meyeKaàe OÙeeve nce Skeà ÚeŠe-mee
Yeue kaàe DeeJ DeeKaàeÙe kaàjve kaàe DeveceÙe
Ùeenie~ Deehe meyeKaàe Ùen yeÙeeve kaàe
DeeJeMÙeKaàlee vene n eKaà Yeejle kaàe Deepoe
eKaàmeve eoueeÙee~ je°eÙee cenelcee ieeOee kaà
velleJe ce Deehe meyeKaà meÙeÙeemee kaàe

Ùen BeÙe pelee n; eKaàve keÙee
kaàYee Deeheve eJeÙeej eKaàÙee eKaà
cenelcee ieeOee-peme oyeue-
heÙee JÙeeòeà ce Flevee yeue
kaàne me Dee ieÙee eKaà
Jen Gve MeeòeàMeeÙee
De«epee kaàe hejemle

kaàjle, epeveKaà meecepeÙe ce meÙe [yelee ne ve
Lee? ieeOee pee ve kaàne Lee eKaà GveKaà heeme
pee yeue n, ieeleceÙee kaàe n~

Deehe peeÙee n eKaà Éehej ce, ceneYeejle
Ùæ kaàe ðeJeeMeKaàe ce nleÙeYe Depeve jLe kaà
eÙeÙee Yeeie ce ye" ieÙee Lee~ Gme meenme
DeeJ MeeÙe oKaàj eÙeÙee me Yeejle kaàe DeKeC[lee
eoueeÙee lee BeekaàCe-JeeCee Fmee ieelee ve~

DeeheKaàe %eele n eKaà meve 1857 ce
Yeejle kaà Feleneme ce henuee yeej pevelee ve
MeemeKaàe kaà eJeðæ leueJeej G"eF, Gve
De«epee kaà eJeðæ, pee YeejleJeeemeÙee kaàe
pelee kaàe "eKaàj me ÙeueÙe Le~ penè-pene
De«epee kaà eKeueeHeà DeeJeepe G"e, Gvn
De«epee ve ieeueÙee me Yeve eÙee~ Gve meYee
MeneOe kaàe epeÉe hej Skeà ne ceÙe Lee-
kaàceCÙeJeeOeKaàjme cee Heàue«e kaàeÙeeve~
kaàce kaàjve ce ne nceje DeeOeKaàj n, Heàue ce
kaàeÙee vene~

>eàceMe: oMeYeòeàe kaàe HeàeemeÙee neve
ueie~ ceieue heeC[Ùe, Jeej meeJeejkaàj,
KeOejece yeeme, mejoej YeieÙe emen FlÙeeOe
eKaàleÙe ne %eele DeeJ De%eele oMeYeòeà Heàeeme

keâ Heâvo hej Peue ieUe~ Gve meyekeâ neLee ce
ieelee Lee DeeJ peyeve hej Lee - 'Jeemeeeme
peeCeeve UeLee eJeneUe...' DeLee MejeJ Skeâ
JeEe n~ JeEe yeoue keâj nce eHeâj uešie
Deej ue[ie~ lece nceeje Deelcee keâe vene cej
mekeâle- 'veve eUvoevle MeEeeCe....'~

mJelēv\$elee mekece keâ epeleve Yee Jeej%
velee nS, meyeve ieelee keâe DeveMemee keâe~
uekeâceevUe yeeueieeOej eleuekeâ ve ieelee hej
भाष्य लिखा। नेहरू जी ने गीता पर व्याख्यान
eOS~ DeeUeeUe eJeveeyee YeeJe ve ieelee hej
škeâe eueKee~ Dejejevo lee~e ve ieelee keâ
अनुरूप साधन पर बल दिया। राजर्षि
he@eeDece oeme š[ve, meJehueue [e.
jeOeekâ<Ceve FIUeeo meyekeâ neLee ce ieelee DeeJ
keâ" hej ieelee keâ Muekeâ Le~

meve 1932-33 ce Dekepee ve 'Heâš
[euee DeeJ jepUe keâje' keâe veele keâ Devemeej
DeUlee keâ eueS heLekâ eveJeeUeve DeCeeue leLee
Yeejle keâe Skeâ KeC[DeUeIemleeve keâ veece
me yeveeve keâe ŖemleeJe jKee, lee ieeOee pee
Fmekeâ eJejeOe ce DeUlee keâe Peeheel[Uee ce
keâo he[, Jene meHeâeF keâjve ueie, Gvekeâ
meeLe ješe Keeve ueie DeeJ yeeue - Ue meie
YeeF n~ keâeve keânlee n ekeâ Ue DeUle n?
ekeâmee MeeEe ce Uen vene n ekeâ ceve<Ue Yee
DeUle nelee n~ ieelee keânlee n- 'ceceJeeMee
peeJeeuekeâ....'- "Depeve! peeJe ceje eJMeæ
DeMe n~" keâame DeUle? nce meYee Skeâ
hejceelcee keâe mevleeve n, meie YeeF n~ Oeej-
Oeej ieeOee pee ve meyekeâe Deheve meeLe keâj
eueUee~ Gvekeâ meeLe heje Yeejle Ueueve ueiee~

ieelee keâe ne mecyue Ŗeehle keâj ieeOee
pee ve Yeejle~peme je° keâe mJelēv\$elee keâ Éej
lekeâ henUeeUee~ keâle%elee%eeheve~nle mejkeâj ve
Gvekeâe eUeše veeše hej Deekâle keâjeUee, ekeâvle
Gvekeâe Skeâlee keâ ceueceše ieelee keâe Yeeue ieUe~
Oeecevejhe#elee keâ Glmeen ce veeleeDee ve ieelee
keâe veece uevee Yee yevo keâj eoUee~ epeme ieelee
ve mJelēv\$elee mekece ce nce meyekeâe Skeâlee keâ
meše ce meie"le ekeâUee, epemeve Yeejle keâe
mJelēv\$elee eoueeUee, epemeve Deceej~iejeye,
TŖe~veeUe meyekeâ eueS Skeâ F° leLee Skeâ
Oee keâe Gollee~e ekeâUee, Jene ieelee Deepe Yee
Yeejle keâe keâuen~YeOYeeJe~HeâšceDeâ, DeKe[,
Skeâjme yeveeUe jKe mekeâlee n~ pene meceele
nelee n, Jene meceeæ Yee nelee n~ Dele:
Ŗekeâejevlej me ieelee Deehkeâe meceeæ keâe meše
Yee n~

ieelee Skeâlee keâe <evLe n, hejceŖeUe keâe
Ŗeehle DeeJ uekeâ ce meceeæ keâe ceše n~ ieelee
keâ Devemeej 'Deehe UelmeojeUeeje....'-
DeUevle ojeUeeje Yee cePe Yeelee n lee Jen
meeOe ceeveve UeeiUe n~ Jen 'e#eŖe YeJeele
OeeceIcee'- Meele OeeceIcee ne peelee n~ keâeve?
Jene ojeUeeje! Dele: ieelee ojeUeeje DeeJ
meoeUeeje ce ojej vene [euelee, ceve<Ue ce
Jeie~YeO keâe mepeve vene keâjlee~

Skeâ hejceelcee keâe eUevleve, ieelee keâe
MeeOe n~ mekeâjlele, camee, Fmee, cencceO
DeLeJee heejmee Oee keâ ŖeCeele pejLeEe FIUeeeo
meYee pee Skeâ FŖej keâe GheoMe ole n, ieelee
keâ ne mevoMeJeenkeâ n; keUeekeâ ieeleekeâeue ce
Oee keâ veece hej ŖeUeeuele Deepe keâ cele~

celeeveje ce me keaeF Yee vene Lee~ Gme meceUe
oSKee ceveje ka eueS Oejeleue hej Skeà ne
Oece-meOMe Lee - ieelee! DeleŠ ieelee keae
meccceve okaaj Deehe FÖej keae ØeLece JeeCee keae
उसके मूल रूप में स्वीकार कर रहे हैं।

Deepe Yeejle eyeKeje-eyeKeje n~
eveJeeÙeve kaà DeJemej hej ÙeeOJe ÙeeOJe keae
JeeŠ olee n, yeeÿeCe ekaamee yeeÿeCe keae, pee
peme n Gmee DeeJ Yeeielee n~ ieelee keae Yeue
peeve me Ùen Yeue eHeaj ne jne n~ kaàYee
De«epe DeÙeIemleeve yevve jn Le lee Deepe Yee
keaeIehelÙe velee DeueieeJeJeo keae mJj Deueehe
jn n~ Sme keàJue Oece keae ve peeveve kaà
keaejCe n; keÙeekeà keàJue Oece ne memeej keae
pee [lee n, Me«e JÙeJemLeeS memeej keae lee [lee
n~ De«epe ve kaàne Lee- epeve kaàyeuee ce HeàŠ
n Gvekeà YeeiÙe Je keàce eueKelee n epevece
Skeàlee n~ Demle, Skeàleeceuekeà ieelee keae
Oecevejhe#elee kaà Yece ce Deye lekaà pee Ghe#ee
eceuee n Gmekeà heejcepeve kaàj ue~

meeYeeiÙe me Fme Meleeyoe kaà DeeIece
cenekeàYe heJe DeÙeue, 1998 ce nejÉej ce
ceneIceeDee kaà ueeKee kaàchee leLee kaàje [e
BeæueDee keae meYee kaà ceOÙe ceneceC [ueÖje,
yeeÿeCe canemeYee DeeJ 44 oMee kaà OeceMeeue
eJeÉevee keae GheemLeele ce ‘eJeÖe Oece memo’
Éeje ieelee keae ceveJecese keae OeceMeeEe DeeJ
उसकी विशुद्ध व्याख्या के रूप में ‘यथार्थ
ieelee’ keae ‘eJeÖe ieejJe’ me mecccevele ekaàÙee
ieÙee~ Dele: Deye Deehekeà mece#e ieelee keae
meccceve ove ce keaeF ØkeàJeŠ vene n~ ieelee
Oecevejhe#e je° keae evejhe#e MeeEe n~

epeme Øekeàej Yeejle keae je°eÙe he#ee
ceÙej n keÙeekeà Yeejle ce pevcee n, Yeejle keae
je°eÙe heMe Mej n keÙeekeà Yeejle ce heeÙee
peelee n, Yeejle ce pevcee DeeJ yenmeKÙekeà
Éeje yeeuee peeve kaà keaejCe Yeejle keae
je°Yee«ee envoe n, Gmee Øekeàej Yeejle keae
Skeà je°eÙe MeeEe Yee nevee ÙeeenS keÙeekeà
ve keàJue Ùen Deehekeà heJeppe keae mecccevele
Oejenj n, Deehele hej eJeÖe keà ceveje mecepe
me Fmekeà keàne me keaeF eJejeOe vene n~

Ùeeo ieelee Deehekeà ceOÙece me ØekeàMe ce
Deelee n lee Deehekeà mece«e JeYeJe ueeŠ
DeeSlee, peieceiee G"iee~ Fme melÙeÙeeme kaà
परिणामस्वरूप आपकी कीर्ति सदा-सदा के
eueS Decej ne peeÙeiee~ eJeÖe ce ØeÙeeuele
mecemle Oece keae Goiece neve kaà keaejCe ieelee
keae ‘ieeleecelee’ keae ieejJe Øeehle n~ ieelee keae
GoYeJe mLeue neve kaà keaejCe Yeejle keae
Yeejlecelee keae ieejJe Øeehle n~

Ùeeo Fme OejeOeece keà mehelee ve Fme
MeeEe keae meccceve o eOÙee lee Deehe Yeejle
celee keà DeeÙeue keae ueepe meoe kaà eueS
yeÙee mekaàie DeeJ Skeàlee, meceæ, eÙejMeeðeà,
Meeevle keae DeeMeeJeo Øeehle kaàj mekaàie~ nj
mehele Yeejle keae DeKe [lee Ùeenlee n DeeJ
Ùene Deehekeà DeKe [lee keae DekeàŠÙe
MeeEe n~

जिसने निगल लिया है आर्य-संस्कृति, हिन्दू-धर्म को, वह है 'वर्ण'

epemeve eveieue eueÙee n DeeÙe-memkeâle,
envo-Oece keâe, Jen n 'JeCe'

JeCe ceve<Ùee kaâ keâyeeÙee kaâ yešJeeje n
Ùee meeOeve kaâ mee{e? nce cevee uele n ekeâ
heje Oece Ûeej JeCee ce yeše n~ Yeejle eJeÕie®
n, lee keÙee Deehe Skeâ kaâ Yee Deheve Oece ce
oe#eile kaâj mekeâle n? ekeâmee eJeOceee/eJeOMee
kaâ JeMÙe, MeÕ, #ee\$eÙe DeLeJee yeeÿeCe JeCe
ce ðeJeMe eouee mekeâle n? Ûeeo 'vene', lee
eHeâj kaâmee eJeÕie®? ie® eMe<Ùe kaâ Dehevee
ही स्वरूप प्रदान कर देता है, गुरु एवं शिष्य
ce Devlej vene jn peelee, lee keÙee Deehe Skeâ
को भी अपने स्वरूप में मिला सकते हैं?
Ùeeo vene, lee kaâmee Oeceie®!

nceej heJepee kaâ lee<eCee Lee- 'keâCJevle
eJeÕeceeÙece'- hej eJeÕe kaâ DeeÙe yevee [euee~
Ùen ceese lee<eCee vene Lee~ Ûene me Heâuele nS
Dehekeâ heJepe Ûeejehe, oe#eCee OeJe, mecheCe
Dejye, mecheCe SeMeÙee- Ûene lekaâ ekeâ Je
Deceejkeâ ce Yee henÙe ieÙe- DeuleeF heJele
lekaâ Yeejle kaâ meecee Lee~ iepveee, mecejkeâvo
YeejleeÙee kaâ yemeelÙee Lee~ Deepe Deehe Ûve
me, Keeve me, ceevojee ce DeÚlee kaâ ðeJeMe me
emecešle-emecešle Yeejle ce Yee DeuhemeKÙeekâ

yevekeâj jn ieS n~ heJee SJe heeSecee
heekkaâmleeve meye envo ne lee Le~ Ûene lekaâ ekeâ
mecheCe FmeeF yeuš ce Deehekaâ meie-mecyevOee

enVo ne n~ Me\$e MeEe uekeaj heeUe kaaj jne
ne, meeceve neLee Dee jne ne, neLee kaà
kaàUeeve me cej peeDee ueekeàve yeeæ DeeJ peve
ceevoje ce peekeaj ØeeCe ve yeUeeDee~ Je cenelcee
yeeæ, ceneJeeJ mJeecee Deehekaà heJepe ne lee n~
Je kaàueeve #ee\$eUe vejMe ne Le~ JeCe lee
meveeleve Lee, meveeleve yeoue kaame ieUee?
cenece oUeevevo kaà DeveUeeUee DeeUemeccepee,
keàveej kaà DeveUeeUee Deehekaà ne meie YeeF n~
le\$le-le\$le kaàJewee leeve ÚejCe kaàe Oece
JeMUe, #ee\$eUe DeeJ yeeÿeCe Deehekaà heeme yeUee
n~ Úe Yee Deehekaà Oece kaàe ceeveve ce Deevekeàavee
kaaj jn n, jeie-Éce DeeJ leCee me Yeje
peeJeve pee jn n~ Deehekaàe Deheceeve kaaj jn
n~

Deepe Yee nce uekeaj hee\$le n ekeà
nceeje Oece Fleeve ceneve n ekeà eJeÖe kaà
keàave-keàave me ueeie DeeUe DeeJ meyekeàe Deheve
Oece ce mLeeve okaaj nceve Gvn Deheve ce
mecceenle kaaj eueUee~ mecceenle kaajvee lee leye
nelee peye Je nceej Oece kaàe DeeÚejCe kaajle~
pee Yee DeeS, Deehekaà meie YeeFÚee kaàe Deheve
ce eceuee eueUee, Deehekaà ne Ye-Yeeie kaàe
yee\$keaj heeekamleeve yevee eouUee, FmeeF yevekeaj
yee\$ve kaàe leUeeje kaaj jn n~ kaàneJele n-
'eveyeue kaàe ueieeF, meyekeàe YeepeeF'; Thej
me kaànle ne Deheve kaàe ceneve!

Úe keàcYe-ceue FmeeueUe DeeUeepele nele
Le ekeà Oeecekeà YeevleUee kaàe Yeuee Øekeàej
eveJeejCe ne peeUe, meYee Skaà eve\$eUe hej
henÚe peeUe ekeà Úene MaeEe n, Úene Oece kaàe
JÙeeKÙee n DeeJ Úene e>eàUee meÚe n, eHeàj
meoj oMee lekeà Jene mevoMe HeàueeUe,
leovekeàue meeOeve kaaj; ekeàvle meYee Dehevee
{Heàuee DeeJ Dehevee jeie uekeaj Úeue ieUe leye
kaàUeeCe kaàme neiee?

Dele: eJeÉle meceoeUe Úen yelevee kaàe
Devekeàchee kaaj ekeà JeCe FÖej-Øeeehle kaàe
meeOevee kaàe meehevee n Úee ceve<Úe-ceve<Úe kaàe
ye\$Jeeje? Jen kaàave-mee Oece n pee ceeveJe
cee\$e kaàe MeeÖele Meeevle, Devevle peeJeve,
Deelceomeve, ueekeà ce meceæ SJe hejceelcee
ce emLeele Øeevee kaajlee n~ ieelee ekeàme JeCe
kaànlee n? jeeUeejleeceeveme ekeàme JeCe kaànlee
n? Úeeo Deehe Fme eve<keàe hej vene henÚe
mekeàle n lee hejcenme DeeSece (Meðeà<ie{,
Úeveej kaà heeme) DeJeMUe heOeej, Deehekaàe
mJeeiele n~

Deehe ne eveCeUe kaaj ekeà JeCe JÙeJemLee
kaàe veece n Úee Oece n? Úeeo JeCe JÙeJemLee
kaàe veece n lee JeCe kaàe Oece ce keUee mLeeve
n? Fmekeà eueS oKe- 'ÚeLeeLe ieelee'! meve-
'ÚeLeeLe ieelee'!

धर्म-सन्देश

Oece – mevoMe

Be hejcenme DeeBece Meðeà<ie{, Ûeveej (ecepeehej) me heOeej mJeecee Be De[ie[vevo pee cenejepe ve cenekeàcYe heJe meve 1998 keà heeJee DeJemej hej veeueOeeje ÛeC[eÉhe, nejÉej ce ieelee keàe Skeàcee\$e ceeveJe-MeeEe keà रूप में उद्घोषित कर कहा कि जिस समय ieelee keàne ieF Gme meceÙe Oece keà veece hej ØeÙeeÙee Deepe keà cepenyee, mecØeoelÙee keàe keàne veeceeeveMeeve Yee vene Lee~ Gme meceÙe mecheCe eJeÕe keàe Skeàcee\$e OeceMeeEe ieelee Lee~

ieelee Deehekeà mecheCe oŠKee keà vaeMe leLee De#eÙe meKe hejcaelcee keà ØelÙe#e oMeve keàe MeeEe n, epemekeàe Øeeehle keàe Skeà evee\$ele e>eàÙee n- FevÕÙe meÙee keà meeLe keàJee Skeà hejceeIcee ce Beæe keàe keàvõeÙekeàjCe, Gvekeà ekeàmee oe-{eF De#ej keà veece keàe pehe, Gvece emLeele Jeeue ekeàmee leðJeoMee cenehe@<e keàe सेवा, उनके रूप का ध्यान और उनके DeoMee keàe heeueve~ Fmee keàe ieelee ce keàce keàne ieÙee n~ Fmee keàe DeeÙejCe ce {euevee ieelee keàe Ûe%e n~ yeenj Jeoe yeveekàj Deeie ce eleue, pee, lee keàe Deenle [eueve keàe eJeOeeve ieelee ce vene n~ Fmekeà Deeleejðeà meeOeve keà veece hej lejn-lejn keàe e>eàÙeeS

keàjveJeeue Beekà<Ce keà Devemeej, ce{yeeæ, DeeJeJekeàe DeeJ Demej n~ ieelee keàe Ûe%e ceeveemekeà n~

cenejepeBe ve keàne ekeà mececeeepekeà JÙeJemLeekeàej ieelee keàe oneF okeàj mecepee ce TÙe-veeÙeeuekeà peeele-JÙeJemLee keàe YeieJeeve keàe yeveeF nF keànte n; ekeàvle ieelee keà Deheve YeeÙe 'ÙeLeeLe ieelee' keàe mevoYe okeàj cenejepe pee ve eJeMee yeue okeàj keàne ekeà ieelee keàe Skeà Yee Mueekeà ceveÙe ceveÙe ce yeŠJeeje vene keàjlee~ ieelee ce epeme JeCe-Oece keàe ÛeÙee n, Jen meeOeve keà Ûeej Deeleejkeà meeheve n~ ØelÙekeà meeOekeà MeÕ mlej me meeOeve ce ØeJeMe keàjlee n, Jene >eàceeVele meeOeve me JeMÙe, #ee\$eÙe DeeJ yeeÿeCe keàe emLeele keàe Yee heej keàj YeieJeðee me meÙeðeà nekeàj hejcenme ne peelee n~

cenejepe pee ve yeleeÙee ekeà nceej Yeejle ce ÚDeeÙle keàYee Lee ne vene! epeme lejn ueeie Deheve yeÙee keà veece jece, keà<Ce FIÙeeeo jKe uele n Gmee Øekeàej ekeàmee meceÙe व्यवसाय के अनुरूप गठित विभिन्न जातियों के नाम यौगिक शब्द के अनुरूप ब्राह्मण,

#ee\$eÙeeeo jKe eueÙe ieÙe~ JemleleŠ Òe Òeeie kâ
Meyo n~ ieelee kâe JeCe pevcevee vene n~

ieelee eJeÕe kâe OeceMeem\$e n~ meeYeeiÙe
me Fmekeâe ØemHeâŠve Yeejle ce nDee FmeeueÙe
Ùen YeejleeÙee kâe peioie® kâe ceencee me
ceeC[le kâajveJeeuee Gve meyekeâe Dehevee
OeceMeeEe n~ epeme eove ieelee DeeJ Gmekeâe
JÙeeKÙee 'ÙeLeeLe ieelee' kâe je°eÙe mlej hej
धर्मशास्त्र के रूप में मान्यता मिल जायेगी,
Gme eove me Yeejle kâe Oeececekeâ HeâŠ meoe-
meoe kâe eueS meceehle ne peeÙeiee~ meecÙeeÙeÙe
oiee kâe peien vene jn peeÙeiee~ Skeâlee kâe

veece hej eJeeYeVe DeeÙeepevee kâe Dee[cyeje hej
KeÙe neveJeeue Dejjye-Kejjye ®heÙe yeÙe
peeÙeiee~ eJeÕe ce kâane Yee ye''e YeejleeÙe Òeve
kâe meeme ue mekeâiee~

Deheve ne oMe ce DeuhemeKÙeekâ DeeJ
Deheceeevele ne jn meJeCee kâe cemlekeâ me
keâuekeâ kâe Šekeâe eceŠ peeÙeiee~ Deehekeâe
ieejJe meoe-meoe kâe eueS De#eCCe ne
peeÙeiee~ DeleŠ ieelee kâe OeceMeem\$e kâe
ceevÙelee o~

धर्म अपरिवर्तनशील है !

Oece DeheeJJeleveMeeue n!

IeeCeuevee [mejkeáj Éeje nue ne ce DeÜeeoMe heeejle kaáj OeceeVlejCe hej jekeá ueiee oe ieÜee n, epeme uekeáj Ieeceuevee [ne vene, hej oMe ce eÜevlee keáe eJeeÜe yevee nDee n~ cenehe@<e ieamJeecee Ieuemeeoeme kaá Devemeej, 'Oece ve omej melÜe mecevee' DeLeele melÜe me ye [e keáeF Oece vene n~ melÜe Skeá hejceelcee n~

ieelee kaá Devemeej, 'meJe OeaevhheejlÜepÜe cececekaá MejCe >epe~' Depeve! meej Oecee keáe eÜevlee Üe [Skeáce\$e ceje MejCe ne pee, ce Iecn mecheCe heehee me ceðeá kaáj oiee~ DeLeele Skeá hejceelcee kaá Øeele Beæe, meeOevee keáe eveÜele eJeeOe keáe DeeÜejCe ne OeceeÜejCe n; Ieye DevlejCe kaámee? DevlejCe nelee n रूढ़ियों का, रहन-सहन का, विचारों का; न ekeá Oece keáe~

Jemlele: Oece DeheeJJeleveMeeue meðee n~ envo me cemeueceave Üee FmeeF pee yeve ieÜe lee

keÜee keáeF Oece hee ieÜe? ojDemeue Skeá jnve~menve, Keeve~heeve me omej jnve~menve ce Üeue peevee Oece lee vene n~ Fme Øekeáej ÜeepeveeYeæ <e [Üev\$e keáe eMekeápee yeveekeáj epevneve Gvn yeouee, keÜee Je OeceeIcee Le? vene, Je lee DeeJ Yee ye [e kaájeeleÜee keá eMekeáej Le~

JeemleJe ce melÜe me meÜeðeá meoie@ keá GheoMee keáe heeueve kaájvee, Gvekeá DeeÜejCe hej Üeuevee ne Oece n~ pee mJeÜe leðJe ce emLele n, FØejeÜe mekeále mecePelee ne DeeJ mecePee mekeálee ne, Jen meoie@ n~ Gvne kaá heeme peeve keá eueS Jee, ieelee, npejle cencceo, mJeecee ceneJeej, cenelcee Fmee, cenelcee yeæ, ie@veevekeá DeeJ cenehe@<e pejLeEe keánle n~

FelenemeeJee Skeácele me mJeekeáej kaájle n ekeá \$e+iJee memeej keáe ØeeÜeevelece <eLe n, henuee MeeEe n~ meJeØeLece Oece DeeJ %eeve keáe GheoMe kaájkeá Jeeokeá \$e+eCeÜee keáe meeJeKüeele eveCeÜe 'he@<emeðeá' ce n ekeá Jen Skeá hejceelcee ne melÜe n~ epemekeá lepe keá DeMecce\$e me mee° keáe meÜeeueve n~

Jene DecelēlōJe n~ Gme Øeehle kaájve kaá
Deelējōā Decej neve kaá DevÙe kaáF ceeie
venē n~ heJe ceveee<ēÙee ve Gmee DeeJeeveMee
hejceelcee kaá ceeveme-Ùe%e kaá Éeje ùoÙe ce
peevee~ meJe\$e JÙeehle nele nS Gmekeáe eveJeeme
ùoÙeoMe ce n~ leòJeoMeÙee kaá heeme peekeáj
Fme peevee~

Deepe me ueieYeie oe npeej Je<e heJe
cenehe@<e Fmeecemeen ve Yee Ùene kaáne, epeme
Gvekeá he\$eele eMe<Ùee ve ‘yeeFeyee’ ce
mekeáeuele ekeáÙee ekeá Fōej Skeá n Deej Gmekeáe
eveJeeme meJe\$e nele nS Yee Øeehlemlēue ùoÙe-
oMe ce n~ ‘cej heeme DeeDee, lece Yee Fōej
kaá he\$e kaánueeDeeie’~ heeme Deeve kaá DeeYeÙeeÙe
n OÙeeve kaá Éeje Gme TÙeeF lekeá henÙeeve,
pene cenehe@<e Ke[e n~ Skeáavle meJeve,
evejvlej meecejve Deej heJe Yeuee kaá eueS
he\$eelehe, Ùene Gmekeáe Øeehle kaá GheeÙe n~
mhe° n ekeá cenehe@<e Fmee ve Jene kaáne pee
ieelee kaánlee n~

npejle cencceo meueeO ve Ùeeon mee
Je<e heJe kaájve ce Gmee hejcelēlōJe hej ØekeeMe
[euee pee ieelee kaá eveCeÙe n ekeá, ‘ueeFueen
Feueueen’ DeLeele Deueen (hejceelcee) kaá
emeJeeÙe DevÙe kaáF hepeveeÙe venē n~ Gme
Deueen kaá eveJeeme eoue ce n~ ‘eoue cele
oKeeDee yevo Ùen lej Keeme Keoe kaá n’~
ØeeCecece\$e ce Dehevee Deelcee kaá oKele nS
Gvneve kaáne ekeá nje leeme cele lee[e, ekaámee
peeJe kaá cele ceeje, ekaámee ØeeCee kaá Deelcee
kaá "me ve henÙeeDee~ pee Fme jen hej Ùeele
nS ØeeLevee kaájle n, Je Deueen kaá
Deemeecevee DeeJeepe mevele n~ Gmekeáe Øeehle

kaá meeOeve yeleele n ekeá pee Keoe kaá yevo
n, leòJeoMee mele n Gvece Fceeve ueeDee~
Gvekeá eveoMeve hej Ùeekeáj memeej kaá nj
Jemle kaá eleuepeeue okaáj, kaá"ej eÙevleve
kaájkeá Gme ùoÙeoMe ce hee mekeále ne-
eve<keá<ele: cencceo meenye ve ieelee kaá GheoMee
kaá ne mecePeeve kaá Øeeeme ekeáÙee n~

ieelee ce YeieJeeve Beeká<Ce ve pee eveCeÙe
eoÙee, Jene %eeve eJeÖe ce Devekeá mLeuee hej
Devekeá YeeceDee kaá ceeOÙece me DeeYeJÙeōā
nDee n~ ieelee Éeje Golee\$le melÙe Deej
meeOeve~heæele ne eJeeYeVe ueeiee kaá mecePeeve
kaá eueS, eJeeYeVe mevlee Éeje, eJeeYeVe #e\$eeÙe
YeeceDee ce kaáne ieÙee n~ Gve Yeōāe kaá ùoÙe
ce Deevleejkeá DeveYeleeÙee Éeje hejceelcee ve
Skeá ne pemee eveCeÙe eoÙee n~

jnve~merve, DeeÙeej~eJeÙeej, JeMe-
Ye<ee, Yeece oe ne mekeále n ekeáve meeOevee oe
venē n; keÙeekeá meYee DeeJeeveMee kaáuÙeeCelēlōJe
kaá Deej ne ye{veJeeue, Skeá ne Jemle kaá
Gheemkeá n~ perme ekeá kaáhe[kaá okaáeve
yenle~mee n Deej meyekeá veece Deej henÙeeve
Deueie~Deueie n, ekeáve ØelÙeekeá okaáeve ce
JeCe ne eceueiee~ "ekeá Fmee Øeekeáj, mecemle
mecØeoēÙee ce Skeá ne DeeJeeveMee melÙe kaá
MeeOe n~ Ùe eÙevn ie@lejevee kaá n~ ekaámee
cenehe@<e kaá eMe<Ùe~hejcheje ce peye meKÙee
ye{peelee n lee Jene cepenye Ùee mecØeoēÙe yeve
peelee n~

ØelÙeekeá mecØeoēÙe ce kaáueevlej ce peye
meÙÙe Heákeáj Deej meeOeveejle ueeie elejeenle
ne peelee n, JÙeJemLee ne ØeceKe nelee peelee
n lee ueeie Øelekeáe kaá meppeeve ce ueie peelee

n, YeeIeJe JemIe kâe Úe[ole n~ Fme Øekeâej
Oece kâ veece hej YeeevIeÚee DeeJ mekâeCeleeDee
kâe ØeJeMe eceue peelee n~

Deehe mJeÚe eJeÚeej kâj ekeâ meYee
mecØeoÚee kâe DeeJeÚe Skeâ n, pee meJeŠe
JÚeehle n~ Jen DeeJeeveeMee leòJe Skeâ ne n~
Gme Keepeve kâe IeJekeâe n cenehe@ee kâe
meeveÚe, pee hejceelcee kâ jmeue n, FÕej kâ
ole n, leòJeoMee n, hejceleòJe hejceelcee kâ
तद्रूप अनुभूति वाले हैं। प्रकृति के प्रवाह
से हटकर परमात्मा के तद्रूप होनेवाला
meeOeve Skeâ ne n~ ceJCeOceee kâe Devevle
peeJee eouevee, oŠKe kâ mLeeve hej Devevle
Deevevo meyekeâ ue#Úe n, epemekeâe Øeehle kâ
meeLe oneÚeeme Meevle ne peelee n~ MeeÕele-
pee DeheeJJeIeveMeeue n, DecelaleòJe- pee
celÚe me hej n, Dekeâeue he@e- pene kâeue
vene n, Fmekeâe Øeehle epeme eJeeOe me nele
n Gme eJeeOe kâe OeejCe kâjvee ne lee Oece n~
JemIeIeŠ meveeIeve pee meOJe Lee, n DeeJ jniee
Gme DeeJeeveeMee kâe OeejCe kâjvee, Gmekeâe
Øeehle kâe e>ealÚe ce Devejòeâ jnvee 'Oece' n~
Fme heLe hej kâeF DeeJcYe ce n, kâeF ceÚe

ce n lee kâeF Øeehle hej~ Fmece mecØeoÚe
kâamee? DeueieeJe kâamee? eJeJeOe kâamee?

ceevoj, ceempo, ie@ÉeJe DeeJ
eieejpeeIej hejceelcee kâ ØeeLeeve mLeeue n~ Úe
FÕej kâ ojyeej n, hejceelceleòJe kâe
eMe#eemLeeueÚe n, FÕejÚe hee"MeueeS n~
Úeo Fve mLeeue hej Úen vene yleeÚe peelee
ekeâ FÕej keÚe n, kâne jnlee n DeeJ Gme
Øeehle kâjve kâe IeJekeâe keÚe n? lee Gmekeâe
mLeehevee kâe GÖMÚe ne meceehle ne peelee n~
Smee mLeeueÚe kâeueevIej ce Oece kâ veece hej
ekeamee OeeKe kâe ne pevce oiee~ epeve mLeeueÚe
ce Gòeâ ØeMvee kâe meceOeeve ØemIele vene ekeâÚe
peelee, Je Smee hee"MeueeDee kâ meceve n
epevece he{eF vene nele~ kâJeeu hepee kâjve
DeeJ Øemeeo yeeŠve Jeeue cevoj Deheve ceneve
GÖMÚe me oj nŠ mekeâle n~ YeoYeeJe kâe
oeJeeJ Ke[e kâjkeâ Deheve peeJekeâe Úeueve
Jeeue ueeie meveeIeve kâe vene peevele, Oece
vene peevele~ Daehemee HeâŠ OeceMeeEe kâe ve
mecePeve me DeeÚe n~ MeeEe eceuele ne meYee
Skeâ IeŠkeâ ce mecee peeSie~

साहित्य विषयक

DeeBeceeÙe meeenlÙe

peye-peye memeej cē oJee melÙeeJeeòeÙee
keāe Ûeme nDee, pevecceerve ce Deemeje ðeJeeòeÙee
keāe yeenuÙe nDee, leye-leye ekeāmee ceneve
Deelcee keāe ðeeoYeeJe nDee n~ Gve ceneve
DeelceeDee ve ceeveJe ceeÙe keāe Deemeje ðeJeeòeÙee
me ceòeā keāj Gme ceòeā keāe ceeie eoKeeÙee~
Fmee ðeKeuee ce jee, keā<Ce, yeæ, ceneJeej,
SkeāveeLe, keāyeej Deeeo mellee keāe ðeeoYeeJe
nDee n, epevneve ceeveJe ceeÙe keāe ceòeā keāe
ceeie ðeMemle ekeāÙee~ hejcehepÙe mJeecee Bēe
hejcenme hejceeevo pee Yee Fmee BeCee keā
emeæhe@<e nS~

Bēe hejcenme De[ie[eevo pee,
Ùeeiejepe, Ûeeieheleecen hejcehepÙe mJeecee Bēe
hejceeevo hejcenme pee keā eMeÙe n~ mJeecee
Bēe De[ie[eevo pee peeele, Oee, oMe-keāeue

keāe meecceDee me hej keāce->eāeOe, ceen-ceeÙee
hej eJeeÙe ðeehle keāj Ûeekeā, meeccepekeā Je
heejheejkeā Dee [yeje me ceòeā, hejceyeÙe ce meoe
ueeve, eÙekeāeueoMee, eoJÙeelecee %eeve keā
ðekeāeMe-hape Skeā emæhe@<e n~

mJeecee pee keā DeeÙeelecekeā peeJee keāe
Me@Deele Bēe hejcenme DeeBece DevemeFÙee ce
mJeecee Bēe hejceeevopee keā meeeveÙe ce nF~
meeOevee keā ðeehle keā heSeele F° keā DeeoMee
keā Deverneej mJeecee pee ve ceeveJe ceeÙe keā
मुक्ति का मार्ग लोगों को समझाना शुरू
किया। स्वामीजी ने समाज को रूढ़िगत
Dee[cyeje me ceòeā keājve keā eueS 'Mekeāe
meceeeOeeve' veecekeā hemlekeā keāe ðeCeÙeeve ekeāÙee~
Fme hemlekeā ce mJeecee pee ve mecepee ce JÙeehle
भ्रामक प्रश्नों को सही रूप दिया है। संतों व
ceeveÙee keāe JeeCee leLee ieelee, jeeceÙeCe ce
eoÙe ieÙe JeòeāJÙee keāe GoenjCe okeāj
आडम्बरों और रूढ़ियों का शमन किया है।

Ùee lee ieelee hej npeeje eJeEevee ve
ÙeekeāeS eueKee n, ekeāve keāeF Yee ÛeeieÖej
श्रीकृष्ण के आशय को सही रूप में नहीं
mecePee mekeāe; keÙeekeā ÛeeieÖej Beekā<Ce keā
DeeMeÙe keāe mecePee Deej mecePeeve keā eueS

Gvne kaê BeCee Iekâ henÙvee he [ie~ DeveJle
 OÙeve Je hejceyeÿe ce ueeve ha@<e ne Jene Iekâ
 henÙe mekaàlee n~ mJeecee Be De [ie [evevo pee
 Deepe Gvne meÙ@ kaê kaàhee-Ømeeo emæhe@<e
 n~ mJeecee pee ve 'ÙeLee Ieelee' ce Beekâ<Ce
 kaê JeeCee kaê DeeMeÙe Yeuee Øekaêj mecePeeÙe
 n~

'peeJeeveOMe SJe DeeIceeveYeele' hemlekaà
 ce mJeecepee ve Deheve hepÙe ie@ Be hejcevevo
 pee kaà peeJee kaà Jeðeele, Gvekaê DeveYeeleÙe
 SJe GheOMee kaê mekaàuele ekaàÙe n~

'Deie keÙee Heà [kaàle n Deej keÙee kaànte
 n?' Fme hemlekaà ce ceeveJe Mejej kaà eJeeYeVe
 enmmee ce neve Jeeue mheovee kaê kaàjCe Je
 उनके संकेतों का आध्यात्मिक रूप से
 eJemue<Ce ekaàÙe ieÙe n~ ~

'DeveÙÙe ØeMve' hemlekaà ce mJeecee pee
 Éje Sme eJ<eÙee kaê eueÙe ieÙe n epeve hej
 Deepe Iekâ mecepee kaê OÙave ne vene ieÙe~
 meele ne OÙeve, n", Ùe>eà-Yeove Deej Ùeeie
 peme eJ<eÙee kaê mhe° kaàj Yeecele mecepee kaê
 ceeieOMeve ekaàÙe ieÙe n~

'SkaàueJÙe kaê Deie""e' hemlekaà ce
 eMe#ee-ie@ Deej meoie@ ce Devlej yeeueÙe
 ieÙe n~ eMe#eekâ ueekâ-peeJee kaê kaàuee
 emeKeele n, peyeekâ meoie@ peeJee ce meceæ
 kaà meele hejceBeÙe kaê peeieele Deej DeveceÙe
 heo kaê Øeehle kaàjele n~

'<ee [MeeheÙeej hepeve heæele' hemlekaà ce
 Ùen yeeÙe ieÙe n ekaà Skaà hejceelcee ce Beæe
 emLej kaàjeekâj, Skaà hejceelcee kaê eÙvele
 emeKeevee kaàcekaàC [n~

'ÙeeieMeeCeeÙe ØeeCeeÙeece' ce Ùece, eveÙece
 DeeJ Deemeve kaà meOele ne Øeeme-ØeØeeme kaê
 Meevle Øeeente nevee ne ØeeCeeÙeece n~ Deueie
 me ØeeCeeÙeece veece kaê kaàF e>eàÙee vene n~ Ùen
 Ùeeie eÙvele kaê Skaà DeJemLee n~ Fmee kaê
 meceOeeve Fme hemlekaà ce ekaàÙe ieÙe n~

cene<e heleÀeeuekaàle 'ÙeeieOMeve -
 ØeÙe#eeveYeele JÙeeKÙee' hemlekaà ce yeeÙe ieÙe
 n ekaà Ùeeie ØeÙe#e oMeve n~ Ùen eueKeve Ùe
 kaàve me vene Deelee~ e>eàÙeIekâ Ùeuekaàj ne
 meeOekâ mecePe heele n ekaà pee kaàÙ cene<e ve
 eueKee n Gmekaê JeemleeJekâ DeeMeÙe keÙee n?

'ÙeLee Ieelee kaà Deekâ<Ce' heemlekaà ce
 DeeOÙeeIekâ SJe Oeecekaà kaame Yee ØeMve ne,
 Gvekaê ieelee kaà Deeueekâ ce meceOeeve ekaàÙe
 ieÙe n~

mJeecepee Éje mekaàuele meYee hemlekaà
 ÙoÙeece kaàjve ÙeeiÙe n~ eveSeÙe ne Fve hemlekaà
 kaê DeOÙeÙe kaàjkaà ceeveJe Dehevee ceeðà-heLe
 peeve mekaàlee n Deej Gme hej Ùeue Yee mekaàlee
 n~

mJeecee pee kaê kaà hemlekaà kaê ØekaàMeve
 ØeceKe YeejleeÙe DeeJ eJeoMee Yee<eeDee ce kaàjeÙe
 ieÙe n~ ÙeLee Ieelee hej DeeOeejle Deee [Ùee-
 Jee [Ùe mee [e kaê ØmeejCe Yee kaàF Yee<eeDee ce
 kaàjeÙe ieÙe n~ mJeecee pee kaà DeceleleÙe
 ØeJeeÙee kaà kaameŠe kaê ØmeejCe 'DeceleJeeCee'
 के रूप में भी कराया गया है। ये सब कार्य
 mJeecee pee kaà meOMe kaê peve-peve Iekâ henÙeve
 kaà eueS ne n epememe ekaà memeej kaà meYee
 ØeeCeÙe kaê kaàÙeÙe ne mekaà~

धर्मशास्त्र परिभाषित किया जाय

OeceMeeEe heej Yeeekle ekeâUee peeUe

ceneoUe!

JeIecaeve meceUe ce oMe kaâe mecheCe
mecemUeeDee kaâ ceue ce UeSe-IeSe kaâne ve kaâne
Oece eJeAeceeve n~ Oeecekaâ Yeeevle ve hej Yeejle
kaâ Devlejelcee kaâ PekeâPeej eoUee n~ me[kaâ
š{e kaâj oe, kaâne Fš mepeekeâj cevoj yevee
eoUee, cepaej Ke[e kaâj oe~ kaâeveve Oece kaâ
veece hej Deelce-meecheCe kaâj olee n ekaâ Uen
lee Oece n~ Oece kaâ veece hej Deele>eâceCe,
DeelekaâJeeo leLee evecece nUeeS ne jne n~
Deueie je° kaâe ceie Yee onjeUee peelee n~
oMe kaâ eJekaâeme ce UeeCeUeCe me ueie lUeeiee
Deej oMeUecee veeleDee kaâ UeUeeme Yee Fve
Oeecekaâ YeeevleUee kaâ Ueuele Demle-JUemle nele
pee jn n~ Smee heejemlele ce kelUee ve Fme
Oece kaâ UeMve kaâe meuePee eueUee peeUe~

Yeejle kaâ Jeeokaâ \$e+eCe-eeveUee ve
ceUeeoe he@eeodece YeieJeeve Baejece me Yee
npeeje Je<e heJe Deheve kaâ"ej leheSeUee me

अनवरत प्रयास के फलस्वरूप एक परमात्मा
kaâe UeUe#e ekeâUee Deej hej Yeejle kaâe
JevemLeeueUee ce DeeBece yeveekaâj eMe<Ue-
hejcheje ce UoUeiece kaâjele nS mepeekaâj
jKee~ Jene melUe Deepe me heeUe npeej Je<e
heJe YeieJeeve BeekaâCe ve ieelee ce Yeuee Ueekaâj
Â{eUee~ Gvneve kaâne ekaâ Skeâ Deelcee ne
melUe n, DevUe pee kaâU Yee n Jen veOej,
DeemlelJeeJeneve n~ Uen mevoMe Gvneve caeveJe
ceeSe kaâe mecyeeoUe kaâj kaâne~ eJeOe kaâ hejJele
cenehe@<ee ve Fme pUee kaâe lUee DeheveeUee leLee
oMepe Deej #eSeUe Yee<eeDee ce Uemlele ekeâUee~
Denjcepoe, iee[, Deueen FlUeeeo eJeeJeOe
veece me hekaâeje, pee Skeâ ne hejceelcee kaâe
yeeOe kaâjele n~ Delâš ieelee eJeOe kaâ mecemle
OecaeUeeUee kaâe Oecepevevee n~ Yeejle eJeOie@
n Deej Je meye Deehekaâ DeveUeeUee ne n~ peve
meeenlUe, yeeæ Jee*ceUe, «evLe meenye,
jeceUeejleceeveme leLee DevUe mevlee kaâe JeeCeUee
ieelee kaâe ne DeveJeleve n~

Oece Skeâ n~ Gme Skeâ hejceelcee kaâe
Ueeehle kaâe e>eâUee Oece n~ Dele: Oecavejhe#elee
kaâe veeje ueieeve Jeeue heCeLe: Yeecele n;
keUeeekaâ Skeâ me DeeOekaâ Oece neve hej ne he#e
Deej eJehe#e kaâe UeMve G"vee UeenS~

henue meYee MeeEe ceeeKekā Le, eMe<Ùe-
hejcheje ce kaìC''mLe kaàjeÙe peeLe Le~ hemlekaà
के रूप में नहीं थे। आज से पाँच हजार वर्ष
heJe JeOJÙeeme ve Gme eueehyeæ ekaàÙee~ Ûeej
Jeo, ceneYeejle, YeeieJele, ieelee FlÙeeeo
cenòJheCe «evLee kaàe mekaàueve Gvne kaàe kaàele
n~ Yeeelekaà SJe DeeOÙeeIckeà %eeve kaàe Gvneve
ne eueKee ekaàvle Gvn MeeEe vene kaàne~
Gvneve JeO kaàe MeeEe vene kaàne, DevÙe ekaàmee
«evLe kaàe Gvneve MeeEe kaàe me%ee vene oe;
ekaàvle ieelee kaàe DeveMeme ce Gvneve kaàne-

ieelee meieelee kaàleJÙee

ekaàcevÙe: MeeEeeJemlej:~

Ùee mJeÙe heoceeveYemÙe

ceKha@eeeÉeveŠmelee~~

ieelee Yeuee Øekāej ceveve kaàjkaà ùoÙe ce
OeejCe kaàjve ÛeeiiÙe n pee YeieJeeve he@eveeYe kaà
BeeceKe me eveŠmele JeeCee n, Ieye DevÙe
MeeEee kaà eJe<Ùe ce meeÙeeve Ûee Gvekaà me«en
kaàe kelÙee DeeJeMÙekaàlee n? Dele: ieelee
Deehekaà OeceMeeEe n~ Yeejle kaàe mecheCe
DeOÙeeIce DeeJ DeeIcemLeele eoueave Jeeuee
meeOeve->eàce Fme ieelee ce mhe° JeeCele n~

ieelee mee° kaàe DeeeOmeeEe n~ Ûen peye
ØekāeMe ce DeeÙee Lee, Ieye Oece kaà veece hej
ÙeÙeeuele Deepe kaà cepenyee DeeJ mecØeeÙee
kaàe kaàne veeceeeveMeeve vene Lee~ Gme Ûeie kaà
meeceeepekaà, Oeecekaà GLee-HeLee kaàe ieelee ve
ne Meeevle Øeeve kaàe~ Fmeece JeeCele Depeve kaà
ÙeMve-heejÙeMve nj ceveve kaà n~ DeleŠ ieelee
meyekaà eueS MeeÕeele meenlee n, Deehekaà heJe
\$e+e<Ùee kaàe Oejenj n, DeeÙe-MeeEe n,

meveeleve Oece kaàe ceueOmeve n~ Ûen melÙe
npeeje Jeece ce ekaàeÙee Yee heejJeelele vene
nDee DeeJ ve YeeJe<Ùe ce neiee~ n<e kaàe eJe<Ùe
n ekaà Fme Meleeyoe kaà Deevlece canekeàcYe heJe
nejÉaj ce Skeà\$e OeceÙeeÙee ve Skeàcele nekaàj
mJeekeàej ekaàÙee ekaà BeeceOYeieJeeielee ne
meyekaà OeceMeeEe n, epemekeàe yeeOeieÙe
heejYee<ee 'ÙeLeLe ieelee' n~ Fme OeceMeeEe kaà
रूप में प्रतिष्ठित किया जाय।

ieelee ceveveJe-oMeeve n, pee ceveveJe kaà
Devleceve ce Øemehle oŠKe kaà kaàejCee kaàe
eceŠkeàej Demece meKe kaàe mLeeve olee n~ Ûen
ceve<Ùe ce\$e kaàe mecyeeOele kaàjkaà kaàne ieÙee
n ekaà meKejenle #eCeYeiej ekaàvle oueYe
ceveveJe-Ieve kaàe heekaàj ceje MejCe Dee~ DeleŠ
Meeevle ÛeenveJeeue ceveveJe ce\$e kaàe OeceMeeEe
Ùene ieelee n~

ieelee Skeàlee, yevOeIJe DeeJ je°eÙeelee
kaàe MeeEe n epemece meyekeàe Fõej Skeà, Gme
heve kaàe e>eàÙee Skeà, heLe ce Devekeàchee Skeà
leLee meyekeà eueS heejCeece Skeà n-Jen n ØeYe
kaàe oMeeve, DeceleceÙe De#Ùe heo DeeJ meoe
jnveJeeue Devevle peeJee~ Ûeeo Yeejle kaà
meeLe eJeÕe kaàe Yee Skeàlee kaà me\$e ce meiee''le
oKeeve Ûeenle n lee Skeà meJeecevÙe MeeEe
ceveveJe ce\$e kaà neLee ce henÙeeÙe~ OeceMeeEe kaà
रूप में इसे मान्यता मिलते ही मानव समाज
DeeÕemle ne peeÙeeiee~ YeejleJeeemeÙee kaàe eHeàj
kaàeF cameueceve Ûee FmeeF vene yevee mekaàiee~
kaàeF Yee Gvekeàe OeecevleJCe vene kaàj mekaàiee~
keÙeekeà Oece meyekeàe Skeà ne n lee DelejCe
kaàame? Peehe[e me cenuee lekaà ueeie Skeà-

दूसरे को एक ईश्वर की संतान के रूप में
oKeve ueieie~

ieelee kaJewee envoDee kaêe OeceMeeEe
kaêoehe vene n; keUeeekêa cewe<Ue cewe<Ue ce
ojej [eueve Jeeuee mekeâeCeleeDee me ieelee
ceêeâ n~ meecaeêpekeâ JÙeJemLeekeâej ieenle
peelee-JÙeJemLee kaêe YeieJeeve kaêe yeveeF nF
kaânle n, ekeâvle 'ÙeLeeLe ieelee' kaêe DeveMeeueve
Gvekaê eueS Ûeveelee n ekeâ ieelee kaêe Skeâ Yee
Mueekêa cewe<Uee ce yeŠJeeje vene kaJlee~
YeieJeeve Beekêa<Ce kaê Devemeej, meYee cewe<Ue
hejceeIcee kaê eJeMeæ DeMe n~ Smee mhe°
lee<eCee kaê nele nS Yee Yeejle ce DemheMÙelee,
TÙe-veeÙe, neve, ÛeeC[eue pemee JeieYeo kaêe
OeejCeeS ðeÙeueve ce n~ Fve yenmeKÙeekêa kaê
ceKe hej DevemeêÙele, pevepeelee, DeeeoJee mee,
oeuele pemee kaêeueKe heelekeâj Gvn Deej#eCe
ovee ceeveJeelee kaêe Deheceeeve leLee ceeveJe-eeveJe
ce Yeo yeveeÙe jKeve kaêe eleveeeve lejekeâe n~
Deej#eCe DeJeMÙe o ekeâvle mekeâ[e hee{Ùee me
epevekeâe Peehee[Ùee kaêe ejmeeJe Deehe vene jekeâ
mekeâ Gvn o~ Ûeeo Fvekeâe kaêeuecee kaêe meoe-
meoe kaêe eueS meeHeâ kaâjkeâ eveceue hejceeIcee
के अंश के रूप में इनको देखना है, प्रतिदिन
yenve Jeeue Fvekaê DeemeDee kaêe heeÙkeâj neve
YeeJeeve me \$eeCe eoueêkeâj meecevelee kaêe Oejeleue
hej Fvn heveÙeelee%o le kaâjvee n, lee hejmhej
YeelelJe kaêe peeJeeve-oMeeve Fvn o~

ieelee eJeÕe kaêe OeceMeeEe n~ meeYeeiÙe
me Fmekeâe ðemHeâŠve Yeejle ce nDee FmeeueS
YeejleeÙee kaêe ie@lJe kaêe ceencee me ceeC[le
kaâjve Jeeuee, ekeâvle meyekeâe Dehevee OeceMeeEe

n~ epeme eove me ieelee kaêe je°eÙe mlej hej
OeceMeeEe kaêe ceevÙelee eceue peeÙeiee Gme eove
me Yeejle kaêe Oeecekeâ HeâŠ meoe kaêe eueS
elejeenle ne peeÙeiee, eJeÕe kaêe Skeâ OeceMeeEe
eceue peeÙeiee, meecÙeeÙeeÙee oiee kaêe peien
vene jn peeÙeiee, Skeâlee kaêe eueS eJeeYeVe
DaeÙeepevee kaêe Dee[cyeje hej KeÙe neve Jeeue
Dejyee-Kejyee @heÙe yeÙe peeÙeie, DeeIceeÙelee
uenuene G"iee, eJeÕe ce kaêe Yee YeejleeÙe
Ùeeve kaêe meeme ue mekeâiee~ Deheve ne oMe ce
DeuhemeKÙeekêa Deej Deheceeevele ne jn meJeCee
kaêe cemlekaê me kaêuekaê kaêe Šeekêe eceŠ peeÙeiee~
DeleŠ ieelee kaêe ceeve okaâj, Gme meyekeâe
meueYe kaâjkeâj OeceOJeepeeJeeve Yeejle kaêe heveŠ
eJeÕeie® kaêe ieejcee eoueueve ce melÙeÙee me kaê
Yeeiee yeve~ kaêeue kaêe kaêeue hej DeeceŠ ueKe
eueKeve kaêe ieejJeMeeuee hejcheje kaêe Deeie
ye{ele nS Deehe Yee Smee kaâÙ kaêce kaâj
जिससे संसार युगपुरुष के रूप में आपको
meoJe Ûeeo jKe~

veeEeoceme kaêe YeeJe<ÙeJeeCeÙee ekeâleee
ne meejneve keÙee ve ne, Gmekeâe Ûen JeeCee
eJeÙeejCaeÙe n ekeâ Ûeeæ kaêe eJeYee<ekeâe SJe
veelekaê ceuÙee ce eiejeJaŠ kaêe \$eemeoe ce Yeejle
ne Oece kaêe heejYee<ee oiee, epememe eJeÕe ce
Meeele kaêe uenj Ûe peeÙeiee~ neJêej kaâcYe ce
OecceÙeeÙee ve OeceMeeEe SJe Gmekeâe heejYee<ee
kaêe Golee<e kaâj eoÙee n FmeeueS 'ÙeLeeLe
ieelee' kaêe kaêce me kaêce leeve DeeJeeðe eJeÊeeve
me kaâjeÙe Deej meyme DeveMeemele neve hej
इसे धर्म की सार्वभौम व्याख्या के रूप में
peve-peve lekaê henÙeeS~

एकता का सूत्र

Skeâlee keâe me\$e

Fme mceUe (eJeŌeie@) Yeejle keâ heeme keâeF meJeeceevUe MeeEe vene n, Yeejle MeemSeeJeneve n~ DeeJeMÙkeâlee n Sme MeeEe keâe pee nce eveeSele eoMee o~ Jemlele: nceje OeceMeeEe keâeve n? mceape ce yenÙeeÙee mceeleÙee (peme- heejemej, cave, Ùee%eJukeÙe FIÙeeeo keâF mee Lee, Fvece me Yee ueieYeie yeeme mceeleÙee) nj mšš (ejÙeemelee) ce mceUe-mceUe hej keâeve yeve~ Gvekeâ Devemeej ne mceape keâe ØeMeemeve ÙeeÙee peelee Lee~ nj mšš ce Deemeleve heÙeeme npeej veeiejkæ ce me heÙeeme npeej keâe DeeMee#ele jKekeâj Fve eJeeOeÙee keâe ÙeeÙee ieÙee Lee; keÙeekeâ Ùeeo Øepeee eMee#ele ne peelee lee eJeÙeej keâjve ueie peelee, ØeMve G" Ke[nele~ mceeleÙee keâe DeeOekeâeMe JÙeJemLeeÙe leeCelee Lee~ Gvekeâ he{ve hej keâ"ej ØeeleyevOe Le~ eueKee n ekeâ Ùen hemlekeâ ekeâmee keâe eoKeeve cele! Gvn ne eoKeeDee pee ieYeeOeeve me eÙelee lekeâ keâ cev\$e peevele ne, keâcekeâC[keâjele ne~ Gvekeâ peeÙe keâje, heje#ee uee Deej eHeâj eoKeeDee~ MeeEe nceje Deej nce oKe vene mekeâle ekeâ MeeEe ce keÙee eueKee n?

jepeveelekeâ hejlev\$elee me ceðeâ nelle ne भारत में शिक्षा व्यापक रूप से मिलने लगी,

ueie mcePeve ueie~ Ùene keâejCe n ekeâ Deye Yeejle keâe keâeF Yee eJeEeve DeLeJee OeceÙeeÙe mceeleÙee keâe OeceMeeEe keânve keâe meenme vene keâjlee~ Fmee Øekeâej ueieYeie oe npeej Je<ee me Yeejle MeeEeeJeneve oMe n~ eJeŌe keâ Oejeleue hej 'envo' keâne peeve Jeeue ueieYeie mee" keâje[pevelee keâe keâne pee jne n ekeâ Fvekeâ heeme keâeF MeeEe vene, meJeeceevUe keâeF Skeâ hemlekeâ vene, Skeâ mJee me Devceeeole Sme eveÙee vene epeveeme Jen DevveyevOele ne mekeâ~ Ùen keânvee Deemeve n ekeâ envodee keâe MeeEe Jee n Ùee meeKÙe, vÙeeÙe, JeMee<ekeâ, ceceamee Deeeo Ú: MeeEe n ekeâvle peve-meeOeejCe ve Fvn oKee lekeâ vene, Gvekeâ keâC" keâ veeÙe keâYee Gleje vene Deej ve keâYee Gleejve keâe ØeÙeeme ne ekeâÙee ieÙee~ FmeeueS DeeJeMÙkeâlee

n OeceeÙeeÙee me heÙve kàe ekeà Deye MeeÙee keÙee n, mceeeÙee lee jne vene? kàooeÙee ne kàeF yeelee heeÙee~

peye MeeÙee oKeve kàe eceuee ne vene, eceueiee Yee vene, keÙeekeà meye Gme oKeve Dee j he{ve kà DeeOkeàje vene n lee mecepe ceneÙee Dee kà heeÙ meiee"le neve ueiee~ YeieJeeve ceneJee kà heeÙ ueiee lee peve, YeieJeeve yeà kàe Me jCe ce ieÙee lee yeeæ, kàye j kà heeÙ ueiee lee kàye jheLee, veevekeà kà heeÙ ueiee lee veevekeàheLee, oÙeevevo kà heeÙ meiee"le mecepe DeeÙe~mecepepe, %eeveÙej kà heeÙ meiee"le mecepe Jeejkàje heLe~ pee epemekeà heeÙ ueie ieÙee Jene mecepe~ cele~ celeveÙee kàe yee{-mee Dee ieF~ ekeàvle Ùeeo Skeà MeeÙee eceue peeÙee lee FÙej~heLe ce kàeF cele~ mecÙeeÙee Ùeen kàjkà Yee vene yeveÙee pee mekeàlee~ nelee ne vene lee kàeF yeveÙee keÙee? meemeiej kà ceen me ÚŠkàj Gme hejceÙee kà Dekeà ce ØeJeme hi to pana hai। कल्याणस्वरूप वह परमात्मा (Deehekeà ehelee) Skeà ne n, Gmee kàe heevee n lee yenle me heLe kàe? Gmekeà heeme henÙee kàe lejekeà Skeà ne n~ pee FevÙee eJe~eÙeevceKe oe[lee Lee, Gvn meceŠkàj F°evceKe kàjvee n~ Ùe kàe meÙee kàe peeÙee?~ Fmee eJeeÙe~eJeme~ kàe veece Ùeeie n~ Fleeve mee meeÙeeve mecePevee n~ Ùene Yeeve n, Fmee kàe veece Ùeeie n Dee j Fmee ko kàryeÙee ðene kàrm hai aur kàrm ko aàçरण ce {euevee Oee n~ Oee kàe Ùen me jue, eveeJeJeeo, क्रमबद्ध, पूर्ण और सार्वभौम स्वरूप केवल Skeà MeeÙee ce n Dee j Jen MeeÙee n ielee~

kàuhe kà Deeeo me Deepe lekeà Deehekeà OeeMeeÙee ÙeeieÙej ßeekeà~Ce kà ßeeceKe me evekeàÙee nF ielee n~ ielee henue Lee, Jee yeeo

ce Glej~ Jeeo Dee j Gheevceoe kàe Yee ceue गीता है इसलिए गीता को धर्मशास्त्र के रूप ce peve~peve lekeà henÙeeve kàe oeeÙee Deehe meye he j n~ Jeme lee 'envo' Meyo Deehekeà ekeàmee Yee MeeÙee ce vene n eHeàj Yee Devekeà meie"ve Fme veece me yeve n~ Je 'envo~envo' kàan Ye j jn n, ekeàvle 'envo' kàe hee jYee~ee keÙee n?~ Fme vene yeelee jn n~ Fmee lejn mejkàj Oeeve jhe#elee kàe >ele uekàj pevelee kà eueS meKekeàj JÙeJemLee ove kà eueS ÙeeÙeeMeeue n~ peye Oee Skeà ne n lee eve jhe#e kàe? eve jhe#elee lee leye nelee peye Skeà me DeeOkeà oe~Ùeej Oee nelee Ùeeo hejceÙee kàe MeeÙee kàe jemlee Ùe[keàj mejkàj kàJee kàe~e GieÙeeie lee pevelee Skeà meSe ce kàYee vene yeOe mekeàlee~ mecepe eyeKajlee pee jne n Dee j Deehe meyekeàe hekeà [-hekeà[keàj meceæ o jn n? Ùen kàYee vene neiee, keÙeekeà meyekeà Skeà meSe ce yeeÙee kàe kàpee n Oee Dee j Jene Deehe vene o jn n~ Ùene kàejCe n ekeà Deepe 'envo' kàe celeueye n~ Yee[Ùee Omeeeve, peyekeà mee° ce Oee kàe Deeeo~oMe Ùene n~ Deehekeà MeeÙee pÙee~kàe~ lÙee me jhe#e n, kàJee mecePevee n~

Ùeeo meÙeepeve, jepeveleeieCe, envoDee kà MeYeeÙevlekeà De~pe kàJee MeeÙee o o, MeeÙee के रूप में गीता दे दें तो लोग धर्म की hee jYee~ee mJee hee peeÙee~ mee"-meÙej kàje[pevemecen kàe Gæej ne peeÙee~ Gvn Skeà eveSelle eoMee eceue peeÙee~ Gvekeà eyeKeJe kàe ceue kàejCe meceehle ne peeÙee~ Fleeve ye[e pevemecen DeeÙemle Dee j meKee ne peeÙee~ leCee meceehle ne peeÙee~ Deueie~Deueie mecÙeeÙee kà Éaje DeueieJe kàe ceiee nelee

jnlee n, Jen @keā peeUeiee Dee j pee Yee Fme keāUe
keāe kaāj ue peeUeie, Je Ueie-he@<e kaānuueUeie~ Uen
mecepe npeeje Je<ee kaā eueS meje#ele ne peeUeiee,
Dece j ne peeUeiee~

Dele: mecepe UeeleeveeOe, je° UeeleeveeOe SJe
Jeej% jepeveleeDee keāe Dee j nce meyekeāe Skeā ne
oeUeUe n ekeā Fleeve keāUe DeJeMÙe kaāj ue~ keāue
keāYee Deelee ne vene~ Deepe me ne DeejcYe kaāj,
Fmekeāe Yeecekeāe Ke[e kaāj ue~ memo ce Fme ØeMve
keāe jKe, ØeMvee keāe Pe[e ueiee o ekeā nceeje
OeceMeeEe keāve~mee n? Oece keāe Skeā leeeuekeāe
ceeie ue lee Deehe mJeUe oKeie ekeā ielee keā
अतिरिक्त धर्मशास्त्र के रूप में जन-साधारण को
ove keā eueS ekeāmee keā Yee heeme DevÙe keāF
Oece«evLe vene n~ Deehekeā heJeepe ve yenlee yee j Fme
Oece Dee j oMe keāe j#ee ce emej eoUee Lee, Deye
lee emej Yee vene ovee n~ ovee n kaāJuee JeÙeejkeā
meceLeve, Dee j kaājvee n Fve eJeÙeeje keāe peve~peve
Ilekeā henÙeeve keāe melÙeUeeme~

MeeEe keUee n? Oece keUee n? Fmekeāe
hee jYee<ee keUee n? Fmekeā DeeÙejCe ce keUee~keUee
Deelee n? DeeÙejCe keāne me DeejcYe kaāj?—Fve
mecheCe ØeMvee keā meceeOeeve keā eueS ielee heCe
hemlekeā n, epemekeāe ceue DeeMeÙe ‘ÙeLeeLe ielee’
veecekeā hemlekeā ce Øemlele ekeāUee ieUee n~ meeLe ne
Oece keā veece he j keāÚ DeJeJeOe ueie n, peme-
ieUe~Oece, melee~Oece, peelee~Oece~ DeeSece me
ØekāeMeele meeenlÙe Éeje Gvekeā evejekeājCe keāe Yee
ØeUeeme ekeāUee ieUee n, epememe DeJeJeOe mecePe ce
Dee peeÙe Dee j Gve he j eJeÙeej kaāj eueUee peeÙe~

eJeÙeejCeeÙe n ekeā cemeueceeeve ueeie Deheve
yeÙUee keāe ome~yeejn meeu ce neeHeāpe yeeve ole
n, kaājvee keāC"mLe kaāj ole n~ FmeeF Yee oevekeā

ØeeLeeveDee ce he%o~he%o he{e~he{ekeāj yeeFeyeue
keāC"mLe kaāj ole n, ekeāvle nceeje oYeeiÙe
Dee j ncee j OeceUeeUee keāe DeojoeMelee oKe
ekeā MeeEe keāF he{ vene mekeālee~

Skeā ØeMemle OeceMeeEe keā mLeeve he j
npeeje Je<ee me jeele~ejJeepe Dee j @e{Ùee Oece
keā veece he j ncee j ceemlekeā ce Ye j oe ieF n~
mceeleUee Dee j keāleheÙe heJeCee ve mJeie keāe
JeeSkeāe Dee j vejkeā keāe ooMeeheCe peeJeeve
eoKeekeāj peve~peve keāe ùoÙe Dee j ceeveeyeue
oyee eoUee n~ Fme keāØeYeeJe keāe eceSeve keā
eueS peye Ilekeā ØeÙeej~ceeÙeece me ome~yeeeme
eceveŠ keāe meceÙe Øeeleeove vene eceueiee,
Dehe#ele meOeej vene neiee~ epeme eove Uen
ØemeejCe ùoÙe ce ØeJeeenle nDee, pevelee Skeā
meSe ce yeOe peeUeiee, leCee meceehle ne peeUeiee,
pee ervo Oece Úe[kaāj Yeeie jn n Je Ke[ne
peeUeie~ pee Yeeie ieUe n, Je ueS DeeÙeie Dee j
Yeejle Dehevee heJe~ieejJe heve: Øeehle kaāj ueiee~
ØemeejCe kaājkeā lee oKe~

ne, ØemeejCe mJeUe ve kaāj~ ielee YeeJeeve
ÙeeieØej BeekēC<e keāe JeeCee n~ Gvneve ne
ielee ce eveCeÙe eoUee n ekeā MeeEe keāF
eJeJuee DeeOekeāje ne peevelee n Dee j Gvekeā
eveoMeve ce keāF eJeJuee DeeOekeāje ne he{lee
n~ Dele: Uen ØemeejCe ekeāmee cenehe@<e keā
eveoMeve ce ne nevee UeenS~ Mee#ekeā UeeiÙelee
keā ne yeue he j ielee keāe mecePee ne vene pee
mekeālee; keUeekeā Yee<eeJeo ‘keāiepe keāe eueKee’
keānie Dee j cenehe@<e ‘DeeKee keāe oKee nF’
yeele keānie~ Dele: ekeāmee cenehe@<e me eveoMe
uele jnvee eveleevele DeeJeMÙekeā n~

ceneYeejle Ûæ keâ Seleneemekeâlee Dee j DeOÙeeIce

YeejleÙe ceveeeceÙee ve MeeEe keâ meoJe
oe Âe°Ùee me eueKee n— Skeâ Felene me keâ
keâeÙee jKeeve epememe ueeie heJepee keâ
heoeÙeÔe hej Ûeuele nS ceÙeeole peeJee pee
mekeâ, memkeâle keâ eveJeen keâjle nS meKeeÙe
peeJee-Ùeeheve keâj mekeâ; ueekeâve keâJee
meKeeÙe peeJee-Ùeeheve keâj ueve ceeSe me
keâuÙeeCe mecYeJe vene n keÙeekeâ ceeveJe-
peeJee pevce Dee j ceÙe keâ yeeÙe keâ Skeâ
he[eJe ne lee n FmeeueS ekeâmee ve peeJee keâ
meJÙeJeemLele keâš ne eueÙee lee Fmece Gmekeâ
keâuÙeeCe keâoeehe vene n~ FmeeueS ceveeeceÙee
ve MeeEe-jÙeeve keâ omeje Âe°keâCe DeOÙeeIce
DeheveeÙee-

nj peeJe ceeÙee keâ DeeBele n~ Fme
ceeÙee keâ Ûeieue me evekeâeuekeâj DeeIce keâ
DeeOkeâle Yeece ce Ke[e keâj ovee, DeeIce keâ
peeile keâj hejce leòJe hejceelcee lekeâ keâ oje
leÙe keâj ovee, hejceelcee keâ oMeve, mheMe
Dee j Gmece emLele ðeeve keâj ovee peeJe keâ
hejce keâuÙeeCe n epemekeâ veece n Yeeðâ!
YeieJeeve BeekâCe ve keâne— Depeve! ve lee ce

Jeo me, ve Ûee me, ve oeve me, ve lehe me
ne ðeehle neveJeeuee ni yeeukeâ,

YekelÙee lJeevÙeÙee MekeiÙe DencaJeeJeOeeÓpeve~
%eele ð° Ûe leòJee ðeJe° Ûe hejvlehe~~
(11/54)

DevevÙe Yeeðâ keâ Éje ce Fme ðekeâj
ÙeÙe#e oKee keâ eueS, pemee leceve oKee n,
mheMe keâjve keâ eueS leLee ðeJeMe keâjve keâ
eueS Yee meueYe n~ Fme ðekeâj Fme le[helee
nF peeJeeIce keâ hejce BeÙe heo eouee ovee
ne YeejleÙe ceveeece keâ ðeeve Âe°keâCe jne
n~

eJeÔe ce Ûæ nele ne jn n — Ûeen
Jen ceneYeejle ne, jeece-jeeCe Ûæ ne DeLeJee
hejeCee ce JeeCele ðeÙekeâ GheeKÙeeve — meyekeâ
mejÙeeve Fvne oevee Âe°Ùee me nF n~
cenehe@<ee ve JeemleJe ce leešle Fve ðeemeæ
Seleneemekeâ lešveDee keâ GoenjCee Éje
Devlejie meeOvee keâ JeeOkeâ leòJee keâ ðemlele
ekeâÙee n~ ceneYeejle keâ YeeceCe mecece
eve:mevon nDee ekeâvle Fme Ûæ keâ veeÙekeâ
YeieJeeve BeekâCe peevele Le ekeâ epeme meKe keâ

eueS Ûen Ûæ ue[e pee jne n, Jen meKe
peeIveJeeue kaê Yee vene eceueiee FmeeueS
उन्होंने आध्यात्मिक दर्शनशास्त्र के रूप में
Skeâ Smeë Ûæ yelleÛee epemece Skeâ yeej
eJepÛee eceue ieÛee lee MeeÛee eJepÛee—epemekeâ
heeÚ nej vene, meoe jnveJeeuee peeJee—
epemekeâ heeÚ ceÛee vene, meoe jnveJeeuee
Meevle—epemekeâ heeÚ DeMeevle vene~ Fmekeâ
eueS YeieJeeve ve OeceMeeCe ielee ðemeeejle kaâj
Depeve FIÛeeo heeSeë kaê ðeIÛkeâ ceve<Ûee ce
eveenle Daevleejkeâ #eceleeDee kaê ðeleekeâ kaâ
रूप में लेते हुए आन्तरिक युद्ध का सूत्रपात
kaâj eoÛee DeeJ MeeÛee melÛee kaê ðeehle kaâjve
kaê Éj mayekeâ eueS Keeue eoÛee~

Devle:kaâjCe kaê oe JeeðeÛee hejeIve n~
Skeâ n oJee mecheo pee hejceOJe hejceelcee
Ilekaâ kaê oje IeÛee kaâjkeâj, Gvekaê oMeve,
mheMe DeeJ Gvece ðeJeMe eoueekeâj hejceelcee ce
ne eJeeueve ne peelee n; DeeJ omeje n Deemej
mecheo pee ðeKaêIle kaâ DevOekeâj ce Yeškeâlee
ne jnlee n, epemece DeeJeeceve kaê Devleneve
Ûe>eâ n pee @keâlee kaâYee vene, henÛeelee kaâne
vene, epemece peeJe keueMe hej keueMe ne heelee
n~ peeJe kaê Fme YeškeâJe me evekeâeuekeâj Gme
DeeJeevMee heo kaê oveJeeuee meeOvee heæeIle
ieelee n~

Oeve~SÛee me ceOevOe ueeie mecePeeve me
Yee vene mecePee~ meJemJe oeJe hej ueieekeâj
ue[Ie~ue[Ie eJepÛeeBee eceuee Ieye mecePe ce
DeeÛee ekeâ Ûen Yee Skeâ OeeKee ne Lee~ Gme
meceÛee ceve<Ûee mecePeve ueeÛeekeâ nelee n~ Ûene
ceneYeejle Ûæ kaâ eJepÛee ÛeeOee%oj kaâ meeLe

Yee nDee~ Fme Ûæ kaâ Ghejevle Jen 36 Je<ee
Ilekaâ emenemeve hej ye" ekeâvle Gvekaâ Daeme
Skeâ heue kaâ eueS Yee vene @keâ~ Skeâ eove
peye Gvneve mevee ekeâ YeieJeeve Beekâ<Ce ve
Oeje~Oeece kaê IÛeeie kaâj eoÛee, Jen emenemeve
me G" DeeJ ÛeeÛeehe enceeueÛee kaê DeeJ Ûeeue
he[~

oÛeeOeve kaê Skeâ YeeF ÛeeIIme Fme Ûæ
kaâ DeeJcYe ce ÛeeOee%oj kaê DeeJ Deekeâj
keânve ueiee~ YeÛee! Oece Deehekaâ he#e ce n,
ce Deehekaê DeeJ me ue[iee~ ÛeeOee%oj ve
Gmeve kaâne~ Iecn ue[ve kaê keÛee DeeJemÛee!
Iece mecePeoej ne, eMeeJeej kaê JÛeeJemLee
oKee~ Ûæ kaâ heSeele Yee Jen peeJeele Lee~
ÛeeOee%oj kaê peelee nDee oKe Jen yeeuee~
YeÛee! kaâne Ûeeue? kaêF Gòej vene eceuee~
Gmeve have: kaâne ekeâ Fme jIvepeešle emenemeve
hej kaêve ye"iee? ÛeeOee%oj ve kaâne~ Ie ye"
ue~ Gmeve kaâne~ Ûen nce vene ÛeeenÛee~
ÛeeOee%oj ve kaâne~ Fmee kaâ eueS ueieYeie Ú:
Dejye MeJeej cej ieÛee~ jòeâ kaê meejlee kaâ
Thej jKe Fme emenemeve hej ye"kaâj oKe lee
ue ekeâ Fmece ekeâIvee meKe n~ Gmeve kaâne~
Ûen Gme ekeâmee kaêue ce Yee vene ÛeeenÛee~

Ieye ÛeeOee%oj ve nemIveehej ce hejee#eIle
DeeJ FvðemLe ce Beekâ<Ce kaâ heeSe Je>e kaê
DeeYeekeâ kaâj oevee kaê meYeðe kaâ mej#eCe ce
meehe eoÛee~ Jee>e DeeJ hejee#eIle Gmee kaâ
heeJeej kaâ Le~ IeoveIej YeeFÛee DeeJ ðeheoe
meenle cenejepee ÛeeOee%oj ieleeðeâ eJeeOe me
meeOeve kaâjle nS OÛeeve~meÛeeheJekâ enceeueÛee
kaê DeeJ evekeâue ieÛee, Gme Ûæ~heLe hej ye{

ieÙe epemece eJepèÙe neve hej MeeÕeÙe eJepèÙe
n~ pÙeeÙeÙeÙe hejceÙeÙe keâe meeÙeeve-heâeÙe n
ieeÙe!

‘ceneYeejÙe Ùeæ YeejÙe keâe hejce heeJèÙe
भूमि कुरुक्षेत्र में हुआ’- यह ऐतिहासिक
meÙe n ekeâvÙe Jen Ùeæ Ìee DeeÙee Deej ieÙee
peyeekeâ meÙe jnveJeeÙee peeJee, meÙe
jnveJeeÙee meÙe ìeeÙe keâe Ùene GheÙMe n~
Ùen OeeMeeÙe n~ mJeÙe YeieJeeve ve ìeeÙe keâe
MeeÙe keâne—

‘FeÙe ieÙeÙe MeeÙeeÙeÙeÙeÙe
ceÙeeÙeÙe~’ (ieeÙe, 15/20)

Depeve! Ùen ìeeheveÙe me Yee DeeÙe
ìeeheveÙe MeeÙe cej ÉeÙe keâne ìeÙee~ Fmekeâe
pee ÙeÙeÙeÙe heeÙeeve keâjÙee Gmeme eÙeÙe ceÙe
mee° ce keâeF vene neiee~ Gmee ìeeÙe keâe
ÙeÙeÙeÙe YeeÙe ‘ÙeÙeÙe ìeeÙe’ n~ DeeÙe meÙe
Fmekeâe DeveMeeÙeeve keâj hejceÙeÙe keâ Yeeiee
yeve~

~~ Ô Ìee meoie@Ùe YeieJeeve keâe peÙe~~

गीता ही विशुद्ध मनुस्मृति

ieelee ne eJeMeæ cevemceele

ieelee mee° keâ Deeeo ce cenejepe ceve me Yee heJe ØekeâŠ nF n~ 'Fce eJeJemJele Üeeie ØeeðeâJeevenceJÙeÙece~' (ieelee, 4/1) Depeve! Fme DeeJeeveMee Üeeie keâe ceve keâuhe keâ Deeeo ce meÙe me keâne leLee meÙe ve ceve me keâne~ ceve ve Gme BeJeCe keâj Dehevee ÜeeooeMle ce OeejCe ekeâÙee; keÙeekeâ BeJeCe keâe ieÙee Jemle ceve (mceele) ce ne jKee pee mekeâlee n~ Fmee keâe ceve ve jeepee F#Jeekeâ me keâne~ F#Jeekeâ me jeepeeÙee ve peevee DeeJ Fme cenIJeheCe keâeue me Ùen DeeJeeveMee Üeeie Fmee heLJee ce uehle ne ieÙee~ DeejcYe ce keânve DeeJ BeJeCe keâjve keâe hejcheje Lee~ eueKee Yee pee mekeâlee n~ Smee keâuhevee vene Lee~ ceve cenejepe ve Fme ceeveemekeâ mceele ce OeejCe ekeâÙee leLee mceele keâe hejcheje oe~ FmeeueÙe ieelee DeeJ ieeleeðeâ %eeve ne eJeMeæ cevemceele n~

YeieJeeve Beekâ~Ce keânle n~ Depeve! Jene hejeleve Üeeie ce lej eueÙe keânve pee jne n~ le ØeÙeYeðeâ n, DevevÙe meKee n~ Depeve ceOeeJee Le, meÙÙe DeeOekeâje Le~ Gvneve ØeMve~heeJØeMvee keâe èeKeuee Ke[e keâj oe ekeâ Deehekeâe pevce lee Deye nDee n DeeJ meÙe keâe pevce yenle henue nDee n~ Fme Deeheve ne

meÙe me keâne, Ùen ce keâne ceve ue? Fme Øekeâej yeeme~heÙeeeme ØeMve Gvneve ekeâÙe~ ieelee keâ meceehve lekeâ Gvekeâ meheCe ØeMve meceehle ne ieÙe~ Ieye YeieJeeve ve pee ØeMve Depeve vene keâj mekeâle Le, pee Gvekeâ enle ce Le, Gvn mJeÙe G''eÙee DeeJ meeceOeeve eoÙee~ DevleleŠ YeieJeeve ve keâne~ Depeve! keÙee leceve caJ GheOMe keâe Skeâ«eeÙeðe ne BeJeCe ekeâÙee? keÙee ceen me Glheve lecnje De%eeve ve° nDee? Depeve ve keâne~

ve°e ceen: mceeleueyOee
IJelØemeeoevceÙeeÙeÙe~

emLeleeØemce ielemevon: keâej<Ùe
JeÙeve leJe~~ (ieelee, 18/73)

YeieJeeve! ceje ceen ve° nDee~ ce mceele keâe Øeehle nDee n~ keâJeue mevee Yej vene Deehle mceele ce OeejCe keâj eueÙe n~ ce आपके आदेश का पालन करूँगा, युद्ध करूँगा। उन्होंने धनुष उठा लिया, युद्ध nDee, eJepelÙe Øeehle keâe, Skeâ eJeMeæ OecemeceepÙe keâe mLeehevee nF DeeJ Skeâ धर्मशास्त्र के रूप में वही आदि धर्मशास्त्र ieelee have: ØemejCe ce Dee ieÙee~

ieelee Deehekeâe Dee'o OeceMeeEe n~ Ûene
 cevemceele n epeme Depeve ve Dehevee mceele ce
 OeejCe ekeâÙee Lee~ ceve keâ mece#e oe keâleÙee
 keâe GuueKe n- Skeâ lee ehelee me GheueyOe
 ieelee, omej Jeo ceve keâ mece#e Glej~ leemeje
 keâeF keâle ceve keâ meceÙe ce ØekeâŠ vene nF
 Lee~ Gme meceÙe eueKeve~eueKeeve keâe ØeÙueve
 vene Lee, keâeipe keâuece keâe ØeÙueve vene Lee~
 FmeeeueÙe %eeve keâe Bele DeLeele meveve Dee
 mceele~hešue hej OeejCe keâjve keâe hejcheje
 Lee~ eipeveme ceeveJee keâe ØeeOYeeJe nDee, mee°

keâ ØeLece ceeveJe Gve ceve cenejepe ve Jeo keâe
 Beele leLee ieelee keâe mceele keâe mececeve eoÙee~

ieelee cevemceele n~ YeieJeeve BeekâCce ve
 keâne- 'Fele ieØelece MeeEeeceoceðeâ ceÙeevele~'
 (15/20) Depeve! Ûen ieeheveeÙe me Yee
 Deele ieeheveeÙe MeeEecej Éaje keâne ieÙee~
 Dele: ÛeeieØej BeekâCce keâe Ûen JeeCee mJeÙe
 ce heCe MeeEe n~ DevÙe keâeF MeeEe vene,
 keâeF DevÙe mceele vene n~ meceepe ce ØeÙeeuele
 Devekeâevekeâ mceeleÙee ieelee keâ eJemcele ne
 peeve keâe ocheejCeece n~ mceeleÙee keâeleheÙe
 jepeeDee keâ mej#eCe ce eueKee meceepe ce
 TÙe~veeÙe keâe oeJeej meepele kaâjkeâ, Meemeve~
 meše keâe meÙeeuele kaâjve keâe GheeÙe n~ ceve
 keâ veece hej ØeÙeejle leLeekeâlele cevemceele ce
 cevekeâeueve JeeleeJeeCe keâe eÙešeCe vene n~
 ceue cevemceele ieelee Skeâ hejceelcee keâe ne
 melÙe caevelee n, Gmece eJeeÙe eouelee n;
 ekeâvle Jeleceve keâeue ce ØeÙeeuele mekeâ [e
 mceeleÙee hejceelcee keâe veece lekeâ vene uelee,
 ve hejceelcee keâe Øeeehle keâ GheeÙee hej ØekeâeMe
 [euelee n~ Je keâJee mJeie keâ Deej#eCe lekeâ
 ne meeecele jnkeâj 've Deemle'~ pee n vene,
 Gvne keâe Øeelmeenve olee n~ hejceieele keâe
 Gvece GuueKe lekeâ vene n~

क्या हिन्दुत्व किसी जीवन-शैली का नाम है?

keiUee envolJe ekeâmee peeJeeve-Meuee keâe veece n?

Yeejle keâ meJeeUÙe vÙeeUeeueÙe keâe meeJeOeeve hee" ve 11 veJecyej, meve 1995 F. keâe Skeâ eveCeÙe ce leee<ele ekeâUee ekeâ envolJe ceese peeJeeve-Meuee n~ keâeleheÙe Jeej%o jepevelee Yee Fmee lejn keâ eJeUeej meceÙe-meceÙe hej JÙeðeâ keâjle jnle n~

DeYee Fmee Jee (2005 F.) ce Yeejle me keâU ueeie pecevee hemlekeâ ceue ce ieÙe Le~ Gvn Ùen oKekeâj #eeYe nDee ekeâ Jene keâ nJeeF Deñ hej FmeeF, Ùenoë, heejmee, Fmueece FIÙeeeo OecceJeeuecyelÙee keâ eueS heLekeâ-heLekeâ Gheemeeve-mLeue eveÙele n; ekeâvle envoDee keâ eueS keâeF mLeeve eveOeejle vene Lee~

eJeUeej keâj ekeâ Oece keâe Deehekeâ DeeÙeeÙee ve yeenj evekeâueve ne keâye eoÙee Lee? meceõ heej keâjvee epevneve ðeeleyeevOele keâj jKee ne, Gvme keâme DeeMee keâe pee mekeâlee n ekeâ Je Oece keâe eJeOMee ce peeve keâe Deveceele oie? envodee ce Oece keâ veece hej pee keâU Yee ðeÙeeuele n Gme eJeJeekeâvevo pee ve peeJeeve-heæele keâe me%ee oe~ keÙee ieuele keâne Gvneve? Ùene Oece keâ veece hej pee keâU Yee ðeÙeeve ce n, peeJeeve-Meuee ne lee n~ Ùeej JeCee ce yeše meceepe!

keâave cevoj ce peeÙe keâave ve peeÙe? keâave DeUÙe Keevee KaeÙe keâave ve KeeÙe? keâave keâmee JeEe henve? keâave Jeej%o heo heeÙe? keâave pecevee hej meeÙe? Ùen peeJeeve-Meuee vene n lee DeeJ keÙee n?

peeJeeve-heæele oMe, keâeue DeeJ परिस्थिति के अनुरूप बदलती ही रहती है, peyeekeâ Oece DeheeJJeIeeveMeeue nelee n~ Skeâ DeeJ peeJeeve-Ùeeheve keâe meemeeejkeâ JÙeJemLee DeeJ omeje DeeJ hejceelcee ce ðeJeMe, emLeele! oevee keâe keÙee leuevee ne mekeâlee n? ekeâmee peeJeeve-Meuee keâe Oece keâ mecekeâ#e mLeeve ove keâ eueÙe Deehe Deen keÙee Yej jn n? peye Ùen Oece vene n, ceese peeJeeve-Meuee n lee Oece me keÙee ne[ueieele n?

धर्म का विशुद्ध रूप तत्सामयिक DeeÙeeÙee ve YeejleÙe peveceevame lekeâ peeve ne vene eoÙee~ Meemeeve-meše DeeJ meecceepkeâ व्यवस्था को सुचारु रूप से चलाने के लिए cenehe@<ee keâ veece me mceele-«evLee keâe jÙeeve keâjkeâ peeJeeve-heæele keâe ne Oece-Oece keânkâej YeeJeÙeeCe pevelee keâ mece#e jKee ieÙee DeeJ ðeMeemeevekeâ {eÙe ce {eueve me pevelee Fme

peeJee-heæle keâe ne Oece mecePe ye"e~ eMe#ee
 keâe ðeeleyeeOele kaâj JÙeJemLeekeâej ve Fve mceeleÙee
 keâe Yee eÙhekeâj jKee~ Fvece eueKee n ekeâ Fve
 mceeleÙee keâe Jene he{ mekeâlee n pee ieYeeOeeve
 me eÙlee lekeâ keâe cavše peeelee ne~ keâJee
 yeeÿCe nevee Fme he{ve keâ eueÙe heÙehle vene
 n, DeeOekeâeMe yeeÿCe Yee Fme vene peeelee Le~

Gve mceeleÙee keâe JÙeJemLee Lee ekeâ peeele-
 heeele ce peeJee-Ùeeheve kaâjvee Oece n, Gmekeâe
 Guueleve DeOece n~ Meõ ceevoj ve peeÙe, Meeoe-
 eJeJeen ce Yee keâcej me Thej JeEe ve henv~ Jen
 ieeÙe keâe oOe eheÙe lee vejkeâ peeÙe~ DeOÙeÙe-
 DeOÙeeheve hej yeeÿCe keâe SkeâeOekeâej, cavšeheo
 yeeÿCe keâe, vÙeeÙe yeeÿCe keâ hejceMe me....!
 Úeš-ceeš vÙeeÙe yeeÿCe ne kaâjlee, jepee kaâjlee
 n lee vejkeâ peeÙeiee~ ye[ceceuee ce yeeÿCe
 jepee me Yee hejceMe kaâj ue~ OecceOÙe#e yeeÿCe!
 Deye ejÙeelee keâ Úe keâaveve ðeYeeJee vene jn~
 Fvn ceaveve Jeeue keâeF vene, Fve hej ÚeueveJeeue
 keâeF vene DeeJ Fme JÙeJemLee hej Gieuee G"eve
 Jeeue kaâj[e n lee Fme JÙeJemLee keâe Oece keânve
 keâe Yeue keâe meOeej keÙee ve kaâj eueÙee peeÙe?

क्यों न धर्म के विशुद्ध स्वरूप की
 henÙeeve keâe peeÙe DeeJ Gme peve-peve lekeâ oMe-
 eJeoMe ce ðemeeejle ekeâÙee peeÙe? Fme ðeÙeeve ce
 meJeeÙee Oece keâe Gve OecceÙeeÙee me ceðeâ kaâjvee
 neiee pee Oece keâe pekeâ[kaâj ye" n~

Oece yeÙee Lee cenehe@<ee keâ eÙevleve ce, pee
 Meevle Skeâevle peieue ce eÙevleveje Le~ Gvekeâ
 ùoÙe ce Oece leye Yee meje#ele Lee, Deepe Yee n~
 Gveme Oece keâe heejYee<ee ue, ðemeeejle kaâj~
 FmeeF, Ùenoe DeeJ Fmueececakeâ oMee ce Yee

Deehekeâ eueÙe Glevee ne peien n~ henuue Oece
 keâe heejYee<ee ðemeeejle lee kaâj!

keâeF veÙee Oece yevevee vene n~ Oece lee
 Dehee@<eÙe n~ OeceMeeEe Yee hejceelcee keâ BeeceKe
 keâe JeeCee BeeceOYeieJeoielee ne n~ Gme peve-
 peve lekeâ henÙeevee Deehekeâ oeeÙelJe n~

ieelee keâe yenceavÙe škeâeS meceÙe-meceÙe
 hej nelee jne n~ meyeve eJeeJeOe Âe°keâCee me
 Fme OeceMeeEe keâe oKeve keâe ðeÙeeve ekeâÙee~
 meyekeâe Dehevee GheÙeeielee n, Dehevee meevÙe
 n ekeâvle Fve meyekeâ nele nS Yee ueeKee-
 करोड़ों हिन्दुओं का धर्मान्तरण रूकने का
 veece vene ue jne n~ DeeJemÙeekâlee n ieelee keâ
 Sme Yee<Ùe keâe, pee Peehe[e me cenuee lekeâ
 meyekeâe Skeâ pemee DeeÕmle kaâj mekeâ, epememe
 TÙe-veeÙe, Deceej-iejeye meye Skeâ Leeuee ce
 खाने लगें, एक माँ की सन्तान के रूप में
 meyekeâe henÙeeveve ueie~ ieelee keâe menpe, mejue
 JÙeeKÙee pee keâeSece ve ne, De#ejMe: Jene YeeJe
 ne pee YeieJeeve Beekâ<Ce keâ Le~ Smee yeeOeieÙe
 व्याख्या के रूप में स्वामी श्री
 De[ie[eveopeekâle BeeceOYeieJeoielee Yee<Ùe
 'ÙeLeeLe ieelee' Deehe meyekeâ DeveMeeueve keâ
 eueS ðemlele n~ Fmekeâe leeev-Ùeej DeeJeeðe ceeše
 से धर्म अपने विशुद्ध स्वरूप में उद्भासित
 neve ueielee n~

Oece Deehekeâe ceev, >eâce, JeÙee me Skeâ
 hejceelcee keâ ðeele meceheCe eoueelee n~ Yeuee
 ðekeâej meceheCe meOele ne Jen hejceelcee Deehekeâ
 DeleškeâjCe me peeiee nekeâj G"eve-ye"eve,
 ceeieOMeeve kaâjve ueielee n, meoie@ keâe heejÙeÙe
 ole n~ meoie@ keâ GheueyOe nele ne ceeie

DeMemle neve ueielee n, DevleŠDejCee neve ueielee n DevUleLee eJeÖeYej kaê peevekeâejUee kaê me«en kaâjkeâ Yee kaêF Yee«ee DeeJ yeeæ-kaêMeue me Oeecekeâ eveCeUee vene o mekeâlee~ cenehe@«ee kaâ DeYeeJe ce meceape ce YeieJeeve kaâ Øeele Beæ leŠ peeUee kaâjlee n~ yeeækeâ eveCeUee kaê ne ove n ekeâ JÙeJemLee, jeele-ejJeepe ne Oece kaê mLeeve ue uele n~ meoie®Dee kaâ DeYeeJe ce meceape veeemlekaâ ne peelee n~ cave«Ùe Beæ kaê heleuee n~ eJekâue nekaâj Ùen YeieJeeve kaê {l{lee n~ JÙeJemLeekâej Fvn kaâÚ-ve-kaâÚ hekaâ[ele Ùue peelee n~ YeieJeeve Beekâ«Ce kaâ meceUee ce Yee Yeejle Devekeâevekaâ kaâjeeleUee ce GuePee Lee~ YeieJeeve ve Gve kaâjeeleUee kaê eveJeejCe ekeâUee~

"ekâ Gmee Øekâej Deepe Yeejle MeeEeeJeneve YeŠkaâ jne n~ peye MeeEe eJemcele ne ieUee, epemeve pee kaân eoUee Oece yeve ye"e~ kaâje[e YeieJeeve, kaâje[e ceSe, kaâje[e hepee-heæeleUee ce Beæ kaê heleuee, \$e+ceUee kaê meleeve Yeejle YeŠkaâ jne n~

Deehekaâ meJeeheej OeceMeeEe ieelee n~ eJeÖe kaê Deeeo OeceMeeEe ieelee ne n~ cave«Ùe kaâ pevce me Yee heJe Øemeeejle hejceelcee kaâ BeeeKe kaê JeeCee ieelee ne n~ Ùen cenejepe ceve kaê eJjemelle ce éceuee Lee epemekeâ Gvneve mceele ce OeejCe kaâj eueUee FmeueeS cevemceele ieelee ne n~

ieelee kaâ nele nS meceape ce mecØeoUee, YeeevleUee, cele-celeevlej, TÙe-veeUee, Úle-DeÚle, meJeCe-DeJeCe kaê ie"ve ne ne vene mekeâlee~ Ùen meye ieelee kaâ eJemcele ne peeve kaê o«heejCeece n; keUeekeâ ieelee kaâ Devemeej nce-Deehe meYee FÕej kaê mevleeve n, Gleeve ne heeJeeve

epelvee YeieJeeve!

ieelee kaâ Devemeej, Skeâ Deelcee (hejceelcee) ne, hejcemelÙe n, meveeleve n~ kaâCe-kaâCe ce JÙeehle n~ Jen meJeSe me oKelle DeeJ mevele n~ nce-Deehe mekeâUhe yeeo ce kaâjle n, Jen henue ne peevele n~ Gve Skeâ hejceelcee kaê MejCe peevee, Gvn Deheve Beæheejle ùoÙe ce OeejCe kaâjvee Oece n~ pee Gvekeâ Øeele DeemLeejeeve n Deemlekaâ n, DeemlelJe kaê Gheemekeâ n FmeueUee DeeÙe n~

Gve hejceelcee kaâ Øeele mecheCe kaâ meeLe G"vee-ye"vee, ØeÙeekâ kaâUee mecheCe kaâ meeLe DeejYe DeeJ mecheve kaâjvee DeeÙe>ele n, DeeÙe-memkeâle n~

Gve hejceelcee kaê oKeeve, mheMe kaâjvee, Gvece ØeJeMe kaâjvee, Gvece emLeele Øeehle kaâjvee DeeJ Gvekeâ mece«e eJeYeeleUee me DeJeiele nevee DeeÙe-eJeeOe n~ Ùene DeeÙe-eJeeOe ceeveJe-meenlee ieelee n~

Ô kaê pehe DeeÙe-eJeeOe kaê peeieele n~ ce«e paeJee-Meuee kaê ne Oece kaê me«ee ovee YeÙeekâj Yeue n~ Fmekeâ meOeej Dehe#ele n~

Hejceelcee ne meveeleve n~ Gme meveeleve kaê Gheemekeâ neve me DeeÙe ne meveeleveOecce kaânueUee~ Jen meveeleve hejceelcee meyekeâ ùoÙe-oMe ce eveJeeme kaâjlee n~ 'ùöMeÓpeve ele%oele~' ùoÙemLe Gme hejceelcee kaâ Gheemekeâ neve me Jene envo kaânueUee~ Yee«ee-Yeo me yeouele nS veece DeeÙe, meveeleve DeeJ envo-leeve Meyoe kaê DeLe Skeâ n DeeJ Fvekeâ DeeeoMeeEe mecheCe MeeEe BeeeoYeieJeOieelee n~

आर्य, सनातन और हिन्दू-धर्म धर्म-परिवर्तन होता ही नहा

~ Ô vece: meoie@oJeeÙe ~

DeeÙe, meveeleve Dee j envo-Oece Oece-hee j Jeleve nelee ne vene

Be hejcenme DeeSece heejme j, Meðeâeie{, ecepeehj, Gðej ðeOMe ce eoveekâ 4 Deðeue 2011, meeceJee j keâ ðeele:keâueeve melmeie ce Skeâ Beæue ve ðeMve ekeâÙee— “cenejepe pee! DeeÙe eove envoDee keâ Oece-hee j Jeleve keâ meeceÙee j meveve keâ eceuele n~ keâheÙee yeleeÙe Fme mecemÙee keâ meeceOeeve keÙee n?”

hepÙe cenejepeBe ve yeleeÙee ekeâ DeeSeceÙe meeeniÙe ce ðeSe-IeSe Fme ðeekâ j Ce keâ GuueKe n~ hejcehepÙe ie@OJe Be hejcenme pee cenejepe keâ mece#e Yee Sme ne Skeâ ðeMve DeeÙe Lee ekeâ ‘envo’ Meyo keâ ðeÙeeite ðeeÙeeve Yee j leÙe «evLee ce vene heeÙee peelee~ Ûen veeccekeâ j Ce lee Dejye Dee>eâcekeâe Éje emevOe voe keâ leŠJeleve eveJeeemeÙee keâ eueS ðeÙeðeâ Skeâ leCeeIckeâ mecyeeOeve Lee, pee Oee j-Oee j यहाँ के निवासियों की पहचान के रूप में ðeÙeeve ce Dee ieÙee lee envo-Oece meveeleve-Oece keâme n?

Gme meeÙe ie@ cenejepe ve Gvn yeleeÙee

Lee— “vene ne! Ûen veece Dejye Dee>eâceCekâee jÙee keâe ove vene yeeukeâ Gveme Yee ðeeÙeeve n; keÙeeekâ Yee j le keâ meoj Jevðeevlee, Deemece Dee j yeÿee (Jecae) FIÙeeo #eSe, pene Fmuece keâ ðeÙee j-ðeme j Dee j ðeMeemeve JÙeJemLee vene Lee, Jene Yee heCe Beæe me mJeekeâle n~” (oKe— ‘peeJeeveOMe SJe DeeIcceeYelee’, he%o—405, memkeâ j Ce—meve 2006)

Ûen meÙe n ekeâ Oeecekeâ DeeOee j he j iee"le meie"ve Yee Fme ðeMve keâ Gðej ove me keâlejele n ekeâ envo ekeâme keânle n? Gvekeâe ceeveve n ekeâ Fme ðeMve keâe eveeJeJeeo JÙeeKÙee Deepe lekeâ vene nF Dee j ve nevee ne Gðece n; keÙeeekâ Ûeeo keân ekeâ JeCeeSece JÙeJemLee ceeveve Jeeue envo n lee envoDee ce yenle me Sme n pee JeCe-JÙeJemLee, peelee-heeele Dee j ÚDeeÙe vene ceevele~ Ûeeo keâne peeÙe ‘pee JoO-MeeEee keâ ceeve Jene envo’ lee yeeæ, peve FIÙeeo JoO keâ ðeeceCe vene ceevele~ Ûeeo keân ‘pee DeJee j ceeve Jene envo’ lee

envoDee ce ne yenle me hevLe DeJeeje ce
Beæe vene jKele~ Üeo Üen kaâne peeÜe ekeå
‘ÜeeŠe, Oeelee Üee Üe%eeheJeele OeejCe kaåjve
Jeeue envo n’, Ieye Yee yenle me Øeevlee ce
Smee vene kaåjle DeeJ Deheve kaåe envo kaånle
n~ MeJeeoen kaåjve Jeeue kaåe envo kaån lee
yenle me envo peue~ØeeJeen kaåjle Üee meceeeOe
yeveele oKe peelee n~ Üeo Yeejle kaå eveJeeemeÜee
kaåe envo kaâne peeÜe lee eJeeOMee ce jnve Jeeue
Fmeme JeeÅeele jn peeÜee~ JeemleJe ce envo
Skeå memkeåeele n, epemece nj lejn kaåe
Gheemevee kaåe mJeevšeele DeeJ menveMeeuelee n~
DeÜÜe lee Üen neiee ekeå pee kaåeF Deheve kaåe
envo kaånlee n, envo n~ ekeåvle Üe meye
YeeevleÜee n~ kaånvee ve neiee ekeå Fmee lejn
envoOece kaå yeej ce kaåeF %eeve Gvn Yee vene
n pee Jeej%o heoe hej jn Üekee n~ keåÜ Jece
henue FmeeFÜee kaå Oeeceie® Yeejle heOeej~
Gvekeå mJeeiele ce meceÜee levše Gce[he[e~
Jeehemee ce JeeÜeevee ce ye"le meceÜe Gvneve
lelkaåeueeve Øeevecešee me heÜ eueÜee— Üen
envo keÜee nelee n? Gvn GõeJ eceuee— envo
Skeå eJeeÜej n! eJeeÜej lee #eCe~#eCe hej
yeoueie ne jnle n~ keÜee Flevee ne DeemLej
n envo~Oece?

Jemlele: ØeeÜeeve Yeejle ce Meiekaåeue me
Yeejle kaå ceueYeece memkeåle, OeceMeeEe ielee
Deej ieejJeheCe Felenemexvle ceneYeejle kaå
he"ve~hee"ve hej kaå[ØeeleyevOe ueie peeve kaå
kaåjCe Fve YeeevleÜee ve pevce eueÜee ekeå envo
Meyo kaâne me DeeÜee, DeeÜe kaâne me DeeÜe
Deej envo~Oece meveelevee kaåme?

henue hej Yeejle ce yeeueÜeeue kaåe Yeece
memkeåle Lee; ekeåvle oe npeeJ Jece me ielee kaå
Skeå MueekeeMe ‘ÜeeleJeeCÜe ceÜee me°’ kaåe
uekeåj lelkaåeueeve JÜeJemLeekaåe ve ØeeÜeejle
ekeåÜee ekeå Üeej JeCee kaåe mejÜeeve YeieJeeve ve
mJeeÜe kaåe DeeJ Fme Øeekeåj meceepe ce leCee
Deej heåŠ kaåe oeJeej Ke[e kaåj oe~ keåoeÜele
ielee he{kaåj kaåeF mecePe ve peeÜe ekeå YeieJeeve
BeekåCe ve ceveÜee kaåe vene yeeukeå eÜevleve~
kaåce kaåe Üeej Yeeiee ce yeeŠe~ Dele: Gvneve
JÜeJemLee oe ekeå ielee lej ce jKee ne cele;
vene lee ue[kaåe mevÜeeme ne peeÜeeiee~ ielee
ceneYeejle kaåe Skeå DeMe n, FmeeueS Gvneve
kaåe— ceneYeejle cele he{vee, cele mevevee;
vene lee lej ce ceneYeejle pemee eJeeveMe ne
peeÜeeiee~ ceneYeejle heJepoe kaåe ieejJeeleLee n~
Jen MeeÜe kaåe peielee n~ Üeo MeeÜe peie
peeÜeeiee lee Meecele Jeie nceuee kaåj mekeålee
n, FmeeueS Gvme MeCe Üeeve eueÜee ieÜee ekeå
MeCe kaåJee #eešee G"e mekeålee n~ Dehevee
Jemle kaåe j#ee ce yeeYeCe Yee G"e mekeålee n;
ekeåvle JeMÜe DeeJ MeÖ MeCe vene jKe mekeåle~
eMe#ee, MeeCe, MeCe DeeJ Feleneme hej
ØeeleyevOe ueie peeve me Yeejle Deie"e Üehe ne
ieÜee, meceepe eyeKej ieÜee DeeJ Fmee JÜeJemLee
kaåe ueiee ve meveeleve~Oece kaånkaåj Üeeue
eoÜee, mJe~Oece kaånkaåj Üeeue eoÜee DeeJ Deye
Yeejle Yeue ieÜee ekeå Jen envo keÜee n!
peyekeå—

\$e+e<eeYeyenOee ielee ÚvoeeYeeJeeOe: heLekeå~
yeYemeŠeeoSeJe nleceaeJeeveeSele:~~
(ieelee, 13/4)

Se+eUee ve Fme ieeleeMeeEe keåe eJeeOeJele
eÜevleve keåjkeå Fme jnmÜe keåe mhe° ekeåÜee
Deej ieelee me ne Oece keå leeve DeoMe veece
DeeÜe, meveeleve Deej envo eoÜe, epememe
ceveÜe Üeenkeåj Yee ve YeŠkeå mekeå~

ieelee keå DeejcYe ce ne YeieJeeve Beekå<Ce
ve keåne—

keålemlJee keåMceueeeceO eJeece meceheemLelee~
DeveeÜepe° cemJeiÜeckaåeelekeåjcepeve ~
(ieelee, 2/2)

Depeve! lePe Fme eJeece mLeue ce Üen
De%eeve keåne me GlheVe ne ieÜee? ve Üen
keåeele ye{eve Jeeuee n, ve keåuÜeeCe keåjve
Jeeuee n, ve ne heJe Jeej%o cenehe@<ee ve
Yeuekeåj Fmekeåe DeeÜejCe ne ekeåÜee~
‘DeveeÜepe°ce’— Üen DeveeÜee keåe DeeÜejCe
leceve keåne me meeKee? ieelee DeeÜe-meenlee
n, epemece n ekeå emeJeeÜe DeeIcee keå ekeåmee
keåe DeemlelJe vene n~ pee Gme hejceelcee keå
Üeele eve%oeJeeve n ‘DeeÜe’ n~ Gme DeeIcee keåe
eJeeole keåjve keåe eJeeOe (ieeleeDeå-eJeeOe —
Üeeie-eJeeOe) Üe%e keåe pee DeeÜejCe ce {euelee
n Jen DeeÜeelee n Deej Fmekeå heejCeece ce
epemekeåe DeeIcee eJeeole n, pee DeeIcelehle n,
oMeve, mheMe Deej DeeIceemLeele hee peelee n
Jen DeeÜelJe Üeehle n~

meveeleve-Oece— ieelee keåe ÜeejcYe ne
meveeleve-Oece me nelee n~ oevee ne meveeDee
ce Deheve heejpevee keåe oKekåj Depeve ve
keåne— ieeJeo! Fvn cejkeåj ce keåme meKee
neTiee~ Smee Üeæ keåjve me meveeleve-Oece

ve° ne peeÜeiee- YeieJeeve ve heÜe— keÜee n
meveeleve Oece? Depeve ve yeleeÜee— ‘keåueOece:
meveeleve’, ‘peeleeOeceSeMeeÜelee:’;
eheC[eokaå e>eåÜee ueehe ne peeÜeiee, ehelej eiej
peeÜeie, keåue keåe eCeÜee oecele ne peeÜeiee,
JeCemekeåj heoe neiee, pee keåue Deej
keåueleeeleÜee keåe vejkeå ce ue peeve keå eueS
ne nelee n~ epeme Depeve Oece-Oece keånlee
jne, YeieJeeve ve keåne— Dej! lePe Üen leej
De%eeve keåne me GlheVe ne ieÜee~ Depeve keåe
pee ÜeMve Lee, Deepe keåe Yeejle Gmee keåe Gøj
ceevekeåj Üeue jne n; peeleeOece, keåueOece,
eheC[eokaå e>eåÜee ne lee keåj jne n~ jeele-eove
Deej keÜee keåj jne n? mJe-mJe Oece keåe
heueve keåje — peelee-hejcheje ce epemekeåe pee
eceuee n Gmee keåe heueve ne lee keåj jne n~
Depeve lee meeKe ieÜee, ekeåvle heeÜJeeuee hee{e
Deepe Yee pené keåe lené Ke[e n~

Depeve ve meeJeeÜe keåne— ÜeYee! Deehe
ne yeleeFÜe ekeå melÜe keÜee n? YeieJeeve ve
keåne—

veemelee eJeele YeeJee veeYeeJee eJeele mele:~
GYeÜeejeh e Å°eÖvlemJeeÜeemleøJeeMeeYe:~
(ieelee, 2/16)

Depeve! melÜe Jemle keåe leeeve keåuee ce
DeYeeJe vene n, Gme eceŠeÜee vene pee mekeålee~
Demle keåe DeemlelJe vene n, Gme ekeåmee
Üekeåj jekåe vene pee mekeålee~ keÜee n Jen
melÜe Deej DemleÜe? Fme hej YeieJeeve ve
yeleeÜee ekeå Depeve! DeeIcee ne melÜe n Deej
Yeleeoekåe keå Mejej veeMeJeeve n~ Mejeje keå
ne Gleej-Üe{eJe, TÜe-veeÜe keåe Deepe ueeie

ekā nceej ūoŭe ce n lee nce Gme oKele keŪee
नहीं? भगवान बताते हैं कि मायारूपी यन्त्र
में आरूढ़ होकर लोग भ्रमवश भटकते ही
jnle n FmeueS vene oKele~

peye Fōej ūoŭe ce ne n lee nce MejCe
ekāmekāe peeŪe? YeieJeeve Deieue Mueekā ce ne
DeoMe ole n~

IeceJe MejCe ieŪŪ meJeYeeJee Yeejle~
lelŌmeeoelheje Meeevle mLeeve ōeehmŪeeme MeeŌelece~~
(18/62)

Depeve! Gme ūoŪeemLele Fōej kāe
MejCe peeDee, 'meJeYeeJee'— mecheCe YeeJee
me peeDee~ Smee vene ekā Lee[e YeeJe
mekāšceŪeve ce, kāŪ heMehelelevele ce, kāŪ
oJee ce.... Ieye lee nce Yeškā ieŪe~ ceve-
>ēāce-JeŪeve me Yeuee ōeekāej meceehēle nekeāj
peeDee~ ceeve ue, nceve meeje caevŪeleDee me
eŪode meceše DeeJ ūoŪemLe Fōej kāe MejCe ce
Ūeue ne ieŪe lee Gmeme ueeYe keŪee n?
YeieJeeve kānle n— Depeve! 'lelŌmeeoelheje
Meeevlece'— Iece Gmekā kāāheŌmeeo me
hejceMeevle kāe ōeehle kāj ueeie DeeJ 'mLeeve
ŌeehmŪeeme MeeŌelece'— Gme eveJeeme-mLeeve kāe
hee peeDeeie pee MeeŌele n, Skeājme n,
meveeleve n, DeheejJeleveMeeue n, pee meoJe
jnlee~ Gme ūoŪemLe Fōej kāe MejCe
peeveJeeuee ne envo n~ envo Meyo Fōej kāe
eveJeeme kāe heejŪeŪe ole n~

envoŪe kāe meeOevee ūoŪe ce Fōej kāe
peeieele kā meele DeeJcYe nelee n~ pŪee-pŪee
संयम सधता जाता है, उसी स्तर के अनुरूप
ūoŪe ce FōejŪe eveoMe eceuelee peelee n~ Ūen

he{eF YeieJeeve mJeŪe he{ele n~ nj JŪeeŌeā kāe
Deheve Devevle memkāej n~ meyekeāe Deueie-
Deueie ceveeoMee DeeJ Deueie-Deueie Devevle
वृत्तियाँ हैं। उन वृत्तियों के अनुरूप साधक
kāe YeieJeeve kāe DeeJ me ōeeleeove, ōeeleheue
eveoMe eceuelee jnle n~ meyekeā eveoMee kāe
eueehēyæ vene ekāŪee pee mekeālee~ GoenjCe
kāe eueS, meeŌekā kāe kāame jnvee n?, kāye
Yeepeve kājvee n?, ekāmekāe Yeepeve kājvee n,
ekāmekāe vene kājvee n?, keŪee Kaevee n DeeJ
keŪee vene?, keŪee henvevee n?, kāame G''vee-
ye''vee-Ūeevee n?, kāye meevee, kāye peeievee
n?, kāye Yeepeve kājvee n DeeJ kāame Yeepeve
kājvee n— ye''kāj Ūee Ūeeuele Ūeeve
Éje?..... FlŪeeo ōeŪekā ieleeJeeŌe
YeieJeeve mJeŪe eveŪeevsele kājve ueiele n~
kāYee epame Jemle kāe ōeŪeeie cevee Lee, yeeo ce
Gmee kāe kājvee he[mekeālee n~ YeieJeeve kāe
Fve DeeŷeeDee kāe heeueve ne Yeepeve n~

nj JŪeeŌeā kāe meeOevee kāe mleJ Deueie-
Deueie nelee n~ ekāamee kāe FevŌŪee kāe meŪece
kājvee n, ekāamee kāe ŪeŌeāneJ eJeneJ kāe
DeeJmŪekālee n, ekāamee kāe eŪevlece ce meceŪe
ovee n lee kāeF meJee mleJ hej n~ meyekeā
eueS Skeā pemee meeOevee vene ne mekeālee
FmeeeueS Ūen meeOevee eueKeve ce vene Deelee-
Ūene kāeJCe n ekā ōeeŪeeve cenehe®<ee ve Dee<e
<evLee ce envo Meyo kāe ōeŪeeie vene ekāŪee-
envo veecekeājCe meeOevee kāe e>eāŪeeŪekā he#e
n~ Ūen ōeŪe#e oMeve n, e>eāŪeepevŪe n pee
ekāamee DeveYeJee meoie® kāe mej#eCe ce Ūeuekeāj
ne heje nelee n~

mee° ce pee Yee Gme FÖej kaê { {iee,
 ùòÙe ce ne heeÙee~ FmeueÙe caeveJecaeße pee
 Yee ùòÙemLe FÖej kaê DeejeOekâ n, meye envo
 n~ DevÙeße { {ve hej Yee FÖej vene eceueiee~
 memeej kaê YeŠkaê nDee caeveJe YeŠkaêJe me
 Thej G''kaáj peye Yee FÖej kaê DeeJ GvceKe
 nelee n, ùòÙemLe FÖej kaê ne MejCe peelee
 n FmeueS Jen meYee envo n~ Gvekeâ jnve-
 menve, JeMeYe<ee, heJe-GlmeJe lee ie@lejevvee
 kaê henÙeeve n~ mee° kaê ØelÙekâ ceverÙe FÖej
 kaê ØeMemle heLe hej Deelee ne envo ne peelee
 n — Yeeve ne Jen Deheve kaê kaáÙ Yee kaánlee
 Ûee caevelee jn~ peye lekaá Jen MejCe ce vene
 Deelee, ceen-eveMee ce Dee>eávle n DeeJ pÙeene
 Jen ùòÙemLe FÖej kaê MejCe Deelee n, Jen
 envo n~ Ûen veece DevÙe ekaámee kaê ove vene,
 DeeeoMeeEe ieelee kaê ne eve<heeÙe n~

Jeo, GHeeve<eo, ceneYeejle, HejeCe leLee
 yeeÿeCeieeLeeDee ce DeLeJee yeÿeeÙevlekaê ve Ûee
 ieelee ce Fme envo Meyo kaê ØeÙeeie vene
 ekaáÙee keÙeeekâ ieeleekale meeOvee kaájkaá
 Hejceelce—Heo kaê ØeeHle kaájle ne ØeeHle kaájve
 Jeeuee Hejceelcee ce emLele ne peelee n, eHeáj
 तो परमात्मा का जो स्वरूप है कि वह
 DeeveJeÙeeveÙe n, Decele n, kaáCe-kaáCe ce
 JÙeeHle n, pÙeeleceÙe n, meJeße me oKelee n,
 meJeße mevelee n, meJeße neLe-HejJeeuee n;
 Yekelle Yee Gmee emLeele ce meceenle nekaáj
 emLele ne peelee n~ ve Yekelle Deueie jn peelee
 n ve YeieJeeve, lee kaán kaáve! FmeueeS
 meeOveeIckeá envo Meyo kaánve ce vene Deelee~
 Hejceelcee ce pee emLele n, Jene peevelee n~
 envo Skaá DeveYeele n~ Ûen JeeCee kaê eJeeÙe

vene n~ ceneHe@<e Ûeenle n ekaá meeOekâ mJeÙe
 चले, साक्षात् करे और उसी स्वरूप में
 Øeelee%ole ne peeÙe; ve ekaá kaáJue JeekeáeJeeeme
 ce Devejkale ne~

Depeve yeÙeHeve me meeLe jnlee Lee~
 DeeIca-peeiee kaê eJeeOe DeeJ meeOeve-Heæele
 YeieJeeve ve yenle mecePeeÙee ekaávle Depeve lekaá
 Hej lekaá kaájlee jne~ SkaáoMe DeOÙeeÙe ce
 Gmeve ØeeLevee kaê ekaá DeeHekaê eJeeÙeeÙee kaê
 ce ØelÙe#e oKeeve Ûeenlee n~ YeieJeeve meJeße
 Heáue DeHeve lepe FIÙeeeo kaê eoKeeve ueie
 ekaávle Depeve kaê kaáÙ eoKeeF vene He[e-
 menmee YeieJeeve @kaá ieÙe DeeJ yeeue— Depeve!
 Fve Ûe#eDee me le cePe vene oKe mekaálee~ Deye
 ce lePe Jen Âe° olee n epememe le cePe oKe
 mekaálee~ peno Âe° eceuee, YeieJeeve lee meeeve
 ne Le~ vene Lee lee oe°~ Âe°-meÙeej nDee
 lee Depeve ueiee Lej-Lej kaáHeve, jecceÙe ne
 गया, कण्ठ अवरूद्ध हो गया, लगा स्तुति
 kaájve~ Ûen n DeveYeele! Hejceelcee kaá ØelÙe#e
 दर्शन के साथ महापुरुष का जब वही स्वरूप
 ne ieÙee lee kaán kaáve? Hejceelce YeeJe kaê
 प्राप्त होकर वह परमात्म स्वरूप में स्थित हो
 ieÙee FmeueeS meeOveeIckeá envo Meyo kaê
 ØeÙeeie ceneHe@<ee kaá meeenlÙe ce JÙekale vene
 nDee~

envo Meyo oe Meyoe me eceuekaáj yeeve
 n~ 'ne' enÙe DeLeele ùòÙe DeeJ Fvo DeLeele
 ÛevÖcee! ÛevÖcee kaê #eeCe ØeekáeMe pÙeeleceÙe
 FÖej kaê GheemLele kaê Áeelekaá n~ envo
 Meyo Fme leLÙe kaê hejÙeeÙekâ n ekaá YeieJeeve
 Deehekaá ùòÙe ce eJeeAeevee n~ veeemlekaá, pee

YeieJeeve keâe vene Ûeenlee, Gmekeâ ùoÙe ce Yee
YeieJeeve Yeuue Øekeâej n~

Ùee eveMee meJeYeleevee lemÙee peeieele
meÙecee~ (ieelee, 2/69)

इस जगत्‌रूपी रात्रि में सभी प्राणी
eveSe° he[nS n, Fmece meÙecee he@<e peie
peelee n~ ieleeòeâ meeOvee mecePekeâj penè
ekeâmee ve DeYÙeeme ekeâÙee, meÙece meOee, lene
Jen peeJe lelkeâue peie peelee n~ Sme ceen-
निशा में भी भगवान क्षीण प्रकाश के रूप में
nj JÙeeòeâ keâ ùoÙe ce meOJe eJeAceevee jnle
n~ jeeSe ce lee ÛevÕcee ne ØekeâMe keâjlee n~
meÙece Deej eÙevleve heej ueiele ne jeeSe keâe
DeJemeeve nelee peelee n, FÕjeÙe ØekeâMe
heâueve ueiele n~ jeeSe ieÙee lee ÛevÕcee keâe
keâeF GheÙeeie vene jn peelee~ FÕjeÙe #eeCe
ØekeâMe heCe ØekeâMe ce heejJeelele ne peelee n~

YeieJeeve Beekâ<Ce keânle n— ‘ve
leÆemele meÙee ve MeMeeZe ve heeJekâ:~’
(ieelee, 15/6)— Jenè ve ÛevÕcee ØekeâMe
keâj mekeâlee n, ve meÙe Deej ve Deeive ne;
FmeueS FÕjeÙe ØekeâMe penè heâuee lee jeeSe
keâe DeJemeeve ne ieÙee, meeOkeâ ùoÙemLe FÕj
keâe Øeehle keâj uelee n~ Demle, Fvo pee #eeCe
प्रकाश है, ज्योतिर्मय परमात्मा के रूप में
heejJeelele ne peelee n~

envo Mayo hejceelcee keâ eveJeeme-mLeeve
Deej ùoÙemLe FÕj keâe ieheveeÙe meeOvee keâe
heejÙeeÙekâ Mayo n Deej ieleeMeeEmeccele n
pemee ekeâ ielee ce Fme meeOvee keâe ‘ieÙelee’
(ieelee, 15/20) keâne ieÙee n~ Fmee Øekeâej
DeeÙe ve keâne me Deelee n, ve keâne peelee n~

DeemleÙe keâ Øeele eve%oeJeeve nS lee DeeÙe,
Deej peye lekeâ vene n leye lekeâ DeveeÙe!
hejceelcee ne meveeleve n~ meveeleve keâ Øeele
BeæeJeeve meveeleveOcece n~

meccepe ce pee oJee-oJeele hepee Ûuee
jne n, hejceelLe-heLe keâe Me@Deele Ûenè me
nelee n~ Ûen eMeMe keâe JeCaceuee %eeve
emeKeeve pemee n ekeâ ‘keâ’ me keâeue Ûee ‘S’
heâej Shheue! eMe#ee keâe keâÙ oje mecheve
nele ne Ûen hee” meceehle ne peelee n~
ieleeòeâ meeOvee keâ ØeMemle heLe hej Fmee ve
henÙeeÙee n~ DeÙele Deelcee keâe peieeve keâ
eueS, hejceelcee keâe jnmÙe ØekâŠ keâjve keâ
eueS jemeueeuee, jeeueueeuee, keâLee, keâeÙee,
veÙe, ieÙeeve eÙeSekeâLee keâe lejn Oece keâe
Keuee hemlekeâ n~ YeieJeeve me Beæe pee[ve,
DeÙele DeelceeDee keâe peieeve keâ eueÙe n~ Ûen
meYee ‘Yepeve’ keâ ne Devleiele n~

ceevoj, ceempeo, ÛeÙe Deej ØeeLevee-
mLeeueÙee DeOÙeeÙe keâe DeejecYekeâ hee” MeeueÙe
n~ Jemle-hepee, Øeelekeâ-hepee, hemlekeâ Ûee
ueekâŠ-hepee, oeJeeue Ûee Ûeyeleje hepeve
मूर्तिपूजा के ही विभिन्न रूप हैं। अधिकांश
ceevoj, ceelÙee heJepe cenehe@<ee keâ mceele-
mLeue ne lee n~ yeeuekeâ henue Fve mLeeueÙee
hej emej Pekeâvee meeKeele n, lee keâYee Je#e-
hepeve Deheveelee n; Je#e mJeÙe ce Skeâ ceevoj
n, epemece FŠ-heLej pee[ve keâe Yee
DeeJemÙekâlee vene jnlee~ celee-ehelee Deej
ie@Dee me DeejecYekeâ hee” he{keâj JeÙemkeâ
nele-nele Jen cenelceeDee keâ memeie ce Deelee
n~ >eâceMe: heejhekeJe neve hej Gveme ØeMve-

heeJDeMve kaáj Jen Skeâ hejceelcee kaâe MejCe ce
peelee ne ieeleeðeâ meeOeve-heLe hej Dee peelee n
Deej òoÙemLe hejceelcee kaâe MeeOe ce meueive
ne peelee n~

**jeceÙeejleeceeveme Yee DeeeoMeeEe ieelee
kaâe ne DeveJeeo n—**

pehe lehe eveÙece peeie evepe Oecee~
Beele meYeJe veevee meYe kaâcee~~

%eeve oÙee oce leejLe ceppeve~
pen ueeie Oece kaânle Beele meppeve~~

Deeiece eveiece hejjeve Devekaâe~
he{ meve kaáj haâue ØeYe Skeâe~~

leJe heo hekeâpe Øeele evejvlej~
meye meeOeve kaáj Ûen haâue mevoj~~
(ceeveme, 7/48/1-4)

pehe, lehe, eveÙece, Ûeeie, leeLee kaâe
DeJieenve — Ûe meye Beelemeccele Oece n~
hemlekaâ he{vee Deeeo kaâe haâue kaâJue Skeâ Gve
ØeYe kaâ ÛejCe-kaâceuee ce Øeele n~ òoÙemLe
FÕej lekaâ hemÙeve kaâ Ûe meye DeejecYeKaâ
meeOeve n~ ceevoj, ceempeo FIÙeeeo ceOÙecce
kaâe ieemJeecee leuemeeoeme Fve Meyoe ce Øemlele
kaájle n—

**leeLeeŠve meeOeve meceoeF~
peeie eyejeie iÙeeve eveheveeF~~**

veevee kaâce Oece yele oevee~
mepece oce pehe lehe ceKe veevee~~

Yele oÙee eÉpe iej meJekaâeF~
eyeAee eyeveÙe eyeyeKaâ ye[eF~~

**pen ueeie meeOeve yeo yeKeevee~
meye kaáj haâue nej Yeieele YeJeevee~~
(ceeveme, 7/125/4-7)**

GheÙeðeâ meYee meeOeve JeeJeeCele n~ paye
Dehevee ØekaâeMe ove kaâe emLeele ce DeeLe n lee
Skeâ nej kaâe Yeeðeâ Øeeve kaájle n~

meye kaáj haâue nej Yeieele meneF~
mee eyeve mele ve kaân heeF~~
(ceeveme, 7/119/18)

eheáj Jen ieeleeðeâ meeOevee kaâ ØeMemle
heLe hej Dee peelee n, Jen òoÙemLe FÕej kaâe
hepeeje ne peelee n, envo n~

mee° kaâ DeeJcYe ce meyeKaâ DeeeoMeeEe
ieelee Lee~ Jen DeeJeeveMee Ûeeie eJemcele ne
Ùeeue lee Éhej ce YeieJeeve Beekâ<Ce Éje Ûen
ieelee heveØekaâeMe ce DeeÙee~ FmeKaâ DeLe kaâe
uekaáj YeeevleÙee heveheve ueeie lee FmeKaâe
ÙeLeeJele YeeÙe ‘ÙeLeeLe ieelee’ ØekaâeMe ce
DeeÙee, epeme 4-6 yeej he{ ueve hej ve kaâeF
mevon n, ve neiee~ Ûene òoÙemLe FÕej kaâe
meeOevee n~

mee° ce ceeveJecceŒe kaâe Skeâ ne Oece
n— òoÙemLe hejceelcee kaâe eJeeole kaájvee!
GmeKaâ eveOeejle eJeeOe Yee Skeâ ne n—
ieeleeðeâ eveÙele eJeeOe! GmeKaâ eJeMe<lee yeelele
nS ÛeeieÕej Beekâ<Ce kaânle n—

**veneeYe>âceveeMeeÓemle ØelÙeJeeÙee ve eJeele~
mJeuhechÙemÙe OecmÙe ŒeeÙele cenlee YeÙeele~
(ieelee, 2/40)**

Depeve! Fme eve<kaâece kaâceÙeeie ce
आरम्भ का नाश नहीं है, सीमित फलरूपी

oek vene n Deej Fmekæ mJeuhe DeYÙeeme Yee ceneve pevce-celÙe kaà yevOeve me Gæj kaàjveJeeuee nelee n~ Deeh Fme kaàce-heLe hej oe kaàoce Ûue Yej o lee Deieue pevce ce leemeje ne kaàoce Deeie ye{iee Deej he[iee~ peme kaàF yeepe heLJee hej [euee, Jen Dekeàjle ne ieÙee, oe heðee heàŠ ieÙee lee Jen heàueiee, heàueiee Deej eceueiee~ ceelÙee ce kaàF #ecelLee vene ekaà Gme ve° kaàj o lee meeOeejCe ceveÙe Oece ce heejJeleve kaàme kaàj ueiee?

ieelee kaà DeOÙeeÙe 6 ce YeieJeeve kaànte n— Depeve! JeeÙejente mLeeve ce oehkeà kaà uee meeOe Thej kaà Deej peele n, Gmece kaàcheve vene nelee~ Ûeeiee kaà DeÙÙe Øekæj peele nS eÙeðe kaà Ûene heejYee~ n~ Gmekæ Jeeðe Meevle emLej leueOeejeJele yeeme kaà lejn Ke[e ne peele n~ Jeeðe Õeeme ce meceente ne peele n~ Õeeme DeeF lee Deece, ieÙee lee Deece! yeeÙe ce omeje kaàF mekeàuhe ve DeeÙee, ve ŠkaàjeÙee~ Depeve Lee[e Ûekæ~ Jen yeeuee— ØeYee! Fme ceve kaà lee ce JeeÙe me Yee lepe ÛueveJeeuee mecePelee n~ Fmekæe @kaàvee lee ueieYeie DemecYeJe n~ Dele: eMeeLeue ØeÙeliveJeeuee ßææJeeve he@e Deehkeàe ve Øeehle nekeàj ekeàme oieele kaà Øeehle nelee n? kaàne eÙVe~eYeVe yeeoue kaà lejn ve°-Ye° lee vene ne peele? ÛeŠe~mee yeouee DeekæMe ce DeeF, ve yejme heeÙee ve yeouee me ne eceue heeÙee Deej oKee ne oKee nJee kaà Peekeà me ve°Ùee ne ieÙee, eJuehle ne ieÙee~ Fmee Øekæj Jen he@e Yee yeÙeeje ve memeej ce Yeeie Yeeie heeÙee ve Deehkeàe ne Øeehle kaàj mekeàe~ kaàne Jen ve°-Ye° lee vene ne peele?

YeieJeeve ve yeleeÙee—

DemeMeÙe ceneyeene cevee oeveken Ûuece~
DeYÙeemeve le kaàvleÙe JejeiÙeCe Ûe ieÙee~~
(ieelee, 6/35)

Depeve! eve:mevon Ûen cave JeeÙe me Yee lepe ÛueveJeeuee Deej evejeOe kaàjve ce oKæj n, ekaàvle meeOeeve mecePekæj DeYÙeeme Deej oKee~meeve JemleDee ce ueieje kaà lÙeeie Deleee JejeiÙe kaà Éeje Ûen Yeuee Øekæj emLej ne peele n~ Fme ieleekele kaàe kaàe kaàjveJeeuee kaàYee oieele kaà Øeehle vene nelee~ Fme meeOeve kaà ØeYeeJe me Jen heCÙeJeevee kaà ueekæ ce DeLeJee heeJeŠe Ûeeiekaàe ce pevce uelee n~ Jene eJe~Ùee ce DeekæC" [yee neve hej Yee eheÙue pevce kaà yeeæmeÙeeie kaà DeveÙeeme ne Øeehle kaàj uelee n, Gmee meeOeeve kaà Deeie ye{elee n Deej 'Devekaàpevcemeemeæmlelee Ûeele heje ieleece~' (ieelee, 6/45)— Devekaà pevce kaà meeOeve kaà heejCeece ce Jene henÙe peele n epemekaà veece hejceieele, hejceOeece n~ kaàieYeMeeC[kaàF pevce kaà yeeo henÙe ieÙe~ Jen kaàDee ne ieÙe ueekæve Oece kaàYee vene yeouee! pe[Yejle caie ne ieÙe ueekæve Oece vene yeouee~ YeieJeeve ceneJeej kaàYee Mej nS, neLee nS; Devle ce ue#Ùe hej henÙe ieÙe, Oece vene yeouee~ Oece kaàYee vene yeouee~ Oece kaà ueeie peevele ne vene FmeeueS Gvn ueielee n ekaà Oece~heejJeleve ne गया। परिवर्तन रूढ़ियों, परम्पराओं और ØeLeeDee kaà nelee n~ OecæÙejCe DeejcYe Yej ne ieÙee lee ceelÙee Yee DeJejeOe vene [eue mekeàlee, lee Ûen #eð ceveÙe jnve~menve

yeouekeāj Oece-heejJeleve keāme kēj mekeālee n?
 Ûen Skeā Yeeevle n Deej OeceMeeEe ieelee keā
 eJemcele ne peeve keāe o<heejCeece n~

ieelee ce YeieJeeve DeeÖeemeve ole n—
 ‘Deehe ÛelmeojeÜeeje’ (9/30)— Depeve!
 DelÜevle ojeÜeeje Yee Üeeo DevevÜe YeeJe me
 cePe Yepelée n lee Jen meeOe ceeveve ÜeeiÜe n~
 DevevÜe ceeve DevÜe ve! ekeāmee Yee DevÜe oJee-
 oJele keāe ve Yepete nS pee evejvlej cePe
 Yepelée n Jen meeOe ceeveve ÜeeiÜe n~ keāeve?
 Jene ojeÜeeje! keÜeeekēā Jen ÜeLeeLe eveSeÜe me
 ueie ieÜee n~ ÜeLeeLe pee melÜe n, leòJe n;
 Gmekeāe eveSeÜe Jene emLej ne ieÜee, Gmekeāe
 YeŠkeāeJe meecehle ne ieÜee n~ Flevee ne vene,

e#eÜe YeJeele Oeceelcee

MeÖeÜÜeevle eveieÜÜele~

keāevleÜe Øeelepeeveeen

ve ce Yeðeā: ØeCeMÜeele~~

(ieelee, 9/31)

Jen ojeÜeeje Meele Oeceelcee ne peelee
 n, meoe jnve Jeeuee Meeevle keāe Øeehle kēj
 uelee n~ Depeve! eveSeÜeheJekēā OeJemelÜe peeve
 ekeā ceje Yeðeā kējYee ve° vene nelee~ ieeleeðeā
 meeOeve Smee peeJeeve yeecee pemee n epemekeā
 Devemeej Lee[e Yee meeOeve Deehekeāe pevce-ceÜe
 keā yevOeve me heej ueiee ole n~ leeve-Üeej
 yeej ieeleeYeeÜe ‘ÜeLeeLe ieelee’ he{ eueÜee,
 कुछ अभ्यास शुरू कर दिया, बीजारोपण हो
 ieÜee lee eJeeveMe kējYee vene neiee~ Üe meeOeejCe
 ueeie ‘ceje Oece’, ‘leje Oece’ kējkeā kelÜee
 heejJeleve kējjie? ceeÜee keāe heje Øekeāehe ne
 leye Yee Jen ve° vene neiee~ FmeeÜeS meoie®
 keāe MejCe nekeāj ieeleeðeā meeOevee DeejcYe
 kēj, meyekeāe ieelee Øeevee kēj, OeeevlejCe keāe
 ØeMve meoe-meoe keā eueÜe meuePe peeÜeeiee~

!! yeeueÜe Bce meoie®oJe YeieJeeve keāe peÜe !!

गीता में वेद का स्वरूप

गीता में वेद का स्वरूप

DeeoMeem\$e ieelee keâe Gollee< n ekeâ Hejceelcee ne Hejce melÙe n, MeemJele n Deej meveeleve n ekeâvle Jen DeeÙevlÙe Yee n DeLeele eÙeðe keâe lejlee me, mekeâuHe—eJekâuHe me Hej n~ Fme ÛeÙeue eÙeðe keâe evejeOe kaâj meveeleve Hejceelcee keâe Heeve keâe eJeeOe keâe ieelee ce Ûe%e keâne ieelee n, Ûen ÛeeieeJeeOe n~ Fme Ûe%e keâe कार्यरूप देना कर्म है और इस नियत कर्म का DeeÙejCe ne Oece n, epemekeâe eveOeeejle Meem\$e n ieelee! ‘Fele ieÙeele Meem\$e’ (ieelee, 15/20)~ YeieJeeve keânle n— pee Fme ieelee Meem\$e keâe eJeeOe keâe Ûe[DevÙe—DevÙe eJeeOeÙee me keâaceveeDee me Øeejle nekeâj DeeÙejCe kaâjle n, Gvekeâ eueS ve emeeæ n, ve meKe, Deej ve Hejce ieele ne n (ieelee, 16/23)~ Jeo keâe eueeHeyeæ kaâjveJeeue ceneke JeoJÙeeme ve Yee meYee Oeecekeâ meeenlÙee ce ßeeceOYeieJeeielee keâe ne Meem\$e ceeveve keâe DeveMemee keâe n~ ‘ieelee meieelee keâleJÙee ekeâcevÙe: Meem\$emeien:~’ (ceneYeejle, Yee<ce HeJe, 43/1) DeLeele ieelee Yeuee Øekeâej ceveve kaâjkeâ ùoÙe ce OeejCe kaâjvee ÛeeenS keÙeekeâ Ûen mJeÙe Gve HeOaceveeYe YeieJeeve keâ ßeeceKe keâe JeeCee n epevn nce meye Øemevve kaâjvee

Ùeenle n; eHeâj DevÙe Meem\$ee keâ meken keâe keÙee DeeJeMÙekeâlee n?

ieelee 2/40 ce n ekeâ ‘veneeYe>eâceveeMeeÓemle’— Depeve! Fme ieeleekelle keâce keâe kaâjve ce DeejcYe keâe veeMe vene n~ Gmee keâce keâe pevce—pevceevleje ce leye lekeâ kaâjvee He[lee n, peye lekeâ Hejceelcee keâe oMeve Deej Gvece emLeele ve eceue peeÙe~ FmeeueS Oece keâYee yeouelee नहीं। इसमें सीमित फलरूपी दोष भी नहीं है। इस कर्मरूपी धर्म का किंचिन्मात्र meeOeve pevce—ceÙe keâ ceneve YeÙe me Gæej kaâjveJeeue nelee n~

ieelee 2/41 ce n ekeâ ‘JÙeJemeelÙeeelcekeâeYeeæjkeân keâ@vevove’— Fme eve<keâece keâceÙeeie ce eveMÙeÙeeelcekeâ e>eâÙee Skeâ n, yeeæ Skeâ n~ pee ueeie yenle—mee e>eâÙeeÙe kaâjle n, keÙee Je Yepeve vene kaâjle? YeieJeeve keânle n ekeâ DeeJeJeekâÙee keâe yeeæ Devevle MeeKeeDeeJeeuee nelee n FmeeueS Je Devevle e>eâÙeeDee keâe ie{ uele n, eoKeeJeŠe MeeYeeÙekele JeeCee ce Gme JÙekele Yee kaâjle n~ Gvekeâ JeeCee keâe

ÚeHe epeve-epeve keâ eÚeðe Hej He [peelee n, Gvekeâ Yee yeeæ ve° ne peelee n~ Je 'JeoJeeojlee:' (ieelee, 2/42)— JeojeekeÚee keâ HeâueÙeele ce ne Devejkele jnle n, 'स्वर्गपरा:' (ieelee, 2/43)— mJee keâ ne meJeeHeej cevele n~ Sme ueeie yeej-yeej pevce-मृत्युरूपी अनन्त फल को प्राप्त होते हैं।

JeoJeekeÚee ce Devejkele jnveJeeue pevce-मृत्युरूपी अनन्त फल पाते हैं। वेद वाक्यों में Devejkele jn ekeâvle pevce-ceÚe—Úe>eâ ve HeeÚe vene Úe [e keÚeekeâ '\$eieCÚeeJeeÚee Jeoe' (ieelee, 2/45)— Depeve! Jeoe leevve ieCee lekeâ ne ØekeâMe keâjle n~ Fmeve Deeie DeeJeeveMee HejceeIcee keâe oMeve vene keâje Heele FmeueS Jeoe keâe DeeØekeâle Yeece leevve ieCee me THej G"! yeÿe keâe peeve, yeeÿeCe yeve~ THej G"ie lee keÚee HeeÚeie? nce ne G" Úee keâeF Deej Yee G"e n? Gmeve HeeÚee keÚee? YeieJeeve ßeekeâ<Ce keânle n— Jen yeÿe keâe peevelee n, Deej pee yeÿe keâe peevelee n, Jen yeeÿeCe n~ Depeve! le Jeoe keâe DeeØekeâle Yeece leevve ieCee me THej G", yeeÿeCe yeve~ Depeve #eeÙee ßeCee keâe meeØekeâ Lee~ YeieJeeve ve Gme DeeoMe eoÚee— le yeÿe keâe peeve Deej yeeÿeCe yeve~ Dele: yeeÿeCe meeØeeve me eceueveJeeue Skeâ emLeele n~

ieelee (2/46) ce n ekeâ 'यावानर्थउद्धाने'— meye Deej me HeejHeCe mJeÚÚ peeueMeÚe keâ ØeeHle neve Hej #eð peeueMeÚee me ceveÚe keâ epeleeeve ØeÚeepeve jnlee n, DeÚÚe Øekeâj yeÿe keâe peeveveJeeue yeeÿeCe keâe Jeoe me Gleee ne ØeÚeepeve jnlee n~ Fmee keâe DeÚeeÚe 4/19 ce keânle n ekeâ 'ÙemÚe

meJe meceejcYee:'— epeme He@<e keâ Éeje mecheCelee me DeejcYe ekeâÚee nDee eveÚe le keâce Fleee Gvvele ne ieÚee ekeâ Jeemevee Deej ceve keâ mekeâUHe-eJeeâUHe me THej G" ieÚee (mekeâUHe-eJeeâUHe me THej G"vee ceve keâe evejeOeeJemLee n keÚeekeâ mekeâUHe keâe ne omeje veece ceve n~) Fme evejeOe keâ meeLe ne '¥eeveeeive oiØekeâceCece'— epeme peevevee Úeenlee Lee, epemekeâ eueS Jen Yepeve kaâj jne Lee, Gmekeâe ØeÚe#e oMeve Deej oMeve keâ meeLe eceueveJeeue peevekeâje ¥eeve n~ Gme ¥eeveeeive ce keâce meoe-meoe keâ eueS peue जाते हैं। ऐसी स्थितिवालों को बोधस्वरूप ceneHe@<ee ve HeeC [le keâne n~ Úene yeeÿeCe n~ Gvekeâ jnvee keâmee nele n?

विद्याविनयसम्पन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि।

शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः।।

(ieelee, 5/18)

Sme HeeC [lepeve eJeÁee eJeeÚeÚekele yeeÿeCe leLee ÚeeC [eue ce, ielee, keâðe leLee neLee ce meceeve oe°Jeeue nele n~ ve eJeÁeeJeeÚeÚekele yeeÿeCe keâeF eJeMeelelee jkelee n, ve ÚeeC [eue keâeF nevelee keÚeekeâ Fve ceneHe@<ee keâe Áe° meeOe Deelce Hej He [lee n, Úeece [e Hej vene~ Je peevele n ekeâ eJeÁeeJeeÚeÚekele ue#Úe keâ meceeHe n Deej ÚeeC [eue Lee [e oje Hej n, ekeâvle n Gmee Hele keâ HeeLekeâ!

ieelee (8/28) ce YeieJeeve keânle n ekeâ Sme Deelceemlele ceneHe@<e 'Jeo<e Úe¥e<e'— Jeoe, Úe¥e, oeve Deej leHe— Fve Úeeje keâ Heâuee keâe Deele>eâceCe kaâj peelee n

DeLeele Jeo HeeÚ ÚŠ peele n~ ieelee (11/48)
 ce n— ‘ve JeOÙeÙeeÙeeÙeeve oeveve Ûe e>eàÙeeÙeeYeve
तपोभिरुद्रैः ।’ DeLeele ce ve JeO me, ve ÛeÙe me,
 ve DeOÙeeÙee me, ve oeve me, ve e>eàÙee me, ve Gie
 leHe me DeeJ ve lej emeJeeÙe DevÙe ekeamee me oKe
 peeve kaà eueS mecYeJe n~ ieelee DeOÙeeÙe 11/53
 ce YeieJeeve kañle n ekaà ‘**नाहं वेदैर्न तपसा न**
oeveve ve ÛepÙeeÙee~’— अर्जुन! मेरा जो स्वरूप
 leceve oKee, Jen ve lee JeO me, ve ÛeÙe me, ve
 leHe me DeeJ ve oeve me ne ðeeHle neveJeeuee n~
 ekeàvle ieelee DeOÙeeÙe 11/54 ce kañle n ekaà,
YekeÙÙee IJeevÙeÙee MekeÙe DenceJeeJeOeÓpeve~
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परन्तप।।

DevevÙe Yeekele kaà Éje ce Fme ðekeàej
 oKeve kaà eueS, pemee ekaà leceve oKee, mHeMe
 kaàjve kaà eueS, DeeJ ðeJeMe kaàjve kaà eueS Yee
 meueYe n~ mHe° n ekaà JeO meoe meeLe vene olee,
 Gmekeàe GHeÙeeie Skeà meecce lekaà ne n~ Deevleejkaà
 JeO Yapeve me eceueveJeeuee FMJeJHeoðe Skeà
 peeieele n, meÙeej n~

YeieJeeve kañle n—

TOJeeueceOe:MeeKeceMJelLe ðeenjJÙeÙee~
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित्।।
 (ieelee, 15/1)

Jeo nce kaàye mecePe ueie? keÙee Ûen ekeamee
 Hemlekaà kaà veece n? keÙee ekeamee ie@keàue ce
 Fmekeàe He{eF nelee n? YeieJeeve ve kaàne— vene,
 memeej Skeà HeeHeue Je#e kaà meoMe n~ Thej
 Hejceelcee epemekeàe ceue n, veeÙe keàŠ—HeleieHeÙevle
 ðekeàele ne epemekeàe MeeKee—ðeMeeKee n, JeO Fme
 DeeJeeveMee memeej eJeŠHe kaà Heoðe kañ ieÙe n~

epeme Deevlece kaàHeue Hej nceeje pevce nDee
 n, nceeje ieeleekale meeOeeve, eveÙele kaàce Smee
 ne, pene Lee[e meÙeece meOee lee YeieJeeve
 Deelcee me DeeYeVe nekaàj ceieoMeve kaàjve
 ueiele n, DeHee@eÙe JeeCee Glejve ueiele n,
 Gmee kaà veece JeO n~ YeieJeeve kaà eveoMeve kaà
 mecePele nS meeOekaà Deeie ye{lee n, kaàHeue
 me Jen MeeKeeDee lekaà HenÙe peele n DeeJ
 Gleeve nele-nele pene ceue kaà mHeMe ekaàÙe
 तो उसी स्वरूप में स्थित हो जाता है। इस
 प्रकार मूल सहित इस संसाररूपी वृक्ष को जो
 peevelee n, Jen JeoeJele n; ve ekaà ievLe kaà
 रूप में उपलब्ध वेद को पढ़ाई। वेद माने
 peevekeàej! pee Hejceelcee DeeJeeole Lee, Gmekeàe
 peevekeàej ne ieÙee~ JeemleeJekaà JeO kaàeF
 Hemlekaà vene n, YeieJeeve kaà JeeCee n,
 DeeHleJeÙee n~

YeieJeeve Beekeà<Ce ieelee ce kañle n—

Ô Ielmeeoelle eveoMee yeÿeCeem\$eeJeOe: mcele:~
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा।।
 (ieelee, 17/23)

DeLeele Deece, lele DeeJ mele— Ûe leevve
 veece yeÿe kaà n~ Gmee me JeO, ÛeÙe DeeJ
 yeeÿeCe jÙe ieÙe DeLeele JeO, ÛeÙe DeeJ yeeÿeCe
 Deece me Heoe nele n~ ieelee kaà Devermeej
 ÛeeieJeeOe ÛeÙe n~ DeOÙeeÙe 4/24–30 ce
 YeieJeeve ve yelLeeÙe ekaà yenle me Ûeeiee FevoÙee
 के बहिर्मुखी प्रवाह को संयमरूपी अग्नि में
 nJeev kaàjle n, yenle me Ûeeiee Meyooeokaà
 विषयों का आशय बदलकर इन्द्रियरूपी
 Deeive ce nJeev kaàjle n, yenle me MJeeme kaà
 ðeMJeeme ce lee kaàeF ðeMJeeme kaà MJeeme ce

nJee kaájle n Deej Devlele: MJeeme-ðeMJeeme kaáe
ieele jekeákaáj ðeeCeeJeece kaá HejeÚeCe ne peelee n~
Fme Hekeáaj Gvneve Úe%e kaá lejn-Úeeon eyevoDee
Hej ðekeáeMe [euee pee meye kaá meye Úeeie meeOevee
kaá Deie-GHeeie n~ Fve Úe%ee ce Deeive vene
peuelee~ Fve meYee Úe%ee ce Ô kaá evejvlej pehe
kaájvee nelee n FmeeeueS YeieJeeve ve kaáne ekaá
Úe%e kaáe GIHeeðe Ô me n~

pÚee ne Fve Úe%ee kaáe Deve%eeve ekaáÚee
ieÚee, YeieJeeve peevele n ekaá Yekelle cePe Hekeáaj
jne n~ Gvn oj kaáne mJeie me vene Deevee n~
Gvekaáe eveJeeme DeeHekaá òoÚe ce n~ DeeHe mekaáUHe
yeeo ce kaájle n, Jen Henue ne peeve peelee n
ekaá DeeHe keÚee meeÚeeJeeue n? FmeeeueS Jen
lelkeáeue Úeeie#eece kaájve ueiele n, meeOekaá kaáe
eveoMe ove ueiele n ekaá Sme Úeue, Sme celee
kaáj, Deye ieuelee kaáj jn ne, Deye "ekaá n,
Deye Keleje n Úee Keleje Šue ieÚee...~ meeOekaá
के हृदय में उसकी अवस्था के अनुरूप भगवान
kaá BeeceKe kaáe meeOee ðemeejCe neve ueielee n,
DeHee@eÚe JeeCee Glejve ueielee n, Úene meeOekaá
kaá eueS Jeo n~ Úene DeeMeÚe n ekaá Deece kaá
melele DeYÚeeeme me Jeo jÚe ieÚe~

Dee%ee Heeueve kaájle-kaájle meeOekaá ve peye
Gme ceue kaáe mHeMe ekaáÚee pené me ðeYe ðemeejCe
ole n lee 'peevele lecnen lecnF neF peeF~'—
Gvn peevekaáj meeOekaá Yee Jene ne ieÚee, meJekaá
meoe kaá eueS Kee ieÚee, mJeecee ne Me<e yeÚee~
'ye%e peeveele yee%eCe:'—ye%e kaáe peevekaáj Jen
yee%eCe ne peelee n~ Úen emLeele Deece kaá
evejvlej DeYÚeeeme me eceuelee n FmeeeueS kaáne
ieÚee ekaá Ô me yee%eCe jÚe ieÚe~

Fme Hekeáaj Úe%e, Jeo Deej yee%eCe kaáe
GIHeeðe Deece kaá melele eÚevleve me ne nelee
n~ Úene ielee 9/17 ce Yee n ekaá 'JeÁe
पवित्रमोंकार ऋक्साम यजुर्वेद च'— HeeJeŠe
Deekaáaj me \$e+kaá DeLeele ðeeLevee ce ne n~
Henue DeejeceYekaá ðeeLevee nelee n pemee ekaá
ielee (10/9) ce n~ 'ceeÚÚeeðee ceoieleeðeeCee
बोधयन्तः परस्परम्'— Je cePece ne evejvlej
eÚeeðe kaáe ueieeve Jeeue, cePece ne ðeeCee kaáe
ueieeve Jeeue meOJe ceje ne ðee>eáÚeeDee kaáe
yeeOe kaájle n, ceje ieCeieeve kaájle nS
evejvlej cePece ne jceCe kaájle n~ DeYee ve
नाम जपा, न रूप देखा, केवल गुणगान
kaájle n~ Gve Yekellee kaáe YeieJeeve kaánle n ekaá
ce yeeæÚeeie DeLeele Úeeie ce ðeJeMe Jeeuee
yeeæ ole n epameme Je cePe ðeeHle nele n~
Úeeie ce ðeJeMe Jeeuee yeeæ DeeHe kaáme ole
n?—Fme Hej YeieJeeve Beekeá<Ce kaánle n~

तेषामेवानुक्तम्यार्थमहमज्ञानजं तमः।

नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता।

(ieelee, 10/11)

Gvekaá THej HeCe Deveien kaájve kaá eueS
Gvekaá Deelcee me DeeYeVe Ke[e nekaáj ce
De%eeve me GIHeVe nS Gvekaá DevOekaáaj kaáe
ज्ञानरूपी दीपक के द्वारा प्रकाशित कर नष्ट
kaájlee n~ Jemlele: ekaámee emLeeÚe%e Úeeiee Éeje
paye lekaá Jen Hejceelcee DeeHekaáe Deelcee me
peeiele nekaáj DeeHekaáe HeLe-meÚeeueve vene
kaájlee, jekeáLeece vene kaájlee, ðekeáelee kaá ÉvÉ
me evekeáeuelee nS Deeie vene ue Úeuelee, leye
lekaá ÚeLeeLe Yepeve DeejcYe ne vene nelee~ Jeme
lee YeieJeeve meJeŠe me yeeuelee n ueeakeáve ðeejcYe

में वे स्वरूपस्थ महापुरुष के द्वारा ही बोलते हैं।
 Üeo Smee ceneHe@<e DeeHekeåe ØeeHle vene n lee Je
 mHe° vene yeeueie~ Fme Øekeåej YeieJeeve pemee-
 pemee ceieioMeve kaçj, Jeme-Jeme ne Üeuevee
 प्रार्थना का सही रूप है। यह प्रार्थना प्राप्तिपर्यन्त
 Üeuelee n~ kaçue ØeeHle n lee Deepe Yee ØeeLevee
 Üeue jne n~

meece DeLeele mecelJe eoueaveJeeuee Øee>åÜee
 Üen ØeeLevee mecelJe ce ue peelee n DeLeele
 YeieJeeve pee n, Depej, Decej, MeeMJele, Decale,
 DekeåeŠÜe, pÜeeleceÜe, epeve eJeYeeleÜee me DeeLe-
 Øeele n, Je ØeYe meeceve Ke[ne peeÜeie DeeJ
 DeeHece Åe° yevekaçj meÜeejle ne peeÜeie Ieye
 oKeve ce DeeÜeiee ekeå YeieJeeve kaçCe-kaçCe ce kaçme
 JÜeeHle n, kaçme pÜeeleceÜe n epevekaç ve meÜe
 ØekeåeMele kaçjlee n, ve Üevõcee DeeJ ve Deeive
 ne! Gve ØeYe kaçå ØelÜe#e kaçjle nS meeOkeå Gvne
 ce meeceenle ne peelee n~ Hejceelcee pee Lee, Jen
 Yee Gmee YeeJe kaçå ØeeHle ne peelee n~ Gme
 Hejceelce lelJe me mecelJe ØeeHle kaçj uelee n~ Sme
 ceneHe@<e lelJeoMee kaçnueele n~ ØeeHlekaçue ce
 YeieJeeve eoKeeF He[le n, ekeåvle omej ne #eCe
 Jen DeHeve DeeHekeåe Gve YeieJeeve kaç ieCee me
 HeejHeCe Heelee n, Sme mevle DeeJ YeieJeeve ce
 Devlej vene n~

Üepe: DeLeele Üepeve kaçå eJeMece eJeeOe
 meeOeve-Heæele n~ meeOeve, meÜece kaçme kaçj?
 MJeeame-ØeMJeeame kaçå Üe%e 'Üe%eevee
 जपयज्ञोऽस्मि'— peHe ne meJeeHeej Üe%e n~
 सम्पूर्ण जगत हवन सामग्री के रूप में है। मन
 kaçå Øemeej ne peiele n~ Fme Üe%e me ceve emeceŠ
 kaçj Meevle ne peelee n, ceve eJeeave ne peelee

n Ieye Üepeve HeCe nelee n~ Fme Üepeve ce
 नाम, रूप, लीला, धाम और ब्रह्मविद्या का
 DeYÜeeme kaçjvee nelee n~ Gve meyme
 HejceelceeHeÜevle oje leÜe nelee n~ Üeeie
 Deve%åeve kaçå GHeÜekele DeeJemÜekeå Deie cePeme
 ne nele n~

JeO Skeå ne n~ eve@kale kaçå Škeåekaçej
 oieeÜeeÜe kaçå kaçLeve n ekeå JeO ceule: Skeå ne
 Lee ekeåvle Gme oiece JeO kaçå meiece yeveeve kaçå
 oe° me JÜeeme Éeje Fmekaçå MeeKeeDee ce
 eJeYeapeve ekeåÜee ieÜee~ Henue JeO kaçå ŠeÜee kaçne
 peelee Lee~ Gmece \$e+kaç, Üepe DeeJ meece kaçå
 veece eueÜee peelee Lee~ He@<e mekale ce Yee Fvne
 Jeoe kaçå veece eceuelee n~

**Iemceeo Üe%eele meJenle: \$e+Üe: meeceeeve pee%ej~
 Üoeeme pee%ej Iemceele ÜepemIemceeopeeÜele:~~**

ieelee ce Yee Ieeve ne JeO kaçå ÜeÜee n,
 peme— 'त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा'
 (ieelee, 9/20), 'एवं त्रयीधर्ममुपपन्न'
 (ieelee, 9/21)~ Mekeue ÜepeJeO kaçå
 ceoÜeevove meenlee, epeme yeepemeveÜee meenlee
 Yee kaçnle n, kaçå YeeÜe kaçjle nS eJepeÜeveiej
 kaç jeepe nejnj DeeJ yekekaç kaç ØeOeeveceSee
 meeuenJee Meleeyoe kaç kaçåMee eveJaemee ØekeåeC[
 HeeC[le ceneOej ve JeooeHe veecekaç Škeåe ce
 eueKee— 'Iešeeoe yeÿe-HejchejÜee ØeeHece Jeoce
 JeOJÜeeme cavocleeve ceve<Üeeve eJeeÜevleÜe
 lelkaçHeÜee ÜeleOee JÜemÜe \$e+ieÜepe:
 meeceLeJeeKÜeemÜeleje Jeoeve Haue-JeMechHeeÜeve-
 peeceave-mecevleYÜe: >ååceOHeeoMe' DeLeele
 yeÿee me Üeuee Dee jne JeO-Hejcheje kaçå ienCe
 kaçj kaçå JeOJÜeeme ve cevoocele ceve<Üee kaçå eueS

वेद को ऋक्, यजु, साम और अथर्व के रूप
 ce eJeYeepele kaāj >eāceMe: Heue, JeMecheeUeve,
 peeceeeve DeeJ meceVle kaāe GHeoMe ekeāUee~ Fme
 Øekeāej eJeYeepeve kaājve kaā kaājCe kaā<CeÉHeeUeve
 kaāe JeoJUeeMe kaāne peele n~ Øeleele nelee n ekeā
 DeLeJeJeo ce ceenve—ceeJCe—GŪUeeŠve FIŪeeeo
 DeeYeŪeeje kaā kaājCe DeeJcYe ce Fmekeāe ieCeeve
 Jeo ce vene nelee Lee~ kaāueevlej ce Ūe%ee kaāe
 j#ee kaā eueS DeLeJeJeo kaā Fve ceŠee kaāe GHeŪeeie
 neve ueiee lee JeoŪele^oŪe DeLeele Ūeej Jeoe kaāe
 ieCeeve neve ueiee~

YeieJeeve Beekē<Ce kaānle n ekeā ‘JeomŪe
 meJenjceJe JeĀee’ (ieele, 15/15) DeLeele
 meYee Jeoe ce ce ne peeveve ŪeeiŪe n~ meejeMe
 Ūen n ekeā ŪeeieMJeJ YeieJeeve Beekē<Ce ve epame
 Jeo kaāe cenIJe eoŪee n, Jen meeOevepevŪe n,
 Yepeve kaāe peeieele kaā meele meeOkeā kaā ūoŪe ce
 YeieJeeve Éeje Øemeeejle JeeCee n FmeeeueS
 DeHee@<eŪe n~ YeieJeeve meeOkeā kaāe Glevee ne
 yeleele n epeleeeve Gmekeā mleJ kaā eueS DeeJeMŪekā
 n FmeeeueS Fme Jeo kaāe eueeHyeæ vene ekeāUee
 pee mekeālee~ ekeāmee leIJeomee ceneHe@<e kaā
 mej#eCe ce ieleekele meeOeeve kaāj, JeemleeJekā
 Jeo DeHekeā eueS Yee meueYe n~

cevemceele (2/6/7) ce n ekeā Jeo DeeJ
 mceele Oece kaāe ceue n~ pee kaāŪe ceve ve kaāne
 n, meye Jeo ce n DeLeele Jeo DeeJ mceele Skā
 ne n~ Deye cevemceele kaāe JUeJemLee Yee oKe ue~
 cevemceele (1/87–88, 92) ce n ekeā yeŷee
 kaā ceKe, yeen, pelee DeeJ HeeJe me >eāceMe:
 yeeŷeCe, #ee\$Ūe, JeMŪe DeeJ Meo GIHeve nS n~
 Fmece Yee veeYe kaā THeJ Yeeie me pee Heoe nS,

Je HeeJe\$e n~ Gmece Yee meyme Gōace Deie me
 Heoe neve DeeJ Jeo kaāe OeejCe kaājve me Fme
 mecheCe memeej kaāe mJeecee yeeŷeCe ne n~
 HeejeMej mceele (1/73) ce n ekeā Meō
 JeoJeekeŪe Hej eJeŪeej kaāj lee vejkeā ce peeŪe~
 ieleece mceele ce n~

अथाहास्य वेदमुपशृण्वतश्त्रपुजतुभ्याम्
श्रोतपूर्णम्। उदाहरणे जिह्वाच्छेदः
OeejCeMejeJYeo:~ (ieelece mceele, 12/4)

DeLeele Meo Ūeeo Jeo kaāe BeJeCe kaāj ue
 lee \$eHe DeLeele jeiee DeeJ pele DeLeele ueeKe
 me Gmekeā kaāve YeJ o, Jeoce\$e kaāe GŪŪeejCe
 kaājve Hej Gmekeā epenJee kaāŠJee ue DeeJ Jeo
 He{ lee Gmekeā MejeJ kaāe Ūove kaāj o~ eJeŪeej
 ce\$e me yenmeKŪe pevelee kaāe Jeo lee Jeme ne
 vejkeā o jne n, eHeāj epenJee keŪee kaāŠJee jn
 n? mceele kaā Devemeej epevekeā eueS Deie–Yeie
 Ūee vejkeā kaāe eJeOeeve n, Je Jeo kaāe keŪee
 ceeveie? Jeo DeeJ mceeleŪee me epevekeāe Yeuee
 nelee ne, Je DeHevee Jeo oKe! Deye pevelee
 eMee#eŪe n~ Jeo kaāe veece uekeāj DeHe pevelee
 me kaāŪe Yee vene ceveJee mekeāle~

HejeCee ce DeeKŪeeve Deelee n ekeā cene<e
 eJeMJeece\$e eŪevleve kaāj jn Le~ Gvekeāe Yeekale
 oKekeāj yeŷee DeeŪe DeeJ yeeue— “Deepe me
 lece \$e+<e ne~” eJeMJeece\$e kaāe mleece vene
 nDee, eŪevleve ce ueie jn~ kaāŪe kaāue HeMŪeele
 oJeeDee meenle yeŷee Heve: DeeŪe DeeJ yeeue—
 “Deepe me lece jeepee<e ne~” ekeāVle eJeMJeece\$e
 kaāe meceeOeeve ve nDee~ Je DeveJeele eŪevleve ce
 ueie jn~ yeŷee oJee mecheOeDee kaā meele Heve:
 DeeŪe DeeJ yeleeŪee— “Deepe me lece cene<e

nS~'' eJemJeeceSe ve kaane— “vene, cePe
epellevōUe yeYee<e kaan~'' yeYee ve kaane— “DeYee
Iece epellevōUe vene ne~'' eJemJeeceSe Heve:
leHemUee ce ueie ieUe~ Gvekaē ceemle<kaē me leHemUee
kaē DeeYee evekaēueve ueiee~ Ieye oJelleDee ve yeYee
me eveJeeve ekaēUee~ yeYee pee Heve: DeeUe, Gmee
Øekeāej eJemJeeceSe me yeue— “Deye Iece yeYee<e
ne~'' eJemJeeceSe ve kaane— “Ueeo ce yeYee<e n
lee Jeo nceej JeJCe kaāj~'' Jeo eJemJeeceSe kaē
ūoUe ce Glej DeeUee~ pee leōJe eJeeole vene Lee,
eJeeole ne ieUee~ Uene mecheCe Jeo n~ Øekeāele kaē
Øemeej DeeJ Dele kaē meeLe Hejceelcee kaē DeveYeele
kaē veece Jeo n~ Uen DeveYeele FMJeJeeUe Øeoode n
FmeeueS Jeo kaē DeHee@<eUe kaane peele n~
ceneHe@<e DeHee@<eUe nele n~ Gvekaē ceoUeece me
Hejceelcee ne yeuelee n~ Jen Hejceelcee kaē meoMe
Øemeejkaē ne peele n~ kaēJue Mayo%eeve kaē DeeOeej
Hej Gvekaē JeeCee ce evenle UeLeeLe kaē HejKee
venē pee mekaēlee~ Gvn Jene peeve Heelee n epemeve
e>eāUeeIckeā HeLe me Ueuekaāj Fme DeHee@<eUe emLeele
kaē HeeUee ne, epemekaē Dence Hejceelcee ce eJeeueve
ne Ueekaē ne~ Hemlekaē kaē Jeo ceeveve Jeeue
Deevleejkaē Jeo me HeejeUele ne venē n~ JeemleJe
ce Jeo Skeā yenle GŪUe meeOeeveIckeā GHeueyOe
n, DeveYeele n~ Yepeve kaē peeieele kaē HeMŪeele
meeOekaē kaē ūoUe ce YeieJeeve Éaje meUeejle JeeCee
kaē veece Jeo n~

mecepe ce ØeUeeuele Jeo Yeejle kaē
Selenemekeā SJe meemkaēlekaē iejJeieeLee n
epemece ueieYeie 80 ØeeleMele kaēcekaēC[n,
16 ØeeleMele GHeemeeve n DeeJ kaēJue 4
प्रतिशत ज्ञान के मन्त्र हैं। पुस्तक रूप में

GHeueyOe Fvne Jee kaē meveeIeve~Oece kaē
MeemSe kaane peele n~ JeemleJe ce Ue ØeeHleJeeue
DeeHleHe@<ee kaē JeeCeUee kaē mekaēueve n;
ueekaēenle DeeJ ueekaēMe#eCe kaē eueS Fvekaē
GHeUeeie n~ Gvekaē JeeCee kaē meneje uekaāj
ueeie Skeā Hejceelcee ce Beæe emLej kaājle n
Deej Deeie kaē meeOeeve ce ØeJeode nele n~ Gve
ceneHe@<ee kaē eveoMe Lee ekaē G''le-ye''le,
meele~peeiele meUe SkeāceSe yeYee kaē eŪveIeve
kaāj, Gmekaē mcejCe kaājle nS cen OeeUe,
neLe OeeUe, Gmekaē mcejCe kaājkaē ne MeUeeve
kaāj, eyemlej me veeUe HeeJe jKe, mcejCe kaājle
nS ne oevekaē e>eāUeekeāueeHe mecheeole kaāj~
kaēueevlej ce OeeceUeeUee ve meJue kaēcekaēC[
kaē veece Hej yenle kaēUe eueKe eoUee~ Deepe Yee
Skeā Hejceelcee kaē eveoMekeā He@<e mekle kaē
ceueceSe Éaje mecepe kaē ceieoMeve Jee kaē
JeemleJekaē GHeUeeie n keUeekeā kaēcekaēC[ce
Henue Yee He@<e mekle He{e peele Lee, Deepe
Yee Jemee ne n~ ceneHe@<ee kaē mej#eCe ce,
Gvekaē eveoMeemeej meeOeeve kaājve me pene
Beæe me mecyevOe pe[e, meeOekaē kaē ūoUe ce
DeHee@<eUe JeeCee peeiele ne peele n~ Gvne
ceneHe@<ee kaē JeeCee kaē mekaēueve GHeeve<eo
n~ Gvne kaē JeeCeUee Jeleceve Jeo n~ ekaēvle
Jeo Fleeve ne vene n~ mecheCe meeOeeve kaānve
ce vene Deelee, leJeoMee ceneHe@<ee Éaje ne
Gmekaē peeieele n FmeeueS peeieele kaē HeMŪeele
kaē Jeo DeeveJeeveUe n~ Uen peeieele ekaānee
Yee JŪeekele ce ne mekaēlee n~ Fmekaē eueS
kaēJue Beæe ueielee n pee DeeHe meyce n~

!! Ô Beē meoie@oJe YeieJeeve kaē peUe !!

अजमते-यथार्थ गीता

Depcele – ÛeLeeLe ieelee

(‘ÛeLeeLe ieelee’ kaê ceenelcÙe)

ye [e Dekeâole¹ me kaân jne n ÛeLeeLe ieelee kaê n Ûe Depcele²
kaâjïee pee Yee celeeDeue:³ Fmekeâ nkeâkeâlee⁴ kaê heÙeece⁵ oiee~

peemle⁶ kaê peie Deepcae⁷ ce kaêve neje n kaêve peelee n

Fme nkeâkeâle kaê pee yelelee n Jen MejeDele⁸ ‘ÛeLeeLe ieelee’ n~

peemle kaê yeemekeâve lej oiee neie epemece mecej⁹ Mepej¹⁰ oiee

Jen n Depcele ‘ÛeLeeLe ieelee’ kaê pee nkeâkeâle Yeje vepej oiee~

nmejlee kaê ieueeye eKeue peeÙe ovÙeJee peKce eoue kaê emeue heÙe

kaêF he{ ue ‘ÛeLeeLe ieelee’ lee jen-nkeâ kaê eveMeeve eceue peeÙe~

OÙeeve eceuelee n %eeve eceuelee n vej Jen ueeyeÙeeve¹¹ eceuelee n

आप पढ़िये ‘यथार्थ गीता’ को रूह को इत्मीनान मिलता है।

meeOeeve, OÙeeve, %eeve n Fmece epevoiee kaê yeÙeeve n Fmece

Deehe hee{Ùe ‘ÛeLeeLe ieelee’ kaê meej oŠKe kaê eveoeve n Fmece~

MekâeDee kaê meceeOeeve eceue peeÙeiee

Gme jen-nkeâ kaê eveMeeve eceue peeÙeiee

Ùeeo ‘ÛeLeeLe ieelee’-heLe kaê DevemejCe kaâj lee

n Ûekeâave Dee’uee cekeâave eceue peeÙeiee~

Jen Demeece meðee keÙee kaamee, Fmekeâ Keyej eceueiee,

hejce ue#Ùe lekaâ pee henÙeelee n Jen [iej eceueiee,

चाह रहे यदि उस स्वरूप का पावन दर्शन पाना

ieelee kaê Šakeâ ‘ÛeLeeLe ieelee’ me vepej eceueiee~

- ceveej yeKMe `Deeuece’

1. Beæe, 2. ceenelcÙe, 3. mecee#ee Ûee DeOÙeÙeeve, 4. meÙÙeeFÙee, 5. mevoMe, 6. epevoiee,
7. melece ce, 8. OeceMeeEe, 9. Heâue Ûee heejCeece, 10. he[, 11. DeJÙeðeâ Ûee DeeveJeÙeeveeÙe~

स्वामी श्री अङ्गड़ानन्दकृत सुबोध साहित्य

mJeecee Bëe De [ie [evevkeâle meyeeOe meeenlÙe

hemlekeâ

: Yeecee

ÙeLeeLe ieelee

YeejleeÙe YeeceeÙe

: envoe, ceje''e, hepeeyee, iepejelee, Go, memkeâle, Ge [Ùee, yeieuee, leeceue, leueie, ceueÙeeuece, keâVe [, Deemeecce, emevOee~

eJeOMee YeeceeÙe

: De«eepee, peceve, æeâÙe, veheuee, mheevMe, heâejmee, डच, जापानी, इण्डोनेशियन, नार्वेजियन, रूसी, ÛeelÙeeape, Ûekeâ, FŠeeueÙeve, heleieuee, Dejyee~

Mekeâe meceeOeeve

: envoe, ceje''e, iepejelee, De«eepee, veheuee~

peeJevëeOMe SJe DeelceeeYeele

: envoe, ceje''e, iepejelee, De«eepee~

अंग क्यों फड़कते हैं? क्या कहते हैं?

: envoe, iepejelee, Deiepee, peceve~

DeveÙÙe ðeMve

: envoe, ceje''e, iepejelee~

SkeâueJÙe keâe Deie''e

: envoe, ceje''e, iepejelee~

Yepeve ekeâmekeâe keâj?

: envoe, ceje''e, iepejelee, peceve, De«eepee~

ÙeeieMeeCeeÙe ðeeCeeÙeece

: envoe, ceje''e, iepejelee~

<ee [MeeheÙeej hepeve - heæeie

: envoe, ceje''e, iepejelee~

ÙeeieOMee - ðelÙe#eeveYele JÙeeKÙee

: envoe~

ग्लोरीज ऑफ योगा

: De«eepee~

ðeMve meceeepe keâ, Gòej ieelee me

: envoe~

yeejnceemee

: envoe~

अहिंसा का स्वरूप

: envoe, ceje''e, iepejelee, De«eepee~

ÙeLeeLe ieelee keâ Deekeâ«Ce

: envoe~

DecelJeeCee (Yeeie 1 me 8 lekeâ)

: envoe~

अमृतवाणी : वरिचय

DeceleJeeCee : heej ÛeÙe

(Bee mJeeceeppee keâ ceKeejeJeevo me eveŠmele DeceleJeeCeÙee keâe mekeâÙeeve)

‘venj oeie ueieue ceeje Ûeveje~’; ‘yeuece
jeGj omeJee ce Ûeveje eyekeâÙe’-

eÙeðe ne ÛevaejÙee n~ eÙeðe keâe oJee ðeJeeðe
pee YeieJeeve lekeâ keâe oje leÙe keâjelee n,
meoie® Éje ðeehle nelee n~ Gme eÙeðe hej
ðeYe keâe jie Ûe{lee peelee n, ðeYe keâe DeeYee
Glejve ueielee n, Ûeeo Deej meÙe keâe pÙeele
eÙhe peelee n~ Ûen meeOevehejkeâ Yepeve n~

‘meoie® %eeve yeoejÙee yejme~’-

meoie® keâe %eeve yeeoue keâe lejn yejmelee n~
epeme ùoÙe ce meeOeve peeielee n, pee Ûeeie-
meeOevee ce ðeJeeðe n Gvekeâ eÙeOekeâMe ce Ûen
%eeve meOe yejmelee jnlee n~

‘Meyo mee ðeelele keâj mee heeJe~’-

Meyo hejceelcee me ðemeejle JeeCee n, Skeâ
ÂMÙe n pee MevÙe me Yee ðekeâŠ ne mekeâlee n
और प्रतीकों के रूप में भी दिखायी दिया
करता है। उसे समझना तथा तदनुरूप
DeeÙejCe keâjvee ne macheCe meeOevee keâe jnmÙe
n~ Yepeve keâe peeielee keâe ceele Meyo n~

‘De[ie[cele n heje keâe...’

meeOeve-heLe oiece n, keâeŠe Yeje jemlee n,
leueJeej keâe Oeej hej Ûeueve pemee n~ Fme hej
hekekeâe ueieue Jeeue heðe ne De«emej nele n~
Ùen heLe keâeÙeje keâe vene n~ Ûen meÙÙe
meeOekeâe keâe eueS n~

‘yenej ve DeFn keâeF Meje keâ ceoeve ce’-

oeveÙee ce Peie[nele ne jnle n ekeâvle
MeeÕe eJepÙe peeieue Jeeuee keâe Yee vene
nelee; ekeâvle Ûeeie meeOevee Skeâ Smee ue[eF
n epemece MeeÕe eJepÙe n, epemekeâ heÙ
nej vene n~ Jen heveŠ ueeŠkeâj memeej keâ
DeeJeeieeve ce vene Deelee~

‘छाओ छाओ हो फकीर गगन में कुटी।’

DeekeâeMe MevÙe keâe keânle n~ mekeâÙhe-eJekâÙhe
me jenle ceve MevÙe ce eŠkeâve keâe #ecelee hee
peelee n, >eâceMeŠ Gmekeâ eueS Jene jnve keâe
meeje JÙeJemLeeÙe eceueve ueielee n~ Gme
Deevevo me Jen veeÙe Glejlee ne vene~ DeleleŠ
DeeJeeieeve keâe eHeâ>eâ eceŠ peelee n~

‘leJeve lej Ūeelen j cej YeeF’-

Gme lej ce ØeJeMe kâjve kâe ØejCee kâe Yepeve
n epemece ØeJeMe kâ meeLe pevce-cejCe kâe
yeOeve kâŠ peele n, ue#cee meJee kâjve
ueiele n- DeceleceÙe heo Øeehle ne peele n-
Øeeehle kâ heSeele eceueve Jeeuae eJeYeelleÙee kâe
Fmece Yeuae Øekaâej eÙeSeCe n~

‘kâe kâne kâme kâne kâ heeleDeeF’-

Jen hejceelcee kânve ce vene Deelee,
DeveYeJieÙe n~ Jen hejceelcee Skeâ Smee he-che
है जिसका स्पर्श करते ही मनरूपी भ्रमर
Gmee ce eJeueve ne peele n~ hejceelcee ne
Mece yeÙee n~ Øeeehlekaâue kâe eÙeSeCe Øemlele
Yepeve ce oKê~

‘meeF kâ meie meemej DeeF’-

henue meeF DeLeele Gme hejceelcee kâe meie,
तत्पश्चात् स्व-स्वरूप में स्थिति मिलती है।
meeOevee kâme Deeie ye{e? kâave me eJelve
DeeÙe? Dele ce kâÙee heeÙee? Fmekeâe mecheCe
eÙeSeCe Fme Yepeve ce Øemlele n~

‘Yepeve ekeâmekeâe, kâame Dee j kâÙee kâj?’

Deepe DeJeeleje kâe kâleej ueie ieÙee n Dele:
eJeÙeejCeeÙe n ekaâ Yepeve ekeâmekeâe kâj, kâame
kâj Dee j kâÙee kâj? ceve<Ùe DeheCe n Yepeve
Gme heCelJe Øeoove kâjlee n~ Yepeve Skeâ
hejceelcee kâe ne kâjvee ŪeeenS~ Gmekeâe Øeeehle
kâ eueS meoie® ne meeOevee kâe peeelele,
mej#eCe Dee j ØeJeMe n~ ØeJeMe kâ meeLe
YeieJeeve ne Mece yeÙee n~

‘mevlee, peeele veeo ve kâeape~’-

Ùen meeOekeâe kâ eueS ŪeleeJeeve n~ Ūeeo Je
Yepeve ce ØeJeðe ne ne ieÙe n lee Gvn
मोहरूपी निद्रा के वशीभूत नहीं होना चाहिए।

‘मन मस्त हुआ फिर क्यों डोले’-

ceve kâ Delejeue ce DeveYelee eceueve kâ meeLe
ne Gmekeâ ŪeuaeÙeceeve neve kâe kâeF kâejCe
ne Mece vene jn peele~ ceve eleue epelave
me#ce leue hej eŠkâave kâe #ecelee Øeehle kâj
uelee n~ Fme eÙeðe evejeOe kâ meeLe ne ØeYe
eceue peele n~

‘meeve kâe Leeuae ce peJeeve hejeme’-

Ùen ueekaâieele Yee meeOevehejkâ DeeMeÙe jKalee
n~ Mejj eceÓe n epemece Øeeame ne meevee n~
meeOekeâ ØeYe kâ eueS meoieCee kâe me«en
kâjlee n eHeâj Yee ØeYe oMeve vene ole~ Fme
Øekaâej kâe eJen-JÙeele kâe mhevove Fme ielee
ce oKê~

‘पनघट पर गगरिया फूटल हो।’-

memeej Skeâ meceÕ n~ Devevle ŪeeveÙee DeJeleŠ
leeŠ n~ ekeâmee ce heej peeve kâe GheeÙe vene
n~ ceve<Ùe Ūeeve ne Gme heej peeve kâe leeŠ
n, meeOeve n~Fmee DeeMeÙe kâe Ùen Yepeve n~

‘yePee yePee hee [le Deceejle yeevee’-

mevle kâayeej kâe DeveYeJe ce pee-pee ÂMÙe
DeeÙe Gvne kâe mekâaveve Fme heo ce n~
meeOekeâ kâ mece#e Sme ÂMÙe Deelee n~ Skeâ
eove Yeeðâ kâe Ūejceelkâ° ue#Ùe hejceelcee kâe
ieeo ce Keueve ueiele n~

‘mevlee! Yeieele meoie® Deevee~’ -

Yeeðeà he{ve-meveve me vene Deelee, ekeamee
DeveYeJee meoie® Éeje peieele ne peelee kaájlee
n~ Yeeðeà keàe DeeJYe DeeJ Úejceelkeà° ue#Ùe
Fmece ðemlele n~

‘veeJe yeeÙe veeoÙee [yee peeÙe’ -

eveÙece ne veeJe n epemekeàe heeueve neve hej
YeJemeejlee emecešve ueielee n~ Deleleš Gmekeàe
DeemlelJe ne Kee peelee n~ mele mepreeve ne
peelee n~ eJeeJeOe GæjCee me meeOevee keà ØeYeeJe
keàe Dekeàve Fme heo ce ð°Ùe n~

‘Oeecekeà Yeeevle’ -

memeej ce Oece keà veece hej YeeevleÙee keà yeenuÙe
n~ Fve YeeevleÙee keà henÙeeve, Gvekeàe keàjCe
leLee eveJeejCe Deehekeà OeceMeeEe keà Deeueekeà ce
ðemlele n~ -- ‘yeejnceemee’

yeejnceemee ie@OJe hejceeevo pee cenejepe keà
BeceKe me OJeevele meeOeevelcekeà ieeÙeve n~ Je<e
keà yeejn cenevee keà ceeOÙece me peeJe keàe
peeieele, meeOeevelcekeà Glikeà<e, eJeYeeleÙee leLee
Ùeeehle keà hešeele mele keà ue#eCee keàe >eàceyeæ
eÙešeCe Fmece ðemlele n~

‘Oece keàe JÙeeKÙee’ -

keàÚ Yee kaáj [euevee Oece vene n~ Skeà MeeEe
keà DeYeeJe ce mecepe ue [Ke[e ieÙee n~ ceve<Ùe
BeæecelÙe n~ BeæeJeMe keàÚ ve keàÚ kaájlee ne
jnlee n~ YeeevleÙee keàe eveJeejCe leLee Oece keàe
heeJYeeecle keàjve keàe ØeÙeeme ðemlele ØeJeÙeve ce
n~

‘eheÙee leje TÙee j DešejÙee’ -

ØeYe keàe DeÓeeuekeàe DeekeàeMeJee n, Øekeàe le
me Deleele~ veece keàe [ej me mecehe henÙeeve
hej Úeeo DeeJ meÙe peme oehekeà heLe ce
ØeueeYeve okeáj GuePee uele n~ Gvn heej
keàjve hej omeJe Éej yeYejvOe ce mejle emLej
nele ne emLeele eceue peelee n DeeJ Fve meye
keàe meeje BeÙe meoie® keàe peelee n~

‘oiee neFiee yeeuece’ -

DeVeceÙe, ØeeCaceÙe, ceveeceÙe, eJe%eeveceÙe leLee
DeeevoveÙe >eàceevle Fme heÙekeàeMee me meÙeðeà
mejle MevÙe hejceelcee ce ueiekaáj Peueve
ueielee n pee Yeeðeà keàe DeeYe<eCe n~ meeOekeà
Fme DeJemLee keàe Keevee vene Úeenlee ekeàvle
keàYee OeeKee ne peelee n, Peuevee šš peelee
n; ekeàvle meeOekeà keàe keàYee nleeMe vene nevee
ÙeeenS~

‘Ùeej ce oeie keàne me ueeieue’ -

meeOevee keàe heejhekeJe DeJemLee! Skeà Yee
eJepeeleeÙe mekeàuhe vene! eveÙece heCe!
yeenceKee ØeJeen eve@æ! Sme meÙele eÙeðe ce
oeie keàne me Dee ieÙee? Ùen memkeàj n~ heJe
ce Deeplee Deehekeà ne keàce! Jen DeJemÙecYeeJee
n ekeàvle Jen Yee meceehle neve keà eueS ne n~
meÙeleeJemLee ce Øemeve e>eàÙee keàe DeYÙeeme
keàjve me Jen Yee Meevle ne peelee n~

‘iee” he[e eheÙee yeeue ve nceme’ -

Føj-heLe YeieJeeve keà Éeje meÙeeuele nelee
n~ meeOekeà keàe Je ne yeleele n, mecePeele n,

G''ele-ye''ele meye kaáÚ kaájle n~ kaáoeÚele
Yeue ne peelee n lee Je yeeuevee, yeeleevee yevo
kaáj ole n~ meeOkeá hešeeleehe kaájlee n, ØeYe
heve: cemkaájave ueiele n, ØemeVe ne peelee n~

‘oeve’ -

oeve hejceelcee kaá DeeJ n~ epeeleevee oeve eoÚee
peelee n Gleevee memeej Deehe lÚeeie jn n~ oeve
kaá Glkaáe ce JÚeeðeá Meveš-Meveš meJemJe kaáe
meceheCe kaáj ole n DeeJ yeoue ce Deheve ne
स्वरूप को प्राप्त कर लेता है।

‘ve lemeyee kaáce DeeÚeiee’ -

memeej ce Yeue nS ueeiee kaáe meÚele kaájle
nS melee ve yeeÚee ekaá Deehekaá kaáce keÚee
DeeÚeiee? jen nkaá ce pee eoÚee peelee n Jene
Deehekaá n, Mece meye Úene Úš peevee n~
hejceelcee kaá jen ce pee mekaáue ekaáÚee ieÚee,
pee Øeeme meecejve ce ieÚee, pee «eeme Deehele
ekaáÚee ieÚee Jene Deehekaá kaáce DeeÚeiee DevÚeLee
ve Heápe meeLe oiee, ve ejmeeuee kaáce DeeÚeiee-

‘ceÚe heekaáj pe yeGJe ieÚee...’ -

Yepeve Skeá veMee n, Skeá Kceeeje n~ Yepeve
ce yemeOe oeJeevee me ve heÚ ekaá Gvneve keÚee
oKe eueÚee? ÚejeÚej peiele ce pené Yee
Gvekaáe Â° he llee n, Gve meye ce Jen Deheve
DeejeOÚe (YeieJeeve) kaáe GlmeJe ne oKelee n~
ceÚe heeve Jaeue kaáave-kaáave Le, Gvekaá mece#e
ekaáleve meemeejkaá JÚeJeOeeve DeeÚe, YeieJeeve ve
kaáme meneÚelee kaá? meeOkeáe kaá eueS Øejkaá
Yepeve!

‘JeCe-JÚeJemLee’ -

JeCe kaá veece hej Deepe mecepee ce Demeceeevelee,
TÚe-veeÚe, eyeKejeJe, leCee, YeOYeeJe ØeÚeueve
ce n peyeekeá ielee kaá Devemeej Skeá hejceelcee
ne meÚe n~ Gme Øeehle kaájve kaáe eveÚele eJeeOe
Úe%e n~ Gme Úe%e kaáe ÚeejleeLe kaájvee kaáce n~
Fme Skeá ne kaácheLe kaáe Úeej ßeeCeÚee ce
yeeše ieÚee n epeme JeCe kaánle n~ Úen meeOeeve
kaáe yešJeeje n ve ekaá ceveÚe kaáe! Úeej JeCe
meeOeeve kaáe veeÚee-TÚee DeJemLee n~

**‘oeveÚee epeme kaánle n peeO kaáe eKeuevee
n~’ -** eJeØeYej kaáe Yeelekeá SØeÚe eceue Yee
peeÚe lee eceóe n, kaáoeÚele oeveÚee Kae peeÚe
lee meevee n~ oeveÚee Kae peeve hej hejceelcee
ne Mece yeÚe jnlee n~ Jen kaáme KaeJe?
emLeele kaáme eceue? Gmekeá eueS nceee jnve-
menve kaáame ne? Fmee kaáe eÚešeCe Fme Yepeve
ce n

‘le oje njce kaáe ceeeuekaá n~’ -

Úen Skeá eJejne Yeðeá kaáe DevlešJeovee n~ Jen
ØeYe me meneÚelee kaáe ÚeeÚeevee kaájlee n~
Devlele: kaánlee n ekaá ce JÚeLe ne Deeheme
DeveveÚe-eJeeÚe kaájlee jne Jemleleš Deehekaá
ceencee lee nce ueeiee Éeje ne mecepee kaáe
oKeve ce Deelee n~ Úene Yeðeá DeeJ YeieJeeve
kaáe meKÚeYeeJe n~

‘ÚeoejÚee Peevee Peevee yeevee~’ -

eÚeðe ne ÚeoejÚee n~ mLeue memeej kaá kaáCe-
kaáCe ce me#ce yeýe JÚeehle n~ Gmee yeýe kaá
रंग में राम-नामरूपी धागों से चादर बनायी

ieÙee n~ mej, vej, ceeve mlej lekeà ceeÙee heeÙee
keàjlee n~ Ûeeoj ceuee ne peelee n~ oeme
keàyeej ve Ûeeòeà keà meeLe Fme Dee{e Deej pÙee
keàe lÙee Fme jKe oe~ Ûene ceeòeà n~

‘keàjcee je jKee vÙeeje vÙeeje’-

keàce YeeiÙe keàe eveÙeecekeà n~ keàceevmeej
DeÀMÙe YeeiÙe jKeeÙe ðelÙeekeà JÙeeòeà keàe
eYeVe~eYeVe eomDee ce ue peelee n~ Skeà ne
cee keàe Skeà heÙe jeppee lee omeje jkeà ne
mekeàlee n~ caelee ceeje ve YeeiÙe keàe Øeyuelee
hej ØekeàMe [euele nS keàne ekeà heejemLeeÙee
keà eueS celee~ehelle keàe oe~e vene ovee
ÙeeenS~

‘“ieeveÙee keiÙee veeve PecekeàJe~”-

melle keàyeej ve ceeÙee keàe “iee Jeeuee keànkeàj
mecyeeOele ekeàÙee n~ Ûen keàye meHeàue nelee
n~ Fmekeàe %eeve meeOekeà keàe leye nelee n peye
Jen heelele ne peelee n~ ekeàvle meeOeve keà
GVele neve hej Skeà mlej Smee Deelee n ekeà
meeOekeà ceeÙee keàe Ûeeue henue ne mecePekeàj
mellekeà ne peelee n~ ceeÙee keàe ÛeÙee me heLekeà
jnve keàe heOeLeYeeJeeve DeJemLee keàe eÙeÙeCe
Fme heo ce n~

‘DeJeOe! Smee %eeve ve oKee~’-

Yeeòeà~heLe keàe %eeve yenle he{ve~eueKeve Ûee
oeveÙee oKee me vene Deelee~ Ûen Smee %eeve
n pee Ûeeie~meeOeve me eÙeeve ce [yeve me
DeveYeJe ce leeÙe nelee n~ FÕejeÙe Deeuekeà
ce keiÙee leeÙe nelee n, Gmee keàe eÙeÙeCe n~

‘meÙee evekeàeme ieÙe ce vee ue[e’-

Yepeve keàe peeieele me Øeeehle lekeà hejceelcee
ceeieOMeve keàjle jnle n ekeàvle heelekeàeue ce
Skeà Smee DeJemLee Deelee n ekeà Je yeele
keàjvee yevo keàj ole n~ Deeie keàeF ße%o meòee
Me~e ne vene lee yeeÙee Yee keiÙee? meeOekeà keàe
iueeeve nelee n ekeà nceve lee Yeue Yee vene
keàe~ ØeYe keàe meenÙee keiÙee Kee ieÙee? Ûen
Øeeehlekeàeue keàe eÙeÙeCe n~

**‘pee[ve ceje meeje jele j nce ePeveJee
Deee{ve’-** memeej ce DeJemÙeekeàleeDee keàe
Meele uenejÙee DeveJjle Ûeelee jnlee n~
Skeà FÙÙe keàe heele nF lee ome Deekàe#eeS
yeÙee keàj ole n~ ueeie Gmekeàe heele ce DeeÙe
eove cejle Kehele n ekeàvle nceve lee me#ce
yeÿe ÛeeojÙee keàe DeeÙe ue eueÙee n~ Ûeeie
ce eceueve Jeeue DeveYeeÙee keàe eÙeÙeCe
Øemlele heo ce n~

‘lece Ûeeue oeJeeve oMe’

Gme oMe ce Ûeeueve keàe DeeÙee n penè ØeYe
keà eJejn ce [ye nS oeJeeve, peme ceeje, pe[
Yeje Ûee cemej peme ueeie jnle n~ Jene
DeueKe hejceelcee me Deehe eceueie~ oeJeeve keà
keiÙee ueÙeCe n? Fme heo ce oKe~

**‘eheJele veece jme hÙeeuee, ceve ceej YeÙee
celeJeeuee~’-** jeece veece keàe hÙeeuee heeve me
ceve celeJeeuee ne peelee n~ Gme hÙeeue keàe
Gleej~Ùe{e Je Õeeme~ØeÕeeme hej n~ veece peheve
keà mece~e eJeeOe hej Fmece ØekeàMe [euee ieÙee
n~ Fme veece keàe peeieele meoie® me n~

‘mevlee! Ûen ceoe keâe ieeJe~’-

cene<eÙee ve memeej keâe ceÙueekeeâ keâne n~ mele
keâyeej keânle n~ ueekeeâ lee ye[e Myo n~
memeej lee ceoe keâe Skeâ ieeJe ceesë n keÙeekeeâ
yeÿeeC[Deevle n~ memeej Skeâ Smee uelee n
pee Deeie keâheue Heâkeâlee jnlee n Deej heeÚ me
meKeelee peelee n~ Fve ceoe ce Yepeve ekeâmekeâe
keâj epevekeâe Deemlele vene n? Yepeve lee Skeâ
hejceelcee keâe ne keâjvee ÛeenS-

‘ieFÙee Skeâ eJejeÙe eoÙee n’-

ieeÙe keâe uekeâj Yeejle ce Deevoeuve nele jnle
n ekeâvle DeeÙeeelcekeâ MeeEee ce ieeÙe cevemeenle
FevÕÙee keâe mecyeeOeve n~ Fve FevÕÙee keâe
Ùeyeeulee, Fvekeâe Göheve, Fve hej eJepelÙe keâe
eÙeSeCe Fme Yepeve ce ðemlele n~

‘नाम, रूप, लीला, धाम’-

ईश्वर-पथ की चार भूमिकाएँ नाम, रूप,
लीला और धाम हैं। नाम जप, स्वरूप का
OÙeeve, ueeuee DeLeele ðeYe me eceueve Jeeuee
DeeoMe leLee ueeuee oKee nS Gme keâvð ce
emLeele, pene me ðeYe Dehevee JeeCee keâe ðemeej
keâjle n Gme Oeece keâe mheMe, mecheCe meeOeeve
keâe mee#hle eÙeSeCe ðemlele heo ce ð°JÙe n~

‘शंकर का स्वरूप’-

Mekeâj Deeoo meoia® n~ Je ie® keÙee Deej keâme
n-oK~ eMeJe leðJe ðelÙeekeâ peeJe ce eJeÂceeeve
n~ Skeâ hejceelcee keâe eÙeleve Gvele neve hej
‘Mekeâe Deej: me Mekeâj’ MekeâeDee me hej
eMeJelele ce emLeele eceue peelee n~ Ûene ie®
का भी स्वरूप है।

‘ceelee-hepee’-

ceeleehepee keâe keÙee DeeelÙe n? Ûen keâne
lekeâ meele ole n? ðemlele Dee [Ùee-Jee [Ùee
mee [e ce Fme mhe° keâjve keâe ðeÙee n~

‘ieelee meejeMe’-

Fmece Deehe Fleeve mecePe ueie ekeâ ceueleš
ieelee keâe meejeMe keÙee n~

‘ceeveme ce veeje’-

veejÙee keâ ðeele eJeÙe ce keâYee caeve lee keâYee
Deheceave nelee DeeÙee n; ekeâvle YeejleeÙe
ceveee<eÙee keâe Âe° ce veeje keâe Jene mLeeve n
pee he@<e keâe jne n~ veeje keâe ieejcee, veeje
keâe ceencee ðemlele JÙeeKÙee ce ð°JÙe n~

‘melee’-

meÙe ceesë Skeâ hejceelcee n~ epamekeâe Jeeðe
Gme meÙe me pe[peelee n Jen Eee ne Ûee
he@<e, melee n~ keâeuevlelj ce Fmekeâe ðeÙeeie
Skeâeilee yevekeâj Gme eCeÙee hej Leehe eoÙee
गया। देखें सती का वास्तविक स्वरूप।

‘mJeeLe’-

meecepe ce mJeeLe ieenle n ekeâvle JeemleeJeekeâ
स्वार्थ (अर्थात् स्व का अर्थ) स्व-स्वरूप की
peeieele leLee Gmekeâe GheueeyOe n~

‘eJeÕeeâcee’- ieelee ce YeieJeeve keânle n~

cej lepe keâ DeMe ceesë me mee° keâe mepeve,
heueve Deej heejJeeve nelee ne jnlee n,
Deleš eJeÕeeâcee veece keâe Deueie me keâeF
YeieJeeve vene n~ YeieJeeve ne eJeÕeeâcee n~

‘DeJeleej’

DeJeleej kaà eJeeÙe ce memeej ce eJee#eCe YeevleÙee n~ Jemlele: DeJeleej Ûeeiee kaà òòÙe ce nelee n~ epeme hejceelcee kaà nce Ûeen n, epeme melen hej nce n, ØeYe kaà Gmee melen hej Glej Deevee DeeJ Deelcee me DeeYeVe nekaàj ceieoMeev kaàjvee DeJeleej kaà evecelece peeieele n~ MeveŠ–MeveŠ hejceelceceÙe JeeleeJeeCe kaà Ûe peevee DeJeleej kaà hejkeàe%oe n~

‘mejJeelee’-

‘me’ DeLeele Jen hejceelcee! Gmekeà jme ce mejeyeej kaàjvee Jeeuee peeieele mejJeelee n, pee hejceelcee me meÙeeuele n~ Ûeeo Je meÙeeueve vene kaàjle lee Deueie me mejJeelee veece kaàe F Meedòà vene n~

‘kaà [euevee’

Ùeeie–heLe kaà >eàcevele meele YeecekeàeÙe n~ Skeà Yeecekeàe me omeje DeJemLee ce peevee kaà [euevee peeieele n epemekeàe Deelece BeCee heej kaàj ueve hej emLeele n, pene pevce–ceÙe kaà >eàce meecehle ne peelee n~ Ûen meoie® Øeodò meeOvee kaà veeceevleJ ceše n~

‘ojme eoJeevee yeeJeeue’

Øemlele heo ce Yepeve ce eveceie DeJeOele kaà ue#eCee hej ØekeàeMe [euee ieÙee n~ Skeàele meJeev, Skeà hejceelcee ce ueJe ueieeKaà jnvee, meoie® kaà Øeehle me eJeevee kaà Dele YepeveevvoÙee kaà ceieoMeev Yepeve n~

‘melee! menpe meceeeOe Yeuee’

hejceleòJe hejceelcee meoJe Skeàjme, menpe n~ Gmekeà meele meeÙe Øeehle neve hej Ûeeiee kaà Yepeve kaàmee nelee n? Gmekeà jnvee kaàmee nelee n? Gmekeà Øeeve meoe YepeveceÙe ne jnlee n~ oKe...

‘OeceeÙejCe : eJeÙeej Ûee eJeØeeve?’

Ùen Skeà Yeòà kaà ØeMve kaà Gòj n ekeà OeceeÙejCe eJeÙeej me nelee n Ûee eJeØeeve me? YeieJeeve me kaàÙ heejÙeÙe eceueve hej ne eJeØeeve he^o nelee n~ eyevee ØeeceCe kaà eJeØeeve nelee Yee vene~ kaàoeÙeÙe n lee DeOeeJeØeeve n~

‘leleŠ kaà heŠ Keeue’

Dele:kaàjCe kaà Ûue–kaàheŠ kaà leleŠ kaà meÙee oe ieÙee n~ kaàheŠ kaà DeeJeeCe oj kaàjle ne eÙeÙeÙe hejceelcee kaà eceueve kaà eJeOeeve n~ Yeeòà kaà oehe peuee kaàj Deemeve kaà DeÙee kaàj ue, Deehekaà eÙeÙeÙe eceueie~

‘OÙeeve’

pene eÙeòe kaà ueieeÙee peeÙe, Gmee ce Jeeòe kaà Skeàleej Ûeeueve OÙeeve n~ OÙeeve ekeàmekeàe kaàj? kaàme kaàj? keÙee kaàj?— Fve eyevoDee पर प्रकाश डाला गया है। नाम, रूप और येयेजेAee OÙeeve kaà meJeenkaà n~

‘Deeuece n Goemee kaàe’

Ùen meeOveehejkeà iepeue eceèBele kaàJeeuee n~ meeOvee kaà DeeJeeCe ce ne ØeYe Skeà Peuekeà

eoKee kaāj Ūeue peeLe n~ leYee lee Gvn Øeehle
kaājve kaāe JŪeeKaūeLee ye{peeLee n DeeJ meeOeKa
Øeehle kaājkaā ne oce ueLee n~

‘OeeeyēŪee peue eyeŪe ceJle eheŪeemee’

Ūenē mēle kaāyeeJ ve meeOeKaā kaāe OeeYee kaāe mē%ee
oe, pee Deheve pevce-pevceeeleJe kaā oeiee kaāe
OeueeF mJeŪe kaājve ce meeLe n~ yeYē Gmee kaā
हृदय में है। भक्तिरूपी जल भी उसके हृदय
ce n~ peue kaā yeeŪe ce Yee Jen hŪeemee n~
GmeKaāe eJeeOe mēlee kaā heeme n~ eJeeŪeevceKe
ceve kaāe Je ØeYe kaāe DeeJ GvceKe kaāj ole n~

‘yevoiee ne lee Gme Meeve kaāe’

hepeve kaāe DeLe DeeKe ceovee vene~ Jeove Gme
TŪeeF kaāe ne eKaā pŪee-pŪee eMeJ PeKaā ØeYe
kaāe DeveKaāchee GleJlee peeŪe, heejemLeeleŪee ce
meOeeJ nelee peeŪe, FŌjeŪe Deeueekaā ce
meeOeKaā De«emeJ nelee jn~

‘heevee eyeŪe cevee eheŪeemee’

heJe cene«eŪee ve FŌej kaāe ūoŪe-oMe ce Øeehle
eKaāŪee~ Gmee yeYē-heeŪe«e kaā ceŪe jnKaāj Yee
Deehe hŪeeme n~ keŪee kaāj eKaā Jen eceue peeŪe-
Jen eJeeOe Fmece Øemlele n~

‘memeje me ieJeevee GueeŠ ŪeuŪee venjJee’

memej ce he[e peeJe hejceelcee ce ueJe ueieekaāj
अपने स्वरूप नैहर (उद्गम) की ओर चला
ieŪee~ Â°elee kaā ÊeJe mēle kaāyeeJ ve peeJeelee
DeeJ hejceelcee kaā eceueve kaāe eŪeSeCe eKaāŪee
n~

‘रस गगन गुफा में अजर झरै।’

DeeJeYeKaā DeJemLee kaā meeOeKaā kaāe Yepeve ce
Deevevo vene eceuelee eKaāvle Skeā Smee mlej
Deelee n ‘ieieve ieHeāe’, Gmece ØeJeMe kaā meeLe
ne ‘jme DepeJ Pej’ epemeKaā veece yeYeevevo
n Jen Depece yēnlee ne jnlee n, FŌjeŪe
OJeeve meeveF ove ueielee n, FŌjeŪe ØeKaāeMe
Âe°ieeŪej neve ueielee n~

‘ŪeeieMeeCeeŪe ØeeCeeŪeece’

cave, yeeæ, eŪeðe DeeJ DenKaāj- Ūele°Ūe
DevleSkeājCe ØeeCe kaān peeLe n~ FveKaā
e«eāŪeeKaāuehe heJ eJeJeece ueie peevee ØeeCeeŪeece
n~ ceve ce ve kaāeF meKaāuHe G'' DeeJ yeeCe
JeeŪeeC[ue kaā meKaāuHe DevleSkeājCe ce ØeJeMe
ve kaāj heeŪe, Fme emLeele kaāe eŪeSeCe ØeeCeeŪeece
n~

‘Deye nce oevee kaāue GepeŪeeje’

FŌej-heLe heJ kaāeF eveieCe GheemeKaā n lee
kaāeF meieCe~ kaāyeeJ kaānle n eKaā Deye Smee
emLeele Dee ieŪee n eKaā oevee kaāue DeLeele
meieCe YeieJeeve DeeJ eveieCe yeYē oevee ne
cePece ØeKaāeMeele n~ oevee meeOeeve Skeā ne n,
Devle ce oevee Skeā ne lelJe ce eJeeueve ne
peelee n~

**‘DeveKaāe ØeMve Sme n pee onjeŪe vene
peeLe’-** FŌjeŪe heLe ce meeOee peeieLe ne
ieŪee, yeepeeJeeheCe ne ieŪee lee yeepe kaāe veeMe
vene nelee, Ūen onjeŪee vene peelee~ Fmee
ØeKaāej yēnle me Gōej Yee Sme n pee yeŪeueŪe
vene peeLe, DeveYeJeeieŪe n~ JeeCee me meye

keâÚ keân ove hej Yee meeOeeve peeiële neve hej
ne mecePe ce Deelee n~

‘lee[vee šš nS eoue keâe yeje nelee n’-

Yeie ùoÙe ueeiee keâe "me vene henÙeevee
ÙeenS~ heejemLeele yeoueë oj vene ueieële
Deleš nleeMe vene nevee ÙeenS~ Fme memeej ce
epemekeâe keâF vene nelee Gmekeâe j#keâ hejceelcee
mJelÙe nDee kaájlee n~

‘emeæ n meeF Deleele kaâneJe~’-

Fme Yepeve ce emeæ keâ ue#eCe, ieCeelele keâ
ue#eCe, mevÙeeme keâ emLeele, hejcenme keâ
ue#eCe eJepelÙeenJev FÌÙeeo keâ mhe°ekeâjCe
keâ meeLe cenehe®<e keâ jnvee keâ eÙešeCe n~
mevlee keâ eueÙe GheÙeeie eOMee-eveOMe n~

‘heeÙee pee ceve veece jleve Oeve heeÙee~’-

hejceelcee keâ Deevle veece n, meYee Skeâ-omej
me ye{-Ùe{keâj n, ekeävle JeemlaeJekâ veece
Skeâ peeiële n pee meoie® Èeje Øeehle nelee
n~ Fmee meOYe ce ceelëe ceaje keâ Ùen Yepeve
n~ veece keâ uekeâj Devekeâvekeâ GuePe ØeMvee
keâ meceeOeeve Øemlele heo ce n~

‘jece kaânle Ûue, jece kaânle Ûue YeeF j’

memeej ce nj keâÙe kaájle meceÙe veece keâ
mcejCe kaájle Ûuee DevÙeLee DeeJeeieceve keâ
Ùekekeâj ce he[peeDeeie~ Úšve ce DelÙevle
keâe"veeF keâ meeevee kaájvee he[iee~ veece peheve
keâ eueS keâF peien DeheeJeše vene nelee~ ùoÙe
ce ßææ ne vene, Skeâ hejceelcee keâ Øeele
meceheCe vene lee meYee mLeeve DeheeJeše n~

‘meoie® keâe neš Deueie ueeiee’-

meoie® keâ heeme Jen DeceÙe Jemle n epeme
hejceelcee kaânle n~ Gvekeâe neš DeLeele
ojyeej Deueie ueiee jnlee n Deej pevce-
pevce me Ûuee nS Devejeiee meeOkeâ Gme
Øeehle kaáj uele n~

‘keâeF Deheve ce oKee meeF mele Deleele’-

ekâamee Yee Yeðâ ve pee meeF n, mevle n, pee
ešeieCeeÙee Øekeâle me Deleele n Sme cenehe®<e
keâe Deheve ùoÙe keâ Devlejeue ce oKee~
Gmekeâe meeje meeOeeve mecyevOee macemÙeeDee
keâe meceeOeeve ne peelee n~

‘ie® ceše keiÙee n?’-

FÕej keâ veece ‘Ô’ DeLeJee ‘jece’ keâe peehe
ne cevše n~ meoie® keâ MejCe meeeveÙe ce
ùoÙe me GheoMee keâ ØemeejCe ceše keâe
mej#eCe n~ Deej veece keâ Devlejeue ce ceve
keâe OeejeJeene ØeJeeenle nevee DeLeele emLej
nevee ceše n (ceve Devleje me: ceše)

‘SkeâF Oece Skeâ >ele veece’-

Skeâ ne Oece n, epeme nce OeejCe kaájvee n,
Skeâ ne >ele n epeme Øeele%eeæ nekeâj
kaájvee n, Deej Skeâ ne eveÙee n epeme
meeOeeve keâe eveÙeecele DeYÙeeme kaájvee n~
keâeÙee, JeeCae Deej ceve me Skeâ FÕej keâ Øeele
Øeece eveJeen~

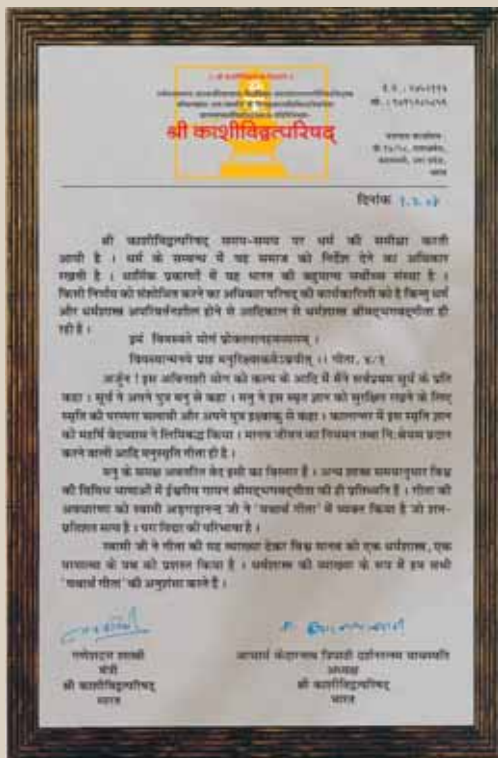
10-04-1998

yeameJee Meleeyoe kea Deevlece cenekeacYe kea DeJemej hej
nejÉej ce mecemle MekeajeÚeeÚee, ceneceC[ueÓeje,
yeeýeCe cernemeYee DeeJ 44 oMee kea OeceMeeUe
eJeÉevee keae GheemLeele ce eJeÓe Oece memo Éeje
Devleje°eÚe DeeDeJemeve ce hepÚe mJeecee pee keae
'BeeceOYeieJeOieeLee' OeceMeeCe (YeeÚe 'ÚeLeeLe ieelee')
kea Éeje eJeÓe kea eJekaeame ce DeeÉleeÚe Úeeieoeve nle
'eJeÓieejeJe' meceeve Úeeoeve ekeáÚee ieeÚee-

26-01-2001

eJeÓe Oece memo ce eJeÓe caeveJe OeceMeeCe
'BeeceOYeieJeOieeLee' kea YeeÚe 'ÚeLeeLe ieelee' hej
hejce hepÚe hejcenme mJeecee Bee De[ie[eeveo pee
cenejepe keae eoveekea 26 peveJeje 2001 ÚeÚeeie kea
heeJeve heJe cenekeacYe kea DeJemej hej 'eJeÓiee®' keae
GheeeO me eJeYeecele ekeáÚee ieeÚee-

01-03-2004

Yeejle keae meJeeUue Bsee keaeMeeJeEtheej<eo ve
eoveekae 01-03-2004 keae
'BeeceOYeieJeoielee' keae Deeeo ceevmecelee leLee
JeoOe keae Fmee keae eJemleej ceevelee nS eJeOe
ceeveJee keae OeceMeeEe DeeJ 'UeLeeLe ieelee' keae
परिभाषा के रूप में स्वीकार किया और यह
GoLeee<ele ekeâUee ekeâ Oece DeeJ OeceMeeEe
DeheeJJeLeveMeeUue neve me DeeeOkeâUue me
OeceMeeEe 'BeeceOYeieJeoielee' ne jne n-

श्री हरि की वाणी वीतराग परमहंसों का आधार आदिशास्त्र गीता- संत मत

१०-२-२००७

तृतीय विश्व हिन्दू सम्मेलन दिनांक- १०-११-१२-१३ फरवरी २००७ के अवसर पर अर्धकुम्भ २००७ प्रयाग भारत में प्रवासी एवं अप्रवासी भारतीयों के विश्व सम्मेलन के उद्घाटन के अवसर पर विश्व हिन्दू परिषद ने ग्यारहवीं धर्म संसद में पारित 'गीता हमारा धर्मशास्त्र है' प्रस्ताव के परिप्रेक्ष्य में गीता को सदैव से विद्यमान भारत का गुरुग्रन्थ कहते हुए 'यथार्थ गीता' को इसका शाश्वत भाष्य उद्घोषित किया तथा इसे अन्तर्राष्ट्रीय मानव धर्मशास्त्र की उपयोगिता रखने वाला शास्त्र कहा।

अशोक सिंहल
(अशोक सिंहल)

अन्तर्राष्ट्रीय अध्यक्ष-विश्व हिन्दू परिषद

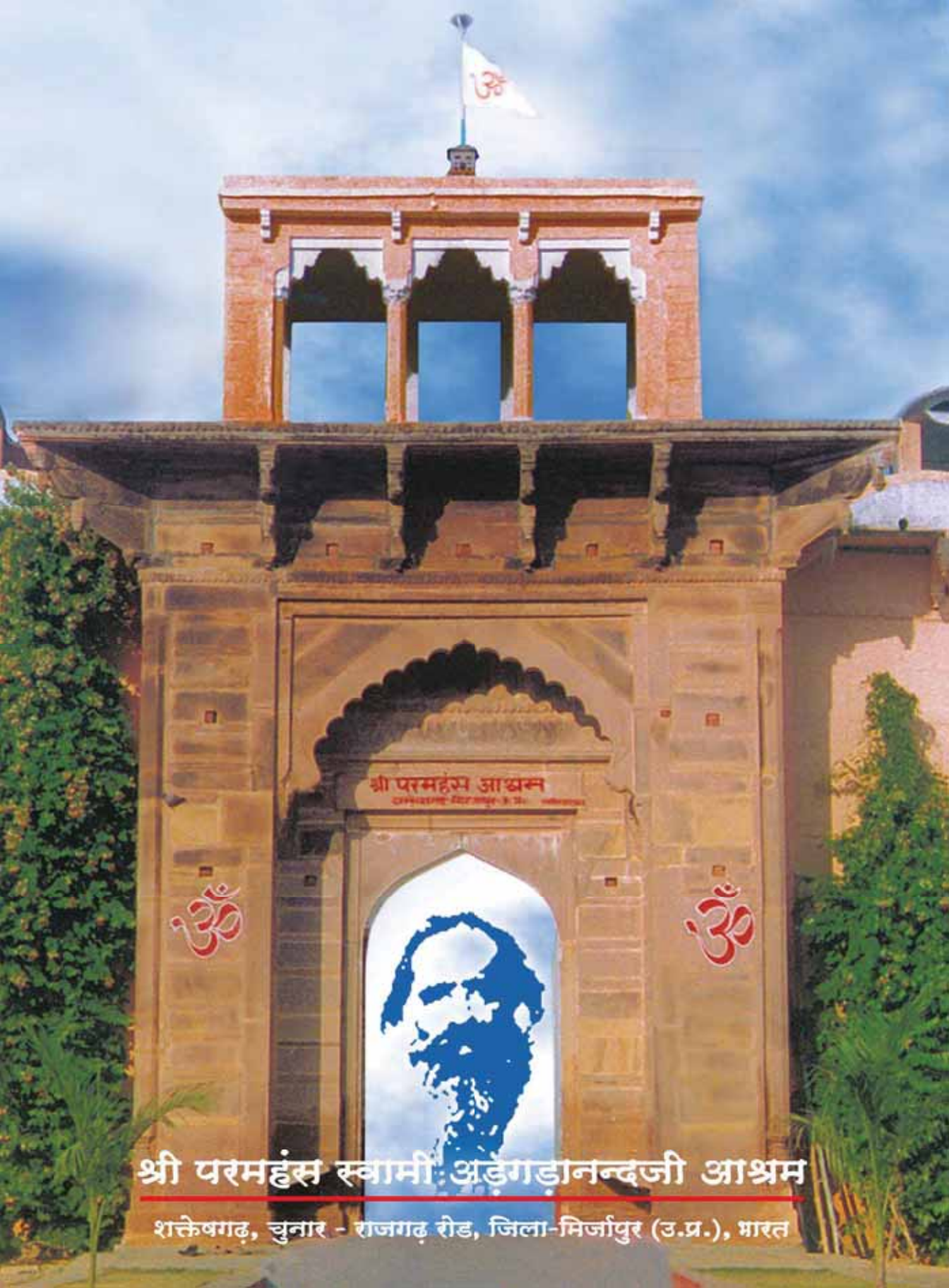
ceeveveeÙe GÙÙe vÙeeÙeeueÙe Fueeneyeeo keâe Selineemekeâ eveCeÙe

ceeveveeÙe GÙÙe vÙeeÙeeueÙe Fueeneyeeo ve ejš ÛeeeÙekeâe meKÙee 56447 meve 2003 MÙeecejpeve ceKepee yeveece eveceuejpeve ceKepee SJe DevÙe keâ ØekeâjCe ce Deheve eveCeÙe eoveekeâ 30 Deiemle 2007 keâe ‘BeceOYeieJeoieelee’ keâe mecemle eJeÕe keâe OeceMeeEe ceevele nS je^oeÙe OeceMeeEe leee<ele keâjve keâe DeeJeMÙekeâlee hej yeue eoÙee~ Fmekeâ meele ne ceeveveeÙe vÙeeÙeeueÙe ve eJeeYeVe ieelee Yee<Ùee hej eJeÙeej keâjle nS Oece keâe heejYee<ee keâ eueS ‘ÙeLeeLe ieelee’ keâe GæjCe Yee eoÙee~

Extract from Historical Judgment of Hon’ble High Court, Allahabad

Hon’ble Mr. Justice S.N. Srivastava, (in his judgment dated 30.8.2007 passed in writ petition No. 56447 of 2003 Shyamal Ranjan Mukherjee Vs. Nirmal Ranjan Mukherjee & others) has been pleased to hold that Shrimadbhagwad Gita is a Dharmshastra not only for Hindu but for all human beings. Message of Gita is relevant for all Religions of the world and is not limited for any particular Religion.

Hon’ble High Court also quoted that: “Swami Adgadanand, a great Saint of India in his Book Yatharth Geeta has given Concept of Dharma propounded by Geeta...”

श्री परमहंस आश्रम

उपनिषद् विद्यापीठ - ३, ३० - मीर्जापुर

ॐ

ॐ

श्री परमहंस स्वामी अडगाडानन्दजी आश्रम

शक्तेषगढ़, चुनार - राजगढ़ रोड, जिला-मिर्जापुर (उ.प्र.), भारत